

АНДИ АНДРЮС

ТРОНИЦАТЕЛЯТ СЕ ЗАВРЪЩА

*Понякога се налага да търсиш прозрението.
Друг път то само те намира.*

SKY PRINT

АНДИ АНДРЮС ПРОНИЦАТЕЛЯТ СЕ ЗАВРЪЩА

Превод: Златка Паскалева

chitanka.info

Понякога се налага да търсиш прозрението. Друг път то само те намира.

Скъпи читатели, може би вече сте чули слуховете...
Всичко е вярно.

Отново открих Джоунс — проницателя, който завинаги промени живота ми.

Първият път, когато го срещнах, бях на двадесет и три. Нямах нищо освен дрехите на гърба си и спях на плажа под един кей. Старецът стана единственият ми приятел и ми каза истината за мен самия, въпреки че не исках да я чуя.

Аз ли? Аз го наричах Джоунс. Не господин Джоунс. Просто Джоунс.

Защо изчезна, без дори да се сбогува, а години по-късно се появи, също толкова неочаквано? Страхувам се, че не съм достатъчно умен, за да отговоря.

Знам само, че той се върна и ми даде нова гледна точка — като родител, като син, като писател.

Искате ли да погледнете под друг ъгъл на нещата от живота?

Искате ли резултатите, които постигате, да не бъдат определяни като „посредствени“?

Ако е така, тази книга е за вас!

Анди Андрюс,
Ориндж Бийч, Алабама

„Виж... Какво е първото нещо, което правиш, когато влизаш в тъмна стая? Щракваш ключа на лампата, разбира се, и стаята вече не е тъмна. Светлината прогонва мрака. Винаги е било така, така и ще бъде. Следователно — и сините очи на Джоунс се бяха втренчили в моите, — ако виждаш, че над твоя свят се спуска мрак, ако смяташ, че културата на нацията ти се размива все повече от година на година, не хвърляй вината върху мрака! Той прави единственото, което умее. Ако

мракът печели битките, приятелю, то е само защото светлината не си върши работата. Ти си светлината. Така че, събуди се. Събуди се!“

За Анди Андрюс вестник „Ню Йорк Таймс“ твърди: „Това е човекът, който незабелязано се превърна в една от най-влиятелните личности в Америка“. Всичките му романи са световни бестселъри.

Той е изнасял лекции пред елита на държавната администрация по молба на четирима различни американски президенти, както и пред служителите на най-големите корпорации в САЩ. Автор е още на романите „Проницателят“, „Съкровищата на пътешественика“, „Изгубеният избор“, „Съюзници“ и „Последният жокер“.

Живее в Ориндж Бийч, Алабама, със съпругата си Поли и двамата им синове.

ПЪРВА ГЛАВА

Намерих го.

Не го търсех специално, но ето го пред мен — от плът и кръв. Отначало просто го мернах, но след това, сякаш усетил погледа ми, старецът спря и се обърна. Когато очите ни се срещнаха, той се усмихна широко. Сякаш винаги е бил тук.

Дълго време го нямаше. Просто един ден изчезна без дори да се сбогува, а обстоятелствата около изчезването му бяха чудновати, точно както беше чудноват и самият старец. Достатъчно странен беше фактът, че беше успял да ни напусне напълно незабелязано — хората в малките градчета не пропускат нищо. Но това, че ни беше оставил загадъчно съобщение в износения си куфар, зарязан наскре празен паркинг... Е, *това* вече беше наистина объркващо. Седмици наред куфарът беше основна тема за разговор.

След време жителите на Ориндж Бийч приеха факта, че старецът си е отишъл завинаги, и някакъв особен траур се възцари над всички ни. Не че се беше случила някаква трагедия. Бяхме преживявали урагани и петролни разливи и знаехме много добре какво е истинска беда. Просто чувствахме някаква празнота, която не можехме да определим.

Затова безспир говорехме за всичко, което си спомняхме за стареца. Обсъждахме дрехите му и се чудехме защо никога никога не го беше виждал облечен в нещо различно от дънки и тениска. Те, заедно с кожените сандали на краката му, явно изчерпваха целия му гардероб. Бяхме го срещали на сватбено тържество долу в лагуната, по ресторанти, дори веднъж-дваж в църквата, но никога не беше с други дрехи — винаги само по дънки и тениска.

Никога не знаеше къде е живял старецът през цялото време, докато беше при нас, не знаехме и къде е спял нощем. Доколкото ни беше известно, се бе прислонявал за кратко в дъждовните вечери в дома на този или онзи, но нищо повече. Не притежаваше недвижима

собственост в нашата община — имахме приятели в кадастъра и те бяха проверили надлежно.

Единодушно бяхме стигнали до извода, че надали е носел палатка в малкия кафяв куфар, с който никога не се разделяше. Що се отнася до въпросния куфар... До деня на изчезването му, никой от нас не беше виждал стареца без него. Една сутрин Тед Романо, собственикът на „Опаковай и изпрати“, беше намерил този очукан куфар да се мъдри сам-самичък наред един почти пуст паркинг.

Да, всеки от нас можеше да разкаже случай, при който е виждал как старецът се мъчи да мине с куфара през някоя тясна врата или как в закусвалнята на самообслужване носи едновременно него и таблата си, но доколкото знаехме, никой друг жив човек не беше докосвал куфара до деня, в който собственикът му изчезна.

Съществуваше и проблемът за възрастта. Направо бяхме обсебени от въпроса да познаем на колко години всъщност беше старецът. Доста преди да изчезне бяхме стигнали до извода, че е невъзможно да определим възрастта му със сигурност. Външният му вид никак не ни помагаше. От него беше ясно единствено, че е „стар“. Косата му беше дълга — не достатъчно, че да може да я връзва на опашка, но все пак *въздълга* — и бяла като полирана слонова кост. Обикновено я пригладяваше назад с ръка, носеше я съвсем небрежно и тя изглеждаше красива. Но косата беше само едно от нещата, които веднага правеха впечатление у него.

Очите на стареца бяха направо хипнотизиращи. Искрящи като детски смях, с цвят, който можеше да се определи като „тихо синьо“, те сякаш грееха. На фона на мургавата му кожа и обрамчени със снежнобялата коса, очите на стареца задържаха вниманието на всеки събеседник толкова, колкото беше необходимо. А, когато заговореше...

Никой от нас преди не се беше вслушвал по този начин — дълбоко и искрено — в нечий думи. Не че старецът говореше много. Нищо подобно. Просто когато все пак говореше, думите, които изричаше, бяха толкова точни и забележителни, че слушателите ги попиваха със затаен дъх.

Може би смятате, че преувеличавам, но в Ориндж Бийч не сме един и двама, които твърдим, че старецът е променил живота ни. Всъщност, аз съм само първият от дълъг списък с имена. Но това е

така, защото отношенията ми с Джоунс бяха по-отдавнашни от връзката му с когото и да било друг от съседите.

Бях на дваайсет и три години и преживявах много труден период, когато той ме намери за първи път. В продължение на няколко месеца беше единственият ми приятел и ми каза истината за мен в момент, когато не желяех да я чувам. А после изчезна и го нямаше повече от три десетилетия.

Следващият път, когато го видях, беше преди няколко години. Тогава той — сякаш изневиделица — отново пристигна в градчето ни. По това време научих и още един крайно любопитен факт — всъщност старецът е идвал и си е отивал от Ориндж Бийч в продължение на дълги години.

Помните ли като ви казах, че никой от нас не знаеше на каква възраст е? Е, аз говорих с няколко човека, самите те доста стари, и те ми казаха, че той се навъртал наоколо още по времето, когато *те* *самите* били деца. И се кълнях в във всичко свято, че още тогава си е бил старец. Разбира се, това не ми се вижда логично. Когато го чувах — а го чувах доста често — умишлено го пропусках покрай ушите си. В същото време обаче се наложи сам да призная, че когато срещнах стареца за втори път, той не изглеждаше никак променен от дните на моята младост.

Възрастта не беше единственото чудновато нещо у него. Странен беше и цветът на кожата му. Той беше доста мургав. Или пък тъмнокафяв. Никой не можеше да определи със сигурност дали тенът му беше наследствен, или се дължеше на продължителен живот на открито. Лично на мен ми беше все едно.

Любопитно беше, че афроамериканците приемаха безусловно, че старецът е чернокож, белите пък го смятаха за бял. Виждах бях примери за това толкова често, че вече ми ставаше смешно. Веднъж дори го попитах каква е истината. Отговорът му нямаше нищо общо с въпроса и това изобщо не ме изненада.

Не бях единственият, който го обича. Вече ви казах колко важен беше той за мнозина от нас. Но за да бъдем напълно честни, трябва да ви споделя и още нещо: в нашия град имаше и хора, които смятаха стареца просто за луд.

Беше много странно... как някои му се подиграваха и го поднасяха, а той само се усмихваше и приемаше всичко. Имаше дори и такива, които го обиждаха — при това право в очите.

Аз ли? Аз го наричах просто Джоунс. Не господин Джоунс. Просто Джоунс.

ВТОРА ГЛАВА

Крайбрежието на Мексиканския залив, щата Алабама

Ноември, трийсет и две години по-рано

Беше студена вечер и бях навлякъл всички дрехи, които притежавах, в това число и едно подплатено дънково яке, намерено в боклука. Наближаваше полунощ, връщах се от едно маратонско чистене на риба в ресторанта на Джийни на кръстопътя на магистрала 59 и Крайбрежния булевард. Бях се отправил към кея на Гълф Стейт Парк, изтощен и премръзнал, и нямах търпение да се напъхам под заслона на кея и да заспя.

По навик не вървах по главната улица, а покрай брега, откъм фасадите на жилищата и бизнес сградите, обърнати към океана. Правех го, за да избегна всякакво излишно внимание, което хората проявяваха към хлапе, скитащо само по улиците на малък крайбрежен град посред нощ. Тъкмо се влачех уморено пред заведението „Розовото пони“, когато Джоунс се присъедини към мен.

Не се изненадах особено. Вече бях свикнал с чудноватия начин, по който той обикновено се появяваше. Тази вечер старецът просто изравни ход с мен и закрачихме рамо до рамо. Носеше дънки и тениска, както винаги.

— Не замръзваш ли? — попитах.

— Имам си мисли, които ме топят — отвърна Джоунс, после отбеляза: — Леле, майко! Как миришеш на риба!

Продължавах да се тътря по пясъка с наведена глава и ръце, напъхани дълбоко в джобовете.

— Ами пробвай и ти да прекараш цял ден, затънал до лактите в тон и половина риба, да те видим на какво ще замиришеш — отвърнах.

Джоунс замълча. Реших, че е усетил лошото ми настроение и сега ще си мери думите. Тежкото ми положение, макар и не безнадеждно, се отразяваше отрицателно на емоционалното ми състояние. обстоятелствата около мен бяха явни дори за онези, които само бегло ме познаваха. Джоунс отлично знаеше, че опасността да

изпадна в бяс, да избухна в плач или да нараня човека насреща с приказките си, е напълно реална. Някои от тези смахнати демонстрации на начина, по който се чувствах, се случваха често напоследък, понякога дори на обществени места. Не исках да се държа така, но няхах сили да се контролирам. *Какво да направя?*, мислех си. *Това съм аз. Така се чувствам. Просто съм си такъв...*

Стрелнах с очи стареца и продължих да крача. Явно му беше станало навик да ми се явява най-често, когато бях уморен, потиснат или ядосан. Тъкмо миех нечия яхта или пък чистех риба, вдигах очи и — ето ти го на, изправен на десетина-петнайсет метра от мен, стои и ме наблюдава. Когато го хванех, че ме гледа така, той ми се усмихваше, а аз няхах нищо против компанията му. В края на краищата, старецът беше единственият човек, който в някакъв смисъл се интересувахе от мен — бездомния младеж, дето спеше на плажа.

Джоунс можеше да ме разсмила и нерядко го правеше; по-често обаче ме караше да се замислям. Не задължително за нещо определено... Просто ме караше да мисля *по начини*, които не бях допускал, че са възможни. Беше майстор на това да обръща някоя ситуация или дълбоко вкоренен възглед с главата надолу, или пък да го завърта на сто и осемдесет градуса така, че на секундата всичко ти ставаше кристално ясно и се изпълваше със смисъл.

Не го поглеждах, но чувах как финият пясък скърца под стъпките му. Старецът беше тих, просто предлагаше компанията си на един самотен млад човек, и мен непрекъснато ме гризеше съвестта за това как се държах с него понякога. Някой път избухвах, а после съжалявах за острите думи, с които си изкарвах яда. В моменти на ясна мисъл се чудех дали задушавашото раздражение, което изпитвах, не е всъщност гняв срещу самия мен. Със сигурност обаче ми беше трудно да мисля по начина, по който мислеше Джоунс.

— Не може да ми цъфваш от нищото с готовите си отговори — бях му казал само няколко вечери по-рано. А после бях допълнил подигравателно с най-гадния си глас: — Държиш се така, сякаш отговорът се крие зад ъгъла и когато го намериш — *бам!* — проблемът ти е решен, все едно с магическа пръчка! — Помня, че за да го закопая с финалната си реплика, бях пристъпил крачка към него. След това завърших с презрение: — Животът не е толкова прост, колкото го изкарваш.

Джоунс сви рамене, а после, с почти незабележима усмивчица, отговори:

— На мен все пак ми се струва, че когато намериш отговора, проблемът *наистина* е решен. Може да си уплашен, раздразнен или обезкуражен, а може и трите едновременно, но когато откриеш отговора, животът ти се променя завинаги. Така че, всъщност, синко... нещата не са чак толкова сложни.

В онзи момент ми се беше приискало да закрещя.

Наближихме „Холидей Ин“ и видяхме високите вълни на прилива, които се разбиваха в основите на курортния комплекс. Само високата стена защитаваше елегантния плаж на хотела от силата на океана; това беше единственият участък от маршрута, който не можехме да изминем по пясъка. Налагаше ми се да преодолявам тази пречка редовно и знаех, че за да избегне газенето из прибоя, човек трябва да мине през зоната на басейните. Заедно в мрака, съвсем сами, аз и Джоунс изкачихме стъпалата до площадката, която трябваше да прекосим, лъкатушейки сред наредените около басейна шезлонги, за да излезем от комплекса от противоположната му страна, където отново имаше стълби до плажа.

Въпреки че нощем районът се охраняваше, аз пресичах от там. Дамата, която поемаше нощните смени на рецепцията, беше афроамериканка на средна възраст, на име Бевърли. С нея бяхме приятели. Наричах я „мисис Бевърли“ и от време на време ѝ носех прясна риба като част от негласното ни споразумение; тя пък си затваряше очите, когато аз използвах едно или друго от удобствата на „Холидей Ин“. Въпреки това все пак внимавах. Не исках някой да си има неприятности с управителя на хотела. Най-малко аз.

Приклеках и се запромъквах покрай шезлонгите. Когато стигнах някъде към средата, точно до дълбоката част на басейна, спрях и се обърнах да кажа на Джоунс да постъпи като мен. Заля ме раздразнение, когато видях, че той *не* се привежда и *не* бърза. Старецът си крачеше спокойно, изправил рамене, с ръце в джобовете, а кожените му сандали шушнеха по посипания с пясък бетон. Тъй като се бях приучил да не привличам върху себе си чуждо внимание, в комбинация със съпътстващите го обикновено проблеми, аз се стремях

да пазя пълна тишина, но стъпките на Джоунс отекваха, сякаш влачеше желязна тръба през чакъл.

Още по-ядосан му изсъсках да побърза, да се наведе и да стъпва тихо. Преди да продължим по прекия маршрут обаче, Джоунс без никаква причина ми се усмихна и посегна към мен с жест, който подсказваше, че иска да сложи ръка на рамото ми, но вместо това... силно ме блъсна право в студения, неотопляван през нощта басейн.

Вече бях под водата преди въобще да осъзная какво се беше случило. Години по-късно продължавах да нося в съзнанието си чудноватия образ на стареца точно в онзи момент. Изпод водата го виждах наведен над басейна, с развята от студения вятър бяла коса. Изскочих отгоре и поех рязко въздух, а Джоунс продължаваше да се усмихва. Не се смееше (в онзи момент бих го убил за това), а се усмихваше така, сякаш изпитваше силно любопитство, радостно очакване или пък беше очарован от това, което вижда.

Доплувах до стената на басейна и се хванах за ръба пред краката му. От пламъка на злобата или каквото там се беше загнездило в мен тази вечер, не беше останала и следа. Изтрих си очите с ръка, погледнах стареца и попитах:

— Това пък защо го направи? — а той протегна ръка, за да ми помогне да изляза.

Минути след това бях във фойето на „Холидей Ин“, увит в десетина чисти хавлии, които ми дадоха от пералнята на хотела, и държах чаша кафе. С Джоунс седяхме на пода, свити в антрето — нито вътре, нито вън — към изхода, който водеше от фойето към тенис кортовете. Не беше много удобно, но поне не духаше вятър, а аз бях сравнително уверен, че никой няма намерение да ни изгони.

След като обидено помълчах — отношение, което, да призная, нямаше никакъв ефект върху Джоунс — го изгледах косо и попитах:

— Човече, не разбирам. Защо постъпи така?

Старецът се загледа в тавана, въздъхна доволно и скръсти удобно ръце на гърдите си.

— Тъй — рече, стрелна ме с очи и пак загледа тавана. — Синко, днес се намираш в разгара на най-тежката война, която ще ти се наложи да водиш през целия си живот. Объркващо е, но в момента ти се бориш за онова, в което един ден ще се превърнеш. В главата ти бушуват сили, които няма как да разбереш чак до деня, в който, след

много години, ще можеш да се обърнеш назад и да погледнеш от разстояние цялостната картина. Виждаш ли, много хора ще ти казват, че дребните неща нямат значение. — Старецът пак ме погледна за кратко, отклони очи и продължи: — Добре ще направиш, ако изобщо не обръщаш внимание на тези думи, синко. Дребните неща *имат* значение. Понякога те имат най-голямо значение. Всички се съсредоточават върху големите неща, но изглежда никой не схваща, че те всъщност са съставени от множество по-дребни. Когато пренебрегваш дребните неща, те често се превръщат в големи, с които е значително по-трудно да се справиш.

— „Не се ядосвай за дреболии“ — произнесе с пренебрежение Джоунс след малко. — Това е заблуда, която може да разруши живота ти. — Той ме загледа сериозно и аз също го погледнах право в очите. — Изборите, които правиш, думите, които изричаш, всяко действие, което предприемаш, е необратимо. Животът се пише с неизличимо мастило, момче. Събуди се. Всяка минута, която прекарваш тук, на земята, ти оставяш мънички щрихи по голямото платно. А чрез тях създаваш голямата картина, в която животът ти неизбежно ще се превърне — тази картина може да е шедьовър, но може и да е безобразна цапаница.

Джоунс се попремести в тясното пространство, за да се настани удобно и да може да ме гледа в очите, а после продължи:

— Та, да се върнем на въпроса ти... — Старецът леко наклони глава. — Изведнъж ми хрумна, че аз няма винаги да съм до теб, за да ти помагам и да ти подсказвам как да мислиш. Затова реших, че тук и сега трябва да осъзнаеш един много важен факт за съществуването си. Всеки божи ден, от днес до края на живота ти, все някой ще те бута в басейна. И най-добре ще направиш, ако още *днес* решиш как ще реагираш на това.

Джоунс примижа и се приведе към мен:

— Дали ще изплуваш от водата, хлипайки като момиченце? Може би ще плачеш и ще се жалваш? Дали ще излезеш на повърхността вбесен и яростен, заплашвайки всички наред? Дали ще се сбиеш, или ще нараниш някого? Или ще изплуваш от водата с усмивка? А после ще започнеш да мислиш какво можеш да научиш... На кого можеш да помогнеш? Дали ще се *държиш* като щастлив, макар да се чувстваш несигурен?

Той ме погледа още миг-два, после наведе глава и заговори със сериозен тон:

— Време е да решиш, синко — рече. — Всеки факт и резултат — и добър, и лош — до който ще достигаш в живота си, зависи от това какво ще избереш. Във всеки един от бъдещите дни, по един или друг начин, искаш или не, *ще бъдеш* бутан в басейна. Време е да решиш как ще действаш тогава.

С тези думи Джоунс се изправи и си тръгна.

Бях изтощен, безумно уморен и знаех, че и аз скоро трябва да си вървя. Преди обаче да се изправя отново срещу студената нощ, се унесох, починах си малко, оставих съзнанието ми да се рее над образа и думите на Джоунс. Отново се замислих защо ли той никога не носи връхна дреха. Замислих се къде ли ще спи тази вечер и колко странен ми се струва по принцип. Замислих се за собствения си живот. Замислих се върху стряскащите думи на стареца. И се зачудих какво, за бога, да правя.

ТРЕТА ГЛАВА

В днешни дни

Село Феърхоуп, щата Алабама, е основано през ноември 1894 година и от онзи момент до днес соленият океански бриз, примесен с мириса на изхвърлени на брега мидени черупки, подухващ през могъщите клони на дъбовете и елите разнася наоколо далечното ухание на пържена риба, създава един уникален аромат, неприсъщ на никое друго място. Тук идват туристи от цял свят, за да пазаруват, да се насладят на страхотните ресторанти, на великолепните гледки и, разбира се, да отседнат в „Грандхотел“, признат за един от най-добрите в страната от любителите на голфа и ветроходството.

Беше понеделник, рано следобед. След четирийсет и пет минути шофиране от Ориндж Бийч бях паркирал пред книжарница „Страница & Палитра“ на Секшън стрийт във Феърхоуп. Тръснах глава, за да си подредя мислите и си погледнах часовника. Колко ли време вече стоях тук? Бях закъснял с предаването на последния си ръкопис, а що се отнася до написаното... Е, нека да кажем, че не бях доволен от него. На всичкото отгоре, освен че с поведението си внушавах несигурност и на издателя си, в момента изпитвах вътрешни противоречия и бях доста потиснат.

Отлично знаех, че проблемът се коренеше в съчетаването на жанровете в книгата, която всички очакваха да напиша. За хиляден път хленчех сам на себе си: *Ако просто искаха да разкажа история, щях да разкажа най-страхотната. Ако просто искаха да изложи възгледи и принципи за живота, щях направо да напиша книга, която няма нищо общо с художествената измислица.* За съжаление, изискванията на съвременната маркетингова машина и моето собствено желание да угодя на всички се бяха комбинирали, за да създадат един стабилен етикет, който твърдеше: „Анди Андрюс пише измислени истории, преплетени с реалните принципи на живота“. Извод: бях в капан. Защо? Ами по простата причина че *този* път няхах добра история за разказване.

В предишните си книги винаги използвах увлекателни сюжети, за да задържа вниманието на читателя, а житейските принципи, които исках да изложа, преплитах в текста и те се разкриваха постепенно, в развитието на действието. В „Съюзници“ използвах истински истории за нацистките подводници, кръстосвали Мексиканския залив по време на Втората световна война. В „Изгубеният избор“ археолог и журналистка търсеха тайнствен могъщ предмет. Бях потресен от осъзнаването, че всяка от досегашните ми книги беше организирана около уникална и завладяваща история — и тъкмо тя липсваше в последните ми писания.

Погледнах си отново часовника и вече знаех, че е крайно време да напусна относителната безопасност на колата. Бях обещал на книжарите в „Страница & Палитра“ да се отбия днес и да разпиша наличните им екземпляри от мои книги. Налагаше се да вляза. Обичах собствениците — Карин и Кийфър — но знаех, че след задължителните прегръдки и поздравления веднага ще последват въпросите за следващата ми книга. „Кога излиза?“, щяха да ме питат. „За какво ще се разказва? Какво ще е заглавието?“ Какво бих могъл да отговоря? *О, не знам, представях си се да казвам, но издателят е много въодушевен от това, което съм написал досега! Всъщност, вчера ми се обади да ми каже, че съм поставил нов рекорд сред авторите им. Да, нов рекорд! Всъщност... май никога досега не са си имали работа с писател, който пропуска три поредни крайни срока за предаването на ръкописа на една и съща книга. Ъ-ъ... съжалявам, че не мога да ви кажа бъдещото заглавие, още не съм го измислил. Не, и края още не знам какъв ще е. В интерес на истината, не знам и за какво се разказва в книгата. Използвам нова технология на писане: държа всичко под пълен секрет. Дори и от самия себе си...*

Нямаше съмнение: в момента се борех с депресия, с тревожност или пък със страх... или с каквото там ме караше да седя в колата и да не искам да изляза никога от нея. Но принципно знаех, че не трябва да се предавам. Джоунс още отдавна ме беше научил никога да не се огъвам пред отчаянието, страха или поражението. „Ти контролирай отрицателните си емоции, синко“, казваше той. „Никога не допускай те да те контролират. Контролирай ги, като бързо-бързо поемеш в посока, точно обратната на онази, в която те настояват да тръгнеш!“ При това положение, макар че изобщо не ми беше до смях, аз се усмихнах —

точно както ме беше учил старецът. Даже се засмях тихичко, когато отворих вратата и излязох от колата.

Обърнах се да заключа и чух познат глас:

— *Оби-и-ичам* го този смях — прогърмя гласът. — Не, сър, ние не позволяваме на тежките чувства да ни командват!

Вдигнах очи — пред мен стоеше той. Изглеждаше така, сякаш сме се разделили вчера. А всъщност бяха минали колко... повече от пет години откакто изчезна? Но някъде дълбоко в себе си чувствах, че да го срещна тук и сега е най-естественото нещо на света. Въпреки това стоях онемял и се вирах с празен поглед в него.

— Джоунс? — изграчих най-накрая.

Той ми се ухили широко и ми протегна малка бяла кесийка с жест, който подсказваше, че ние с него се виждаме едва ли не всеки ден.

— Здравей, младежо. Искаш ли лимонов пай?

Бях твърде смаян от неочакваната среща, за да отговоря адекватно, затова просто се засмях и се опитах едновременно да му стисна ръката и да го прегърна. После се раздърдорих щастливо като четиригодишно дете, на което за първи път са дали захаросана поничка, а старецът, който значеше толкова много за мен, кротко се усмихваше и търпеливо чакаше да се успокоя.

Най-сетне, когато ми свършиха думите, усетих, че все още здраво стискам дясната ръка на Джоунс, същата, с която държеше бялата кесийка.

— Няма нужда да ме ограбваш — засмя се той и полека махна пръстите ми от лакътя си. — Имам още едно.

— Еще едно какво? — успях да попитам, като мисълта ми се мъчеше да поеме в няколко посоки едновременно.

— Еще едно парче от лимоновия пай — спокойно отговори Джоунс. — Взех две — помълча, после размахна ръка пред очите ми. — Ей, тук ли си?

— Да — отвърнах. — Искам да кажа, да, сър. Тук съм. — А после избъбрих: — Джоунс, не си отивай.

— Спокойно, дай първо да намерим къде да поседнем. Искаш ли да пийнем по едно кафе със сладкишите? — После хвърли поглед към „Страница & Палитра“, но бързо отвърна очи и промърмори: — Не, кафе не ти трябва, бездруго си достатъчно нервен.

После ме поведе надолу по тротоара до една свободна пейка, махна ми с ръка да седна и аз се подчиних. Старецът приседна до мен, отвори кесийката и извади две парчета лимонов пай. Бяха от „Лате Да“ — кафенето на книжарницата: място, познато на всеки, който някога е стъпвал във Феърхоуп. Старомодният магазин беше почти толкова известен с кафето и сладкишите си, колкото с книгите, и идваха хора от цял свят, за да се насладят на уникалната атмосфера на прелестната книжарница, свободна от диктата на големите вериги.

Взех си лимонов пай и се обърнах към стареца, чиято физиономия — още преди да съм казал и дума — беше придобила престорено невинно изражение.

Въпреки това аз се усмихнах и си зададох въпроса:

— Джоунс... Ти за себе си ли купи две парчета лимонов пай? Мисля, че си очаквал да срещнеш някого. Всъщност, мисля, че...

— Хайде да внимаваме — прекъсна ме Джоунс и ме потупа по коляното — и да не си внушаваме, че виждаме смисъл в разни банални случайности.

Останах усмихнат, но присвих очи.

— У теб никога не е имало нищо банално. — Джоунс сви рамене, сякаш нямаше ни най-малка представа какво имам предвид, но аз знаех, че е съвсем наясно. Бях прекарал достатъчно дълго време със стареца и бях твърдо уверен, че нищо от случващото се край него не е случайно.

— Мога ли да попитам защо си тук? Във Феърхоуп, имам предвид. И защо напусна Ориндж Бийч? Минаха пет години и ни вест, ни кост от теб. Къде беше? Къде си отседнал сега? Мога ли да ти помогна с нещо? Ще дойдеш ли поне до вкъщи да прекараш няколко дни с нас? Поли и момчетата страшно ще ти се зарадват. Какво въобще правиш във Феърхоуп?

— Пак бърбориш — отвърна търпеливо Джоунс и лапна последното парченце от своя пай. Изтри захарта от ръката си в дънките и добави: — А и зададе въпроса за Феърхоуп два пъти. Да ти кажа, много говориш. Струва ми се, че ако овладееш това, ще успееш да напишеш повече книги. Трудно е едновременно да говориш и да пишеш. На мен поне така ми се струва.

При този лек упрек аз млъкнах и отвърнах поглед.

— О, я стига — смушка ме с лакът Джоунс. — Виждал съм малки дечица, които се цупят по-добре. — После ми даде миг, за да се върне усмивката на лицето ми и попита: — Ще говориш ли още, или какво?

Обърнах се към него и казах простичко:

— Много ми липсваше. — При това Джоунс ме прегърна през рамото, а аз усетих как очите ми се навлажняват.

Не се притеснявам да призная, че в онзи момент — нетипично за мен — представлявах емоционална развалина. Не знам защо, но край Джоунс винаги се чувствах като дете. Не детински, а някак *като* дете. После попитах:

— А аз на теб липсвах ли ти? — точно както би сторило едно дете.

Разбира се, той ми отговори по обичайния си начин:

— Не — отвърна. — За да ми липсваш, трябва да сме се разделяли. А аз никъде не съм ходил. Все си бях наблизко.

Джоунс винаги си е бил едно живо противоречие. Той беше единственият човек, който можеше да бъде едновременно дразнещ, окуражаващ, уклончив, директен, изискващ и успокояващ. Искях пак да го попитам защо е във Феърхоуп, но знаех, че ще ми отговори с нещо от сорта на „А защо не?“, така че въобще не си направих труда.

В замяна на това все пак попитах колко дълго вече е в селото. Отговорът отново ме накара да поклатя глава:

— Не съм много сигурен откога съм тук — отвърна той, сякаш чак сега се замисляше върху това. — За мен времето няма голямо значение, затова предпочитам да не мисля за него. Но съм тук повече от два дни, това е сигурно.

След кратка пауза смръщи чело, сякаш съсредоточаваше в следващата си мисъл цялото си внимание, и отбеляза:

— Времето е странно нещо. За повечето възрастни нощта на Бъдни вечер трае колкото всички останали, но за едно осемгодишно дете тя се точи цяла вечност. Не знам дали някога въобще си се замислял, но онова, което аз и ти пресмятаме в години, всъщност е един миг от вечността. — Старецът продължи, като се извърна на пейката, за да застане с лице към мен. — Какво смяташ да правиш на днешната дата... догодина?

Засмях се.

— Нямам представа. Шегуваш ли се?

— Не — отговори Джоунс. — Не се шегувам. Една година ти се струва доста време, нали?

— Една година? — рекох. — Та аз и за следващия месец не се замислям дори.

Джоунс кимна.

— Колко са големи момчетата ти? На единайсет и на четиринайсет, нали? — Потвърдих и той продължи. — Година или месец, или дори седмица напред в бъдещето, все ти се струва като доста време. Но какво ще кажеш, ако те попитам за същия ден преди десет години? — Щракна с пръсти. — Не ти ли се струва, че децата ти са се родили едва ли не вчера? — С доволна въздишка той се отпусна на пейката до мен и кръстоса крака. — Да, сър, времето е странно нещо. То е като парите. Веднъж похарчено, никога не се връща — после просто скръсти ръце и затвори очи.

Не бях сигурен дали си почива, или ме чака да заговоря. Мълчеше и изглеждаше спокоен, но аз не знаех какво да кажа, затова предпочетох да замълча.

Докато разглеждах профила на така познатото лице, не можах да се въздържа да не помисля как ли щях да свърша, ако не беше този старец и „времето“, което прекара с мен. В края на краищата, когато той ме намери, аз живеях под един кей. А сега... Замислих се, че всъщност съм прекарал в компанията на Джоунс сравнително малко и се опитах да определя какво е сторил той за това време — искам да кажа, какво *точно* е сторил — което да е оказало такъв кардинален ефект върху целия ми живот.

Реших, че най-важното му въздействие е било върху *мисленето* ми. Джоунс беше изпитвал основите на мисловните ми процеси. Беше поставял под въпрос моите възприятия, представите ми и — *най-вече* — изводите, които си правех. Да, казах си. Точно по този начин Джоунс успя преди толкова години да промени живота ми.

Трийсет минути след първата ни среща старецът ме беше попитал „Четеш ли?“. Въпросът изглеждаше простичък, но както се оказа, до достигането на истинския отговор ме чакаше още цял живот и различни степени на четенето. Всъщност, отговорът на този въпрос продължаваше да се развива и днес, след всичките тези години. Когато Джоунс ме попита „Четеш ли?“, помня, че ми трябваше само миг, за да

отговоря утвърдително, но тогава той добави: „Не те питам дали можеш да четеш. Питам те четеш ли *по принцип*“.

И това беше само първият път, когато той постави на изпитание онова, което си мислех, че знам, и дори нещата, които смятах, че съм чул от някое сигурно място.

— Правилната гледна точка към всеки аспект от съществуването ти — повтаряше ми Джоунс отново и отново, — е всичко.

Забележителният му начин да анализира всяка ситуация започна да оказва смайващ ефект върху мен. А и книгите много помогнаха.

— Джоунс? Да не спиш? — повиках го тихо.

Той не отговори, затова се облегнах отново назад и зачаках. За момент се почувствах доволен от това просто да си седя, да чувствам как ме изпълва особено чувство на важност, сякаш по някакъв начин бях поставен там, за да го защитавам.

В края на краищата вече не бях уплашеното хлапе, което той намери под кея преди толкова време. През изминалите трийсет и повече години нещата за мен се бяха променили. Професионално — като изключим малкия проблем с последния ми ръкопис — се справях доста добре, а и личният ми живот се беше подредил прекрасно. Бях женен за красива жена, в която все още бях лудо влюбен, и заедно с нея отглеждахме нашите двама сина.

Усмихнах се и се загледах в загорелите ръце на стареца, които бяха все така скръстени на гърдите му и леко се повдигаха при всяко вдишване. „Ела насам, синко“, беше ми казал той онази вечер преди толкова години, когато го срещнах за първи път. А после ми беше протегнал ръка и ме беше подканил: „Ела към светлината“. И от тогава аз винаги и неизменно се опитвах да се приближавам до светлината.

Както можете да се досетите, отначало бях решил, че има предвид нощното осветление на кея. Когато живеех отдолу, паднеше ли нощта, единствената светлина идваше от голямата ветроупорна натриева лампа, издигната на стълб върху кея. Тъничък лъч от нея се промъкваше долу при мен през цепнатина между грамадните бетонни панели на кейовата конструкция. Панелите бяха подредени един до друг и оформяха платформата за разходки върху кея. Също така служеха и за таван на моя таен — и пълен с пясък — дом.

В първите седмици след запознанството ми със стареца постепенно започнах да проумявам, че с онези си думи той е имал

предвид един много по-могъщ източник на светлина. А впоследствие се оказа, че тази светлина — и източникът ѝ — промениха всичко.

— Два и шест минути е — продума Джоунс. Не беше помръднал и мускулче. Ръцете му си бяха все така скръстени. Хвърлих поглед на екрана на мобилния си телефон. Наистина беше точно 2:06. Джоунс никога не беше носил часовник, но сега се усмихнах сам на себе си, когато все пак погледнах към китките му, за да се уверя. После завъртях глава и огледах района, за да съм сигурен, че никъде наблизко няма обществени часовници, които старецът би могъл да зърне.

Бях виждал Джоунс да прави този номер доста често и той винаги ме смайваше. Никога не грешеше. Искам да кажа *никога*, ама *никога* не бъркаше дори с минута. Поех дълбоко въздух и понечих за милионен път да го попитам как го прави, но преди да продумам, той каза:

— Нали трябва да минеш през книжарницата, преди да вземеш момчетата. От тук до училището са минимум петдесет минути, ако няма движение, така че е най-добре да тръгваш, и то по-живичко.

Изненадан както винаги от информацията, която старецът нямаше откъде да има, аз само кимнах:

— Окей.

С най-тъничката си усмивка Джоунс отвърна:

— Хубаво. — Леко се отпусна и сгуши, сякаш се готвеше за дълга дрямка. След това повтори: — Хубаво. — Вдиша и издиша дълбоко, а после заспа.

Наистина заспа. Или поне аз така реших. Старецът умееше да разчита хората и ситуациите по-добре от всеки друг. По време на дългата ни раздяла понякога си представях, че ме наблюдава като през стъкло. Винаги мислех как ли би отсъдил той за даден човек, или за определена ситуация.

А после, пет или трийсет години по-късно, след пребиваване незнайно къде, Джоунс цъфваше от нищото и се държеше така, сякаш сме се разделили преди час. Беше странно. И прекрасно. Толкова много неща исках да узная за него, но той, от своя страна, никога не се интересуваше от нищо друго, освен от моя живот и от нещата, които съм научил за себе си.

Погледнах отново колко е часът и видях, че е време да тръгвам. Обмислих варианта да бутна Джоунс и да го събудя. Искях да знам

къде ще е през следващите дни и къде ще мога да го намеря. Във Феърхоуп ли оставаше? Беше ли отседнал при някого? В дом ли спеше? Или навън? А колкото до това къде можех да го видя пак... или пък дали изобщо щях да го видя пак... Нямах ни най-малка представа.

Но после отговорът на този въпрос сам дойде при мен.

Закъснял, но все още длъжен да отида да разписвам екземпляри от книгите си, неохотно се запътих към входа на „Страница & Палитра“. Очите ми бегло се плъзнаха по пъстроцветните ярки плакати и рекламни афиши за различни нови заглавия, налепени по витрината, но в следващия миг замръзнах на място с ръка върху дръжката на вратата. В най-долния ляв ъгъл на стъклото имаше малка, написана на ръка обява. Беше с размер на пощенска картичка, нелепо малка, удавена в цветовете и професионалния дизайн на грамадните скъпи рекламни плакати, с които ѝ се налагаше да се конкурира за вниманието на клиентите.

Пристъпих, за да я видя по-отблизо. Най-отгоре на картичката, с главни букви, изписани със синьо мастило, пишеше: КУРС ЗА РОДИТЕЛИ. Отдолу беше центрирано указанието: В ЧЕТВЪРТЪК ОТ 7 ВЕЧЕРТА, КАКТО И СЪС СИГУРНОСТ СЛЕДВАЩИЯ ЧЕТВЪРТЪК ПО СЪЩОТО ВРЕМЕ. А най-отдолу в скоби беше дописано: (а после ще видим как ще потръгне). На последния ред беше отбелязано мястото за провеждане на курса — Грандхотел, а най-най-отдолу с търпелив почерк се беше подписал лекторът — ДЖОУНС.

За втори път през този ден стоях и не вярвах на очите си. Едва ли можех да допусна, че нещо казано или сторено от Джоунс може да ме изненада, но това... Не знаех какво да мисля. Хвърлих поглед през рамо към стария ми приятел, но той не беше помръднал. Седеше си на пейката, скръстил ръце и отпуснал глава на гърдите си. Да, Джоунс все така спеше, но аз вече трескаво мислех и премислях къде ще му излезе краят на това ново приключение.

Преди да вляза в книжарницата, погледнах още веднъж към стареца. А после, с широка усмивка на лицето, бутнах вратата, поклатих удивено глава и направо се засмях с глас.

Вече знаех къде да го намеря. И кога.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Джоунс спря за момент, отметна косата от очите си и изтръска няколко борови иглички от дрехите си. Вече беше вървял дълго, крачейки през горите. До съмване имаше още час, но той виждаше добре в тъмното. Енотите, елените и броненосците не му обръщаха внимание, докато пристъпваше съвсем близо до тях.

Чувстваше се добре през тази част от денонощието. По принцип не спеше много и обичаше да е сам в ранните утринни часове. Често обаче се заемаше с някоя работа още по тъмно. Джоунс знаеше, че в известен смисъл всяко пътуване започва в мрак. А пътуването, разбира се, беше самата причина за съществуването му. Той хващаше хората за ръка и им показваше пътя, по който да стигнат до светлината. Наричаше я „гледна точка“.

Старецът прекоси няколко ниви, като внимаваше да не тъпче поникналите посеви. Чу шум някъде напред. Спря и се заслуша — звучеше приглушено, като пукот от статично електричество, пуснат през многобройни тонколони. Със сигурност източникът беше поне на километър и половина.

Закрачи отново. Шумът се усиливаше, докато най-сетне старецът стигна края на гората: пред него се ширваше грамадно поле. Джоунс виждаше бледата ивичка светлина в небето на изток. Сам в мрака, той се усмихна на кресливия шум, който вече го заобикаляше отвсякъде, извисил се до кресчендо.

Полека-лека, като на забавен каданс, старецът стигна до средата на полето. Вече не беше тъмно. Синкавосивите сенки наоколо предсказваха настъпването на зората, а шумът все повече се усиливаше. Сякаш самият въздух припукваше и скърцаше.

Нощта бавно се покори на най-ранното утринно зарево, а шумната суматоха се засилваше, децибелите се вдигаха, предвкусайки ентусиазирано секундата, в която първият слънчев лъч ще се покаже над хоризонта. Джоунс стоеше наред откритото пространство. Навел глава, затворил очи, няколко минути той остана съвършено

неподвижен, а после — очаквано, но без никакъв предварителен знак — първият лъч се плъзна над полето. Бялата коса на стареца заблещука, а светлината огря всичко наоколо. И за миг... или два... настъпи пълна тишина.

А след това шумът приветства зората по-пронизителен от всякога, последван незабавно от танцуващи образи, сливащи се в утринното небе в една неуловима симфония от движения. Джоунс вдигна очи и се усмихна.

Наоколо цареше адски хаос.

Беше съмнало преди повече от двацет минути. Бейкър Ларсън, сам в своя форд F-150, се приведе напред и огледа небето през мръсното предно стъкло. Червеният пикап забави скорост и на няколко километра напред Бейкър забеляза онова, което търсеше. Младият фермер повече не откъсна поглед от далечната точка, изпсува, мръсната дума се изплъзна в застоялия въздух в купето на пикапа, и кракът му настъпи газта.

Между селски път 33 беше дълъг и прав. Тази сутрин и двете му ленти бяха свършено пусти за късмет на всички, тъй като умът на шофьора беше другаде, а фордът хвърчеше напред със скорост далеч над разрешената.

Предния ден Бейкър Ларсън беше навършил трийсет и седем години. Беше понеделник — ден, който той никога нямаше да забрави. Банката му беше изпратила писмо, в което думите *просрочена* и *възбрана* се повтаряха на всеки ред. „Честит ми рожден ден“, беше си казал Бейкър, след като го прочете.

Празненство по повода, разбира се, нямаше — празничната атмосфера беше изчезнала веднага след отварянето на писмото.

Дъщерите му вече бяха гимназистки и работеха, за да помагат на семейството да свързва двата края. За първи път Сийли беше доволна, че момичетата бяха на работа вечерта — слава богу, че сервитьорки се търсеха. Поне не бяха у дома да търпят лошото настроение на баща си в ден, който предполагаше радост.

Бейкър и Сийли се бяха оженили млади и още от самото начало парите не стигаха. Нито един от двамата не наследи нищо от

семейството си, а и той, и тя имаха да изплащат студентски заеми за двете години в общински колеж.

Като погледнеше назад, Бейкър се радваше, че беше решил да се запише в колежа, защото там срещна Сийли, но точно като нея, той също не знаеше с какво иска да се занимава в бъдеще. Това беше факт, който си спомняше всеки месец в деня, в който трябваше да внесе вноската по погасяването на студентския заем. Имаше диплома за двете години в колежа, но нито една от професиите, за които тази диплома го квалифицираше, не му допадаше.

Когато се разбра, че шейсет акра земя между Феърхоуп и Фоли се продават, Бейкър се възползва на секундата. През летните ваканции в гимназията беше работил по фермите в окръг Болдуин и реши, че да притежава собствена ферма е също толкова лесно, колкото и да работи в някоя чужда. Не се изненада особено, че му отпуснаха лесно кредит — в края на краищата, кандидатстваше по правителствена програма — но беше шокиран, че му дадоха много повече, отколкото му трябваша, за да купи парцела. Казаха му, че допълнителните пари са за семена, торове и каквото там още му е необходимо, за да започне.

Първото, което реши, че му е „необходимо“, беше чисто нов пикап. И още един за Сийли. Беше твърдо решен фермата му да е оборудвана с най-доброто и донякъде успя да постигне целта си, като изтегли нови кредити, когато се наложи.

Пет години след сватбата се преместиха в голяма къща с четири спални и три бани в центъра на града. Разбира се, имотът беше ипотekiран до последната керемида (както и всичко останало, което притежаваха) и през годините ставаше все по-ясно, че семейният бюджет няма да е в състояние да покрива никакви непредвидени разходи.

Бейкър успяваше да удържа положението дълго време, но вчерашното писмо от банката го убеди окончателно, че нещата вече не са под негов контрол. Изпълниха го страх, срам и гняв, обърка се, почувства се уморен и слаб. А, да, и глупав. Най-вече глупав.

И виновен. Виновен, заради вредата, която беше нанесъл на бъдещето на семейството си. Беше казал на жена си и дъщерите си, че ще бъдат богати. Тогава вярваше в това. Мислеше само за пари и арогантността, с която ги харчеше — без значение, че всичко беше на кредит — граничеше с нелепото. Някъде дълбоко в подсъзнанието си

той знаеше, че алчността му за още и още вещи е реакция срещу дните на детството му, от които той се срамуваше. Татко му беше починал напълно разорен след четири брака, а Бейкър знаеше още — макар че в дома му никога не се говореше за това — че дядо му беше умрял в затвора.

С по-далечните му роднини положението беше също толкова лошо. Повечето от братовчедите на младия фермер, както и децата им, все бяха затънали в някакви неприятности. Имаше леля, която вечно пребиваваше или в клиника за алкохолици, или в общинския затвор. Истинска напаст беше и чичо му Едуард, вечно безпаричен пастор, чиято ипотека беше изцяло поета от църквата. Бейкър се отвърщаваше от факта, че „брат Ед“ вечно го наставляваше, говореше как Бог ще му даде всичко, но не се свенеше да моли племенника си за пари назаем, които никога не връщаше. Никога!

Да, в семейството му цареше хаос, особено що се отнася до финансите. От друга страна, когато се огледаше, фермерът непрекъснато се убеждаваше, че дълговете и финансовите проблеми са просто част от успеха. Дълбоко в себе си обаче чувстваше, че стъпва по ръба на остър бръснач. Дълго време разходите и приходите представляваха сходни числа и години наред Бейкър живееше в страх за едничкото нещо, което държеше банките настрана — посевите.

Богатата реколта беше единственият начин да успее да си плаща сметките и да погасява кредитите. А един фермер не може да направи нищо друго, освен да се надява, че и догодина ще извади същия късмет.

Да, мислеше си често Бейкър, фермерите изхранват света. Също така помагаме на фармацевтичните компании да си запазят бизнеса.

Проблемът беше уникален и присъщ единствено за заетите в селското стопанство. Дали през годината ще има достатъчно валежи, или не? Твърде много пестициди ли слагам? Или твърде много торове? А може би недостатъчно и от едното, и от другото? Много слънце ли грее? Дали този вятър ще изсуши листата? Сега пък е безветрие — няма да стане опрашването. Твърде рано ли засяхме? Или твърде късно?

Миналия юни за първи път пропуснаха датата на падежа. През пролетта изглеждаше, че дъждът, който отчаяно бяха чакали само

няколко месеца по-рано, никога няма да спре. Свирепи гръмотевични бури наводниха нивите буквално дни след сеитбата. Оцелелите семена поникнаха на неравномерни снопчета, които нов неспирен дъжд скоро превърна в гниеща маса.

Този юни Бейкър не направи вноски по заемите и за земята и за къщата, като използва парите, за да засее отново. Цвеклото и броколите тръгнаха добре и той се обнадежди, че ще успее да спаси потъващия финансов кораб с ноемврийската реколта, но когато октомври се изтърколи, без да капне и капка дъжд, разбра, че е в беда.

За известно време имаше надежда, че нещата ще се оправят в последния момент. Говориха с кредиторите и уредиха една последна, отчаяна отсрочка, за да изчакат пшеницата. През първите месеци на новата година валя достатъчно, а когато по-късно времето осезаемо се затопли, пшеницата представляваше великолепно гледка, растейки все по-висока и силна с всеки ден. Бейкър и Сийли често караха с пикапа бавно покрай нивите и се смееха от радост при вида на вълнуващите се на вятъра зелени стръкове.

Оптимизмът се стопи няколко седмици преди планираната жътва, когато Бейкър за първи път забеляза няколко повехнали класа. Никога преди не беше сял пшеница, но беше следвал стриктно общоприетите практики, както и съветите, които беше получил от съседни фермери или прочел онлайн. Старателно беше следил влажността на почвата и никога не беше излизал от необходимите параметри за географския район, в който се намираше. *Може би, мислеше си, просто този малък участък от нивите е получил по-малко вода от дъждовете.* Но не беше така. Седмица по-късно петната кафяви сгърчени класове бяха плъзнали навсякъде.

Оказа се, че посевите са нападнати от хесенска муха — един от най-опасните вредители по пшеницата в световен мащаб. Местните власти оцениха, че в неговите блокове са заразени около 58 процента от растенията. С прости думи, това означаваше тотална катастрофа. Не съществуваше комбайн, който да жъне само незаразените класове.

Повече от седмица след отчайващите вести, Бейкър таеше смахнатата надежда, че той и семейството му могат да ожънат здравите класове на ръка и да успеят някак си да отбият атаките на кредиторите. Тогава, три дни преди рождения му ден, се появиха скорците. Бяха му

казали, че огромните ята не са нападали окръг Болдуин отдавна. Но тази година бяха дошли!

Бейкър Ларсън щеше да изгуби всичко. Нямаше полезен ход, беше напълно неутешим и отчаян, без капка надежда и изпълнен с ярост. Освен това имаше пушка.

Пристигна в югоизточния край на нивите си, забави скоростта и огледа изпълненото с птици небе, преди да настъпи спирачката и да заоре с пикапа в близката канавка. Шейсетакровият парцел имаше четири входа, през които можеше да се влезе сред посевите, но фермерът беше твърде вбесен при вида на крилатата напаст и просто не си даде труд да мисли за входи и изходи. Подкара право през обречената пшеница, колелата буксуваха в пръстта, Бейкър ругаше и продължаваше напред, към най-гъсто струпалите се скорци. Минутка по-късно, на около стотина метра от птиците, спря рязко колата и ги загледа. Очите му следяха ятата, които се виеха на вълни из въздуха, но после видя, че наред пшеницата, под птиците, е застанал някой. Възрастен човек, очевидно напълно смахнат. Старецът се обръщаше и навеждаше, като размахаше ръце във въздуха. Първо вдигаше едната си ръка, правеше вълнообразно движение, после го повтаряше с другата. След това — с двете ръце едновременно.

Бейкър го наблюдава около минута, после дръпна ръчната спирачка. Излезе от пикапа и помисли: „Сега ще сложа край на всичко това“. Фермерът видя, че ятото се усуква спираловидно и вълнообразно така, сякаш притежаваше едно общо съзнание. Птиците се държаха близо до странния луд старец, който сякаш се наслаждаваше на гледката и движенията на ръцете му се опитваха да следват и повтарят движенията на ятото.

Фермерът беше затръшнал вратата на пикапа, когато слезе, и сега не си направи труд да я отваря отново. Просто се пресегна през отворения прозорец и откачи пушката от скобата над задната врата. Бейкър държеше цевта празна, но пълнителят беше зареден. Пушката беше „Ремингтън 1187“, полуавтоматична. Дръпна лостчето и вкара един от четирите патрона в цевта.

Запромъква се към странния старец, като внимателно го заобиколи, за да му излезе точно в гръб. Дядката явно беше откачен.

Вече бе на по-малко от осемдесет метра от непознатия и чуваше как той говори и вика на птичките, които продължаваха да летят на странни, гъсти ята около него.

Бейкър Ларсън не беше наясно с този факт, но всъщност в момента ставаше свидетел на птичи налет. Никой не знаеше защо птичките се държат така, защо стотици хиляди — понякога и милиони — скорци се събират на гигантски,менящи непрекъснато формата си летящи ята, наречени *налети*.

След десетилетия наблюдение експертите все още не са сигурни как точно птиците правят това. Измерено е обаче с голяма точност времето за реакция на отделната птичка в рамките на ятото. Налетът се движи сякаш управляван от общ, колективен мозък и на всеки скорец му е нужна по-малко от една десета от секундата, за да промени посоката, да продължи да лети с групата и да избегне сблъсък с други птици във въздуха.

Бейкър вече беше на десет метра от стареца. Лудият очевидно не забелязваше присъствието му, а скорците летяха толкова наблизо, че фермерът се бореше с желанието да се приведе надолу, за да се предпази. Вместо това вдигна пушката на рамото си, освободи предпазителя с десния си показалец и насочи дулото право в сърцето на рояка. После дръпна спусъка три пъти в бърза последователност и ударените птички заваляха мъртви на земята около двамата мъже, докато ятото панически отлетя нанякъде.

Дори докато стреляше, Бейкър не свали очи от стареца, който вдигна и двете си ръце, когато изстрелите изтрецяха в ятото. Странното беше, че не реагира веднага. Вместо това остана на място почти неподвижен, с ръце във въздуха, и изчака няколко секунди, докато скорците отлетят, а гърмежите заглъхнат. Едва тогава отпусна ръце и много бавно се обърна към насочената срещу него пушка.

— Не мърдай, старче — заплашително рече фермерът. — Че ще те гръмна.

ПЕТА ГЛАВА

Отворът на дулото на двајсет и осем калиброво оръжие изглежда по-голям, когато човек го гледа отблизо. На стареца беше наредено да не мърда и за миг той най-охотно се подчини. От друга страна фермерът, стиснал пушката, цял трепереше от бяс — факт, който не убягна от вниманието на Джоунс.

— Кой си ти? — попита фермерът. — Какво правиш тук? — Оръжието отново потрепна. Пот се стичаше по челото на Бейкър и влизаше в очите му, принуждавайки го да я изтрие бързо с лявата си ръка. Той стисна отново здраво пушката и приближи още. — Чуваши ли? Попитах...

— Да, чувам те — отвърна кротко старецът.

— Какво? — кресна Бейкър. — Какво? Я по-високо! Как ти е името? — Думите бяха подкрепени от все по-заплашителната му поза.

— Джоунс — отвърна непознатият. — Казвам се Джоунс.

— Какво търсиш тук? Това е частна собственост!

— Знам — отвърна Джоунс. — Не съм тук случайно. Всъщност, дойдох да се видя с теб. Просто малко подраних. Няма нужда да се разстройваш така.

Фермерът не отлепи буза от приклада и процеди:

— Ти, старче, представа си нямаш защо съм разстроен. Не се сещам и защо ти е било да идваш да се виждаме. Не търся хора за работа. Би трябвало да те застрелям, задето си влязъл без позволение в имота ми.

В този момент поведението на Джоунс рязко се промени. Покорният израз изчезна от лицето му. Той извъртя очи, сякаш се беше наслушал на глупости, бутна дулото встрани от лицето си и с лекота измъкна пушката от ръцете на Бейкър. После демонстративно я насочи встрани и направи няколко крачки вдясно от фермера. С опитно движение върна предпазителя на място, изхвърли последния патрон от пълнителя и го хвана във въздуха.

Все още обърнал оръжието в безопасна посока, Джоунс се върна при Бейкър и захвърли патрона далеч в нивата. Тогава нещо сред пшеницата привлече вниманието му. Той спря, прехвърли пушката в другата си ръка, наведе се и посегна към земята. При това вдигна глава и пронизващият му поглед прикова младия фермер на място. Без да откъсва очи от Бейкър, старецът внимателно вдигна един от мъртвите скорци. После отмести поглед от младия мъж пред себе си, сложи пушката в сгъвката на лакътя си и много нежно постави мъртвото телце в дясната си ръка. Беше тъмно на цвят, но лъщеше на светлината и пъстрееше заради хилядите характерни петънца, обсипали коремчето му. Въпреки че птичката беше идентична с милионите други в ятото, така, легнала на дланта на стареца, изглеждаше завладяващо красива. Дори в смъртта блестящите катраненочерни пера бяха сякаш полирани и напръскани с искрящи тъмнозелени капчици.

Яркожълтата човка контрастираше рязко с тъмните, искрящи пера. Беше полуотворена и вътре се виждаше розовото езиче. Доста дълга за такава малка птичка, човката на скореца е уникална в птичето царство. Нежната ѝ извивка е в идеална хармония с острото езиче и дава на скореца смайващата способност да произвежда хиляди отчетливи различни звуци.

Старецът бавно прехвърли птичката от ръка в ръка и я обърна, за да я разгледа, после вдигна очи към Бейкър и каза:

— Тази е женска.

Добре, помисли си фермерът. Радвам се. Така поне ще има едно гнездо по-малко, в което да се излюпят още пилета и да съсият нечий друг живот.

Старецът отново насочи вниманието си към птичето. Обърната вече на лявата му длан, главичката му се беше извъртяла настрана. Виждаше се ясно ранената му гръд и крилцата, които само допреди минута бяха способни на най-висшата въздушна акробатика, а сега висяха разперени и отпуснати.

Бейкър стърчеше на две крачки от стареца и не можеше да проумее защо просто не си тръгне, но после изведнъж си спомни, че непознатият все още държи пушката му, затова остана да чака и да гледа в ръцете на стареца.

Разтворените крилца на скореца бяха гарвановочерни от вътрешната страна, без блестящи зелени петна. Старецът вдигна

птичката към очите си, сякаш за да я разгледа възможно най-подробно. Опря пръст о перата на скореца и натисна леко. Когато се отдръпна, на мястото на пръста му беше останало бяло петно.

Бейкър примигна и се наведе, за да погледне по-отблизо. Да, ето го, бяло петно — снежнобяло — точно по средата от вътрешната страна на крилцето на скореца. А после се случи най-странното: непознатият сви крилцата на скореца и го пхна в джоба си.

Джоунс остана неподвижен за момент, направи няколко крачки встрани, с обиграна ръка отвори пушката и я наклони, за да се увери, че е празна. Едва тогава я върна обратно на младия фермер.

— Слушай сега, Бейкър Ларсън — строго заговори Джоунс. — Знам, че си в труден период, но ако продължаваш в глупостта си да насочваш пушка срещу хората, няма да мога да ти помогна кой знае с какво. А пък ако не спреш да се държиш толкова нелепо, може и да реша, че не искам да ти помагам.

— Ей — отвърна фермерът, който се чувстваше така, сякаш се събужда от дълбок сън, — откъде знаеш името ми? Познаваме ли се?

— Разбира се, че се познаваме, Бейкър. Откъде иначе ще знам името ти, а? Сядай сега долу!

Странно, но силният глас, на който веднага се подчини, ужасно му напомни за някого, когото беше срещал в миналото. Не можеше обаче да си спомни нищо конкретно.

— Какво правеше с птичките, когато дойдох? А и тази, мъртвата... която взе... — Бейкър остави пушката настрана и загледа стареца, който седна срещу му с кръстосани крака. Макар че Джоунс не отговори на въпросите му, фермерът продължи да пита: — Джоунс фамилията ти ли е? Ти господин Джоунс ли си? Откъде си?

Старецът въздъхна и раздразнението му сякаш изчезна. Протегна дясната си ръка и се усмихна:

— Предлагам ти да започнем отначало. А? Аз съм Джоунс. Не господин Джоунс. Просто Джоунс. И в момента съм от Феърхоуп.

Бейкър се поколеба част от секундата, но също протегна ръка. Ръкуваха се и фермерът се позасмя:

— Радвам се, че не те гръмнах. — После се огледа и попита: — Ъ-ъ... Какво правим точно?

— Ами аз и ти ще си поприказваме малко.

— О! Виж, радвам се, че се запознахме и прочие. Съжалявам за одевете, но, ъ-ъ... Наистина имам много за вършене. Така че... — Фермерът се изправи. Съвсем не беше сигурен защо изобщо беше седнал на земята.

— Синко — рече му Джоунс, — нищо за вършене нямаш.

Бейкър замръзна.

— Моля? — Съзнанието му отчете факта, че старецът беше съвършено прав. — Аз...

— *Нямаш* — прекъсна го с равен тон Джоунс — абсолютно нищо за вършене.

При тези думи раменете на фермера се отпуснаха и той седна обратно в нивата.

Джоунс продължи, сякаш не го бяха прекъснали:

— Нямаш нищо за вършене. Бейкър Ларсън, в този момент от живота си ти няма къде да отидеш. Ти тича толкова бързо и толкова дълго, колкото ти позволяваха силите. И стигна до тук, до днешния ден. Оказа се притиснат в ъгъла от злочестините на тази пшенична нива. Наричаш себе си фермер, но и ти... и баща ти... и бащата на баща ти... дълги години сте сели само лоши семена.

Бейкър изведнъж усети, че не му достига въздух. Не почувства нито гняв, нито агресия. Прииска му се да заплаче, да умре или да се стопи и да потъне в пръстта.

— Кой си ти, човече? — попита той Джоунс. — Ама наистина, защо си тук? Аз защо съм тук?

Джоунс наклони глава и лекичко се усмихна.

— Ти защо си тук? Аз защо съм тук? Това са въпросите, които Сократ и Аристотел са задали преди векове. Възможно ли е ние двамата с теб да намерим отговорите им днес тук, в окръг Болдуин?

Бейкър се усмихна едва-едва и отвърна:

— Сигурно не. Искях да кажа... ъ-ъ... Поне мисля, че имам предвид защо с теб сме заедно? Нещо станало ли е с мен? Чувствам се странно. Не се обиждай, но е малко особено да седя тук с теб. Мисля, че трябва да се прибера у дома.

Джоунс кимна:

— Това, което преживяваш сега... Кое то вършиш, каквото мислиш... Не е нормално, нали?

— Не — призна Бейкър. — Не е.

— Окей... хубаво. — Джоунс присви очи, сякаш се канеше да изрече някакво генерално обобщение. После кимна и лицето му отново грейна. — Сигурен съм, че ще свикнеш с това чувство. Пък и помисли само, ще ти се наложи да свикнеш с него, ако искаш от живота нещо повече от това, което имаш в момента. Прав ли съм?

Бейкър смръщи чело:

— Това пък какво означава?

— Съвсем простичко е, синко — рече Джоунс. — Нормалното не е целта.

— Не съм сигурен, че... — Бейкър поклати глава. — Какво?

— Ти не искаш да бъдеш нормален — бавно натърти Джоунс.

Бейкър отново не разбра.

— Не искам да съм нормален? Как така? Да не би да искам да съм *ненормален*?

Джоунс се засмя:

— Е, не е нужно да използваш точно тази дума — рече, — но да, в общи линии това е идеята. — После се облегна на лакът, протегна крака пред себе си и продължи. — Виж, Бейкър, бил си „нормален“ през целия си живот. Това докъде те докара?

Младият фермер не отговори, а Джоунс продължи нататък:

— На трийсет и седем години си и...

Бейкър цял се скова.

— Човече, откъде знаеш на колко години съм?

— Ами изглеждаш ми на трийсет и седем — рече Джоунс. — Какво значение има откъде знам? Това не е важно. Важното е, че това са доста години, през които ти си хвърлил много усилия да правиш нещата по начини, които са приети за нормални. Да се опитваш да постигнеш нещо велико като вършиш нещата по нормалния начин е все едно да си купиш билет от лотарията и да очакваш да спечелиш. Нали милиони други са направили същото? Разбираш ли какъв е проблемът с „нормалното“.

Бейкър пренебрегна въпроса.

— Да постигна нещо велико ли? Какви ги говориш? Отказах се от мечтите за нещо велико още в осми или девети клас.

Джоунс разпери ръце и се усмихна:

— Естествено! Така става с почти всички хора. Всъщност, на тази възраст да се откажеш да мислиш за великото е нещо *нормално*.

Бейкър наклони глава и изгледа лукаво стареца:

— Седя на земята наред една шейсетакрова нива с някакъв старчок, когото одева за малко да застрелям... Това определено не е нормално.

Джоунс се разсмя и след моментно колебание Бейкър се присъедини към него.

— Браво — рече старецът. — Това е едно добро начало.

В миг смехът на Бейкър угасна и настроението му отново стана мрачно.

— Всичко това какво общо има с мен? — попита. — А ти... Човече, сериозно. Не те познавам. Какви ги вършиш?

Джоунс замислено загледа младия мъж.

— Смятам, че можеш да мислиш за мен като за ангажиран в транспортния бизнес, синко. Аз помагам на хората да стигнат от там, където са... до там, където искат да бъдат.

Бейкър кимна, макар че не беше сигурен, че вярва в чутото. Помисли си, че старецът повече му прилича на бездомен скитник.

— Намислил съм да втъпя философията си на някои от хората тук — рече Джоунс. — Скоро. Нещо като информативен курс. Какво смяташ за тая идея?

— Ще бъде нещо различно — отвърна фермерът без никакъв ентузиазъм.

— Много си прав — рече Джоунс и потупа Бейкър по коляното. — Благодаря ти, че изтъкна точно този момент. Определено ще бъде различно. По тази причина курсът задължително трябва да се проведе. — Старецът се изправи на крака и помогна на Бейкър да стане. — Ще те държа в течение, защото и ти трябва да присъстваш — после се обърна и се нареди да си върви.

— Чакай! Човече, оценявам... ъ-ъ... че ме окуражи или каквото там... Тия работи, дето сега ми ги каза. Но аз наистина не те познавам и... Зае човек съм. Доста работа ме чака и не знам дали искам да идвам на някакъв си курс.

Джоунс се върна и протегна ръка. Фермерът я стисна за довиждане, но Джоунс не го пусна.

— Добре, Бейкър — рече старецът. — Напълно те разбирам. — Без да пуска ръката на младия мъж, го прикова с поглед. — Знам, че не ти се идва на никакъв курс, за да слушаш един... Как ме нарече одева?

— ухили се. — А, да, един старчок. Но ти не си единственият. Всъщност, повечето от хората тук са като теб. Никой не иска да ходи по курсове и да слуша старчоци. Защо? Защото това е нормалното поведение.

Джоунс стисна по-силно ръката на Бейкър и го притегли към себе си. После заговори тихо, но сериозно, а въздухът между двамата сякаш се зареди с електричество:

— Ако от днес до края на живота си изобщо решиш да послушаш *някого*, синко, най-добре ще направиш да послушаш мен... Аз ще ти дам основополагащи знания, с които можеш да достигнеш до изключителни постижения: знания, които рядко се разкриват. Те лежат върху един принцип, останал скрит векове наред. Дълбоко в сърцето му великото и безполезното водят вечна битка за надмощие. Принципът може да доведе до величие, защото е лесно да се приложи от всеки, който избере да го стори. Но носи в себе си и елемент на безползност, защото е също толкова лесно да бъде пренебрегнат. Ще го приложиш ли? Или ще го пренебрегнеш? Слушай внимателно...

Джоунс замълча, а след това зареди думите, които един ден щяха да променят живота на Бейкър.

— Ако постъпваш така, както постъпват другите, грешиш. Защо? Защото повечето хора не постигат резултати, които бихме нарекли изключителни. Ако мисленето ти те кара да постъпваш като всички останали, ти не вършиш нищо друго, освен да допринасяш за поддържането на посредствеността. Но тя винаги си остава... посредствена, остава си нещо не *достатъчно* добро. Ти искаш ли да си нещо средно? Искаш ли средна продължителност на живота или среден стандарт на живот? Искаш ли бракът ти да е средна работа? Искаш ли да отглеждаш посредствени деца? Искаш ли духовният ти живот да бъде посредствен? Искаш ли да имаш средни приходи? Искаш ли влиянието ти върху добруването на обществото да бъде средно? Не! Разбира се, че не! Ако можеше просто да махнеш с магическа пръчка над живота си, щеше да искаш във всеки аспект да постигнеш резултати, които далеч надхвърлят средното. Щеше да искаш да създадеш живот, който е изключителен във всяко едно отношение. Следователно, за да постигнеш нещо, което е много над средното — тоест, да постигнеш изключителни резултати — не можеш

да си позволиш да мислиш като посредствените хора. Не можеш да постъпваш както постъпват те... А те винаги постъпват нормално.

Сините очи на Джоунс поддържаха Бейкър още малко в хватката си. Най-сетне старецът се усмихна и разтърси ръката, която толкова дълго вече държеше в своята. После я пусна и потупа Бейкър по рамото.

— До скоро виждане — рече. — Нали?

— Да — отвърна Бейкър.

Джоунс се обърна и пое към града. Махна за последно на фермера и закрачи напъряко през грамадната нива, макар пшеничните класове да стигаха до кръста му.

Бейкър го погледа, после тръгна към пикапа. Не беше напълно сигурен какво точно му се беше случило току-що, но се чувстваше различно — доста по-добре, отколкото преди трийсет минути. После се зачуди дали изобщо ще види отново този луд старец.

Стигна до колата и чак тогава се сети, че би могъл — и дори би било редно — да предложи на Джоунс да го закара до Феърхоуп. *Още мога да го викна*, помисли Бейкър, но когато се извърна и огледа нивата във всички посоки, от стареца нямаше и следа.

Младият фермер смръщи чело. *Къде ли може да е отишъл?*

Полека-лека по устните му плъзна усмивка. После Бейкър направо се разсмя с глас и се качи в големия форд. Още се смееше, докато стартира двигателя; а когато освободи колата от скорост, си каза гласно:

— Не знам как успя да излезеш от нивата толкова бързо, старче. Но както и да си го сторил... със сигурност не е нормално.

ШЕСТА ГЛАВА

Кели Портър държеше ръката на съпруга си Барт и съзерцаваше огромния залив от мястото до шофьора на белия им семеен седан. Спряха за малко пред единствения светофар на Панорамен път 98, поставен пред Залата на ветераните.

— Май ще подраним — обади се Барт. — Нали няма проблем?

— Не — отвърна Кели, без да го поглежда. — Колко дълго смяташ, че ще продължи?

— Не съм съвсем сигурен — каза Барт и натисна газта на голямата кола; продължиха на юг, вън от града, все сред очарователните гледки на крайбрежното двулентово шосе.

Очите на Кели не се откъсваха и за миг от колосалната водна шир отдясно, отбелязвайки при това мястото на слънцето в небето. Беше 6:40 надвечер, имаше още четирийсет и пет минути до настъпването на местното природно чудо. То се случваше ежедневно и заплеляваше както местните хора, така и туристите. Залезът над Мобайл Бей беше знаково събитие — зашеметяващ момент, в който огненото кълбо потъваше в океанските води.

— Децата със сигурност са излезли — промърмори Кели.

Барт се позасмя и стисна ръката на жена си.

— Можем да се върнем...

— Не-е-е — проточи тя. После внезапно си пое дъх, издиша също така рязко и се намести на седалката, за да възстанови концентрацията си. — Много съм любопитна да видя какво ще бъде това събиране. Макар че ще се разкъсам вътрешно, задето ще съм на някакъв курс, докато слънцето залязва.

— Живеем тук от петнайсет години, Кели. Не се ли нагледа на залези?

Семействата, които, като Портъррови, живееха на първа линия до океана по извивката, наречена Източния бряг, рядко пропускаха ежедневния спектакъл на залеза. Хората си планираха деня така, че да имат време да излязат от домовете си в късния следобед, да се разходят

с кола или с велосипед покрай залива. По това време всички се поздравяваха като стари приятели, без значение дали се познаваха или не, и се радваха на смеха на децата, които си играеха заедно по мокрия пясък до вълните и целите подгизваха, докато се плискаха във водата, както си бяха с дрехите.

А когато слънцето започнеше да наближава водния хоризонт, се възцаряваше пълна тишина. Хората чакаха... чакаха... в мълчание до момента, в който обектът на наблюдението им топнеше огнения си ръб в залива. Докоснеше ли слънцето океана, десетки деца едновременно издаваха съскащ звук. Сссс... После съскането преминаваше в кикот, кикотът се превръщаше в смях, а смехът — в общи аплодисменти.

За първи път Кели видя бъдещия си съпруг през първата им година в щатския университет в Охайо. Той срещна погледа ѝ в часа по английска литература в момента, в който асистентът произнесе нелепата фраза „хладна студенина“. Барт хвърли лукава усмивка към съседната редица банки, а Кели открито се изхили.

Липсата на задръжки я ужаси, но пък даде на Барт повод да се запознае с красивото момиче, което той и бездруго от доста време заглеждаше. Всъщност Кели го заговори първа. Тя му се усмихна и каза:

— Ама че си *лош*.

Барт веднага влезе в тона ѝ и отвърна:

— Не се дръж толкова хладно-студено.

Ожениха се веднага след като се дипломираха. Младото семейство се мести на няколко пъти, преди — за удивление на всичките им общи приятели — да се установи окончателно на мястото, което цялата страна наричаше „Дълбокият Юг“. Барт беше на мениджърска позиция като финансов анализатор в голяма застрахователна компания в Нашвил, Тенеси, а Кели прилагаше таланта и уменията си като графичен дизайнер на свободна практика.

След три години брак през една ваканция отидоха с колата чак до Мобайл, Алабама и на път към плажа се отбиха да разгледат Феърхоуп. Очаровани от изобилието малки магазинчета и невероятни ресторанти, пръснати из градчето, така и не стигнаха до плажа. А после, след няколко дни разходки и разглеждане, Барт и Кели решиха, че искат да

бъдат нещо повече от гости тук. Шест месеца по-късно се преместиха за постоянно във Феърхоуп.

Сега, след десетилетие и половина, двамата минаваха за стари жители на градчето. С три деца, най-голямото от които на дванайсет, Кели беше доста изостанала в кариерата си като графичен дизайнер, но с помощта на многобройните си контакти, на активната си кореспонденция и на реалната работа, която успяваше да върши онлайн, тя имаше значителен принос в семейния бюджет.

Барт просто смени офиса и продължи да работи за същата застрахователна компания — основният дял от работата му също беше онлайн. Портъррови се обичаха, бяха щастливи един с друг, финансово стабилни и твърдо решени да бъдат добри родители. Именно желанието да отгледат страхотни деца беше и причината Барт и Кели тази вечер да вървят през паркинга към главния вход на „Грандхотел Мариот“.

— Кажи ми пак що за човек е този? — попита Кели.

Барт я хвана за ръката и двамата продължиха.

— Мила, казах ти всичко, което знам. Имаше обява на витрината на книжарницата. Чух или някой коментираше... С две думи, казват, че е експерт.

— По какво? — настоя Кели.

— По какво ли? Как така по какво? — обърка се малко Барт.

— По какво е експерт? Които и да са „те“... *те* казват, че е експерт. Е? Експерт по какво?

— Ами... — Барт изведнъж установи, че изобщо не е сигурен. — Ами, по родителство, предполагам.

— Предполагаш? — повдигна вежди Кели. Пусна ръката му и спря на място. Обърна се да го погледне и продължи: — *Предполагаш*, че е експерт по родителство?

— Кели — отвърна Барт, а изтощението ясно личеше в гласа му, — този човек води курс за родители. Така че, да, аз *допускам*, че е експерт по родителство.

Първият импулс на Кели беше да се хване за думата „допускам“ и да натрие доста сол на главата на съпруга си, задето я беше довел на курс, за който очевидно не знаеше нищо. Вместо това обаче тя само кимна бавно и двамата мълчаливо продължиха напред и влязоха в хотела.

Реакцията на Кели произведе желания ефект. Барт веднага се успокои и евентуалният спор се размина. Тя беше усвоила метода „бавно кимване, последвано от мълчание“ в един курс за брачни двойки, който двамата посещаваха преди няколко години. Виж, този курс, помисли си Кели, го водеше един истински експерт (но, разбира се, не каза това на глас).

„Грандхотел Мариот“ оправдаваше името си. Столетните дъбове и грамадните магнолии представляваха подходящ декор за изящната дървена конструкция на хотелската сграда. Великолепна храна, прекрасен СПА комплекс, плувни басейни, езера и голф игрище — всички те бяха сред причините, превърнали грандхотела сам по себе си в забележителност.

Разположен само на пет минути от Феърхоуп надолу по Панорамен път 98, теренът на грандхотела заемаше така наречения Пойнт Клиър — първокласен парцел на първа линия до океана. Обърнат на запад към историческия Мобайл бей, хотелът предлагаше на всеки гост прекрасна гледка към омагьосващите залеzi, всеки по-красив от предишния.

Портърови преминаха по пищните коридори, намериха конферентната зала и влязоха. Кели целенасочено се запъти към единствените два стола в залата. В опит да разсее напрежението, тя направи широк жест и се обърна към съпруга си:

— Няма ли да седнеш до мен? Това са последните свободни места, а нали не искаме да изпуснем курса. Казват, че този бил експерт — с тези думи Кели седна и потупа празното място от дясната си страна.

Барт нямаше друг избор, освен да седне, а съпругата му скръсти ръце на гърдите си.

— Окей, дойдохме — натърти тя. — Седем часът е. И сега какво?

Секунда по-късно, Джоунс влезе в залата.

СЕДМА ГЛАВА

Старецът беше облечен по обичайния начин — с дънки, бяла тениска и кожени сандали. Снежнobiaлата му коса не беше рошава, но не беше и идеално сресана. Беше просто чиста и пригладена с пръсти назад зад ушите.

— Добър вечер, Кели. Здравсти, Барт — поздрави Джоунс Портърови и им стисна ръцете. После направи няколко крачки назад, седна по турски на пода пред тях и им се усмихна. Сините му очи проблеснаха и старецът обяви: — Казвам се Джоунс. Аз съм учителят, който беше избран да ви срещне именно в този момент от живота ви.

Барт и Кели се спогледаха. От момента на влизането му в залата и двамата бяха изумени от бездната, която зейна между онова, което те си представяха като курс за родители, и човека, седнал в момента в краката им. Бяха така слисани, че чак много по-късно се сетиха да се запитат откъде ли старецът знае имената им.

Джоунс подпря лакти на коленете си и се приведе напред. Все така усмихнат, каза:

— Вярвам, че към края на времето, определено ни заедно, ще сме открили съкровище, чиято форма и цел в момента не можете дори да си представите.

Кели посегна и улови ръката на Барт, без да сваля очи от стареца.

— Имаме няколко минути, преди да започнем сериозната работа — рече Джоунс. — Бих се радвал да науча малко повече за работата и семейството ви. Имате ли нещо против? Знам, че имате три деца... На каква възраст са?

— Извинете — отвърна Барт, — но откъде знаете за децата ни? Не искам да бъда груб, но...

— О, вие ме извинете — поправи се Джоунс. — Не исках да ви притеснявам. Прекрасна гривна, Кели. Подарък ли ти е?

Без да мисли, Кели вдигна ръка и хвърли поглед към гривната. Първото, което й хрумна, беше да каже на стареца, че изобщо не му

влиза в работата дали гривната ѝ е подарък или не, но просто отговори:

— Да. Барт ми я подари на първата ни годишнина.

— Много е красива — отбеляза Джоунс. После се обърна към Барт и рязко смени темата. — Сега, питате ме откъде знам за децата ви... Ако човек развие дарбата да забелязва разни работи, доста неща му се изясняват съвсем лесно.

Семейството зачака Джоунс да продължи, но той просто замълча, без да сваля поглед от тях. Най-сетне Барт не издържа:

— Е, и? Какво толкова забелязахте?

Усмивката на стареца стана още по-широка и той отвърна:

— Гривната. Забелязах гривната. Украсена е с чудесни талисманчета. Сигурен съм, че зад всяко се крие интересна история. Както и да е, три от талисманчетата, макар и леко да се различават по форма и цвят, са напълно еднакви. Изобразяват бебешки обувчици. *Три* бебешки обувчици, символизиращи трите ви деца. По формата, цвета и степента на износване съдя, че имате момче и две момиченца. Момчето е най-голямо.

— Леле — възкликна Барт и хвърли смаян поглед към гривната на жена си. — Окей. Така — продължи, като си възвърна способността да говори. — Аз съм финансов анализатор. Работя основно в застрахователната индустрия. — Барт се ухили и демонстративно огледа ръцете и дланите си. — Макар че сигурно вече сте се сетили и за това.

Всички се засмяха в отговор. После думата взе Кели:

— Ами да, имаме три деца. Арт е на дванайсет години, наистина е най-големият. После са момичетата... Дона е десетгодишна. А Луси тъкмо навърши пет. — После добави. — Господин Джоунс, струвате ми се много познат. Срещали ли сме се преди?

— Първо — отвърна старецът, — наричайте ме Джоунс. Не господин Джоунс. Просто Джоунс. А колкото до това дали сме се срещали... допускам, че да, в някакъв момент пътищата ни определено са се пресичали. — Без никакви допълнителни обяснения и без да чака съгласието на Кели, Джоунс отново смени темата. — Класът се събра — обяви и се плесна по бедрата. — Сега е седем часът и осем минути... Залезът тази вечер ще настъпи в седем и петдесет и четири, но слънцето ще докосне водата малко по-рано. Аз също обичам

залезите — обърна се той към Кели. — Хайде да проведем тазвечерната сбирка на класа навън.

Изправиха се, Джоунс пое към вратата и добави:

— Да се съберем на самия край на кея. — Старецът беше вече излязъл, когато Портърови стигнаха до вратата. Двамата се спогледаха, свиха рамене и забързаха да го настигнат.

Когато Барт и Кели закрачиха по дългата дървена конструкция, там нямаше жива душа, освен стареца. Джоунс се беше изправил на кея с гръб към семейството и се взираше на запад в залива; после им заговори през рамо, без да се обръща:

— Няма да стоим дълго тук тази вечер. Предлагам да определим предстоящото ни сбогуване със слънцето за наш краен срок.

После се обърна и погледна Портърови. Лекият ветреца издуваше тениската му и рошеше бялата му коса.

— Остават точно трийсет и четири минути — рече, а усмивката му беше само загатната, — до момента, в който долният ръб на слънцето ще докосне хоризонта. Нека приемем тези минути като символ на възможността да бъдеш истински родител, която се изплъзва безвъзвратно, ако не я уловиш навреме.

Подкани с жест Барт и Кели да застанат до него край перилата на ръба на кея, после пак им обърна гръб и отново застана неподвижно и мълчаливо, този път за няколко минути. Портърови чакаха притеснено.

— Когато човек истински си даде сметка за мимолетната природа на времето — завърши Джоунс, — осъзнатата неотложност на нещата помага за по-силна концентрация върху въпроса. До залеза остават трийсет и една минути.

Старецът се приведе, подпрял лакти на перилата, и обърна глава надясно. По-късно Кели щеше да каже как ѝ се сторило, че очите му гледат някак *отвъд* слънцето.

— Двайсет и осем минути — рече старецът кротко. — Наблюдавайте внимателно. Движението на слънцето силно наподобява годините от живота на детето, в които то се формира като личност. Родителите често не обръщат внимание на факта, че всичко се променя. Ние, хората, можем да бъдем слепи и за нещата, случващи се край нас, докато времето тече. Струва ни се, че внимаваме, но не забелязваме, че слънцето се движи. И, тъй като *привидно* нищо не се случва, ние се отегчаваме и отвърщаме очи. Само миг минава,

поглеждаме отново и осъзнаваме, че слънцето — или детето ни — вече не е там, където си мислим. Или че окончателно си е отишло.

— Двайсет и седем минути — продължи Джоунс и погледна Барт и Кели. Пъхна ръце в джобовете си и рече: — Дълбоко съм уверен, че на света има твърде много деца, чиито родители искат да направят възможно най-доброто за тях. Вие защо сте дошли днес тук?

Портърови се спогледаха сконфузено. Не можеха да разберат накъде бие старецът. „Защо сте тук?“ *Що за въпрос е това?* Вече бяха сигурни, че изобщо не трябваше да идват.

— Барт? Кели? Вие имате три деца — започна тихо старецът, обърна отново глава и се взря в небето, сякаш се мъчеше да си спомни нещо, убягнало от мислите му. — Арт, на дванайсет години... Дона. — Усмихна се на Кели. — Нали каза, че Дона е десетгодишна...

Кели кимна утвърдително и улови съпруга си за ръка. Все така усмихнат, Джоунс довърши:

— ... и Луси, на пет години. Прав ли съм?

Двамата кимнаха и се приведоха напред, сякаш силно съсредоточени. Барт пое дълбоко дъх и понечи за заговори.

— Три бързи въпроса — рече Джоунс, пресичайки го, преди да е успял да продума. — Ще отнеме само минутка. — Джоунс вдигна пръст срещу тях и попита: — Смятате ли, че за последните дванайсет и повече години сте правили всичко по силите си да бъдете добри родители и непрекъснато сте се старали да полагате всички усилия за това?

Портърови примигнаха, спогледаха се и Кели отговори:

— Да — каза. — Аз смятам, че сме постъпвали точно така. Разбира се, когато човек е родител, винаги има върху какво да работи. Ъ-ъ... искам да кажа, хората по принцип винаги се стремят да се усъвършенстват... да израстват... да стават по-добри... по-ефективни...

Кели търсеше правилните изрази, запъна се и хвърли поглед към съпруга си, преди да се овладее отново. Думите ѝ се посипаха хаотично, но тя успя да изясни мисълта си:

— Аз смятам — рече, — всъщност, двамата с Барт смятаме... Искам да кажа, с всички достъпни ни средства, предназначени да помагат на родителите — например книги, най-нови изследвания и прочие — смятаме, че да... да, в момента ние полагаме всички усилия

да бъдем добри родители и ще продължим да ги полагаме и в бъдеще. — Тя вирна брадичка, погледна Барт, който кимна утвърдително, и отново се обърна към Джоунс. — Да — потрети Кели. — Така смятаме.

— Браво — одобрително отвърна Джоунс. — Аз също смятам така. Твърдо съм уверен, че вие полагате всички усилия и правите най-доброто, на което сте способни в това отношение.

После вдигна два пръста.

— Втори въпрос. Ако най-добрите родители в обществото — най-любящите, най-решителните, *най-загрижените* — ако всички те отглеждат децата си, ръководени от принципа „правим най-доброто, на което сме способни“, смятате ли, че всички те ще постигнат един и същи резултат?

Странният въпрос увисна във въздуха и цяла минута двамата — вече не толкова уверени в евентуалния отговор — го прехвърляха през ума си.

— Не знам — призна най-сетне Барт.

— Бихте ли рискували с някакво предположение? — Последва мълчание и Джоунс доразви въпроса. — Вярвам, че повечето родители по света не са по-различни от вас — те правят най-доброто, на което са способни. Но *колко и какво* всъщност е то? Какви предписания ни е дало обществото за това как най-добре да отглеждаме децата си? Какъв е златният стандарт, който всички родители приемат за най-правилния в това отношение? Имате ли представа?

Барт изглеждаше така, сякаш с най-голяма радост би скочил веднага от кея и би доплувал до брега. Кели явно също не знаеше. *Какво, мислеха и двамата, му е лошото на това да правим най-доброто, на което сме способни? Как може един родител да прави нещо по-добро от максималното, за което му стигат силите?* Колкото и да се стараеха да му се противопоставят, съмнението в собствените сили продължаваше да изпълва съзнанието на съпрузите Портър.

Какъв е златният стандарт за най-правилно отглеждане на деца, който всички родители приемат? Неспособни да отговорят на въпрос, който подозрително им приличаше на предизвикателство срещу самите тях, двамата се спогледаха и за първи път с поразителна яснота си дадоха сметка, че са единствените присъстващи на този курс

по родителство, който — до момента — беше успял единствено да ги изпълни с несигурност.

Докато курсистите си блъскаха главите върху последния въпрос, Джоунс извика високо:

— Хайде, стига си се крил! — На лицето на стареца се беше изписала весела и лукава усмивчица. Той гледаше някъде зад гърба на Портърови. — Ако смяташ да оставаш, по-добре ела да ни помагаш.

Барт и Кели се обърнаха и видяха, че в беседката, изградена напред кея, седи мъж. Когато се надигна и пое към триото на ръба, две неща станаха ясни. Първо, така застанал зад перилата на беседката, прикрит зад голяма кофа за боклук, мъжът очевидно се мъчеше да остане незабелязан; второ, беше направо втрещен от ужас, че са го хванали.

Зърнал явния срам по лицето на непознатия, Джоунс се засмя весело.

ОСМА ГЛАВА

Как ме беше разкрил? Излязох на кея, когато и тримата бяха с гръб към мен. Голямата кофа за боклук напълно ме скриваше и при все това старецът ме беше видял.

Бях закъснял за курса по родителство. Паркирах пред хотела, когато телефонът ми иззвъня и се наложи да проведа тежък половинчасов разговор с издателя ми.

Проверих всички зали в грандхотела и тъкмо се запътих към рецепцията да моля за помощ, когато случайно хвърлих поглед навън и видях Джоунс, придружен от двама души. Разочарован, че очевидно съм пропуснал занятието, се запътих към кея. Поне, мислех си, ще мога да прекарам няколко минути с Джоунс.

Стигнах незабелязано почти до края на дървената конструкция, дочух откъслечен разговор, който ми прозвуча доста сериозно и реших да не ги прекъсвам. Седнах зад кофата за боклук и тъкмо се мъчех хем да слушам, хем да не подслушвам, когато старецът ме повика.

Цял почервениял от срам, че са ме хванали, се изправих, но когато, глуповато-притеснено, запристъпвах към тримата, Джоунс се засмя и от това някак ми поолекна. Старецът ме представи на семейство Портър и само след минута настроението в групичката ни изцяло се беше сменило. Разбира се, както винаги, Джоунс ме беше накарал да се почувствам по-добре, но духът ми се повдигна най-вече от това, че ми беше страшно интересно да наблюдавам как някой друг се мъчи да дешифрира поведението на стареца.

На секундата ми стана ясно, че Барт и Кели се стараят да си дадат сметка в какво са се забъркали. От собствен опит обаче знаех, че в присъствието на Джоунс започвах да проявявам по-голямо търпение към самия себе си. Портърви бяха на път да осъзнаят същото.

През годините се бях убедил, че да водиш разговор с Джоунс е все едно да се взираш в някоя от онези чудновати скрити картинки, които на пръв поглед представляват неразбираема драсканица, но ако се съсредоточиш, съвсем ясно се откроява Статуята на свободата, слон

или пък човешко лице. Разбира се, отначало не виждаш нищо подобно. Този факт води до раздразнение и до съмнение дали цялото упражнение не е всъщност едно голямо губене на време. Внезапно обаче хаосът пред очите ти драматично се фокусира и вече ясно започваш да виждаш нещата, които само допреди миг да били неразличими.

Слънцето беше зад лявото рамо на стареца, той ме погледна и ми намигна.

— Двайсет и три минути до залеза — рече. — Не знам дали иззад онази кофа си успял да чуеш за какво си говорехме, но въпросът, който в момента разискваме, е следният: какъв е златният стандарт за най-правилно отглеждане на деца, който всички родители приемат?

Джоунс погледна към Барт и Кели, кимна към мен и допълни:

— С жена му, Поли, имат две момчета. Кой знае? Може би той ще ни помогне с отговора. И, дайте да седнем — при това старецът се запъти към беседката.

Забързахме натам, лицата на Портърови изразяваха тревога и объркване. Погледнах към стареца и неохотно си спомних колко пъти съм го виждал напълно спокоен и радостен в моменти, в които някакъв краен срок е надвиснал зловещо над главата му.

Каква е тая работа със залеза?, чудех се, докато подреждахме столовете си срещу Джоунс. Разбирах метафората със залязващото слънце, символизиращо бързината, с която децата ни порастват и така възможността ни като родители да окажем влияние върху живота им изчезва. След онзиденшния коментар на Джоунс по въпроса за времето, при срещата ни във Феърхоуп, аз сам доста бях мислил по този въпрос.

В момента обаче беше очевидно, че Джоунс всъщност търси отговора на някакъв свършено различен въпрос. Искаше да знае какъв е златният стандарт, който, за съвременните родители, определя най-добрия начин за отглеждане на деца...

Очите на Джоунс проблеснаха. И преди бях виждал този израз на лицето му. Когато бях млад, веселият блясък в очите му ме вбесяваше. Докато страхът ми, гневът или съответната моя моментна емоция растеше, Джоунс я балансираше със способността си да бъде все по-овладян.

Отне ми години, докато осъзная, че старецът ме е учел на нещо, което много хора така и никога не осъзнават: независимо от емоционалните ни приливи и отливи, всички ние можем да контролираме поведението си.

— Търпението, например — беше отбелязал Джоунс веднъж, — не е чувство. То е описание на тип поведение. Човек може да действа търпеливо дори когато раздразнението го изкушава да се държи неуместно. Невъзможно е да се *чувстваш* едновременно търпелив и раздразнен, но човек може да бъде раздразнен, и все пак да *демонстрира* търпение. То означава дисциплина и е съзнателно избран отговор.

Джоунс се отпусна назад и сплете пръсти на тила си. Небрежният му маниер ми напомни многото ни срещи в миналото. Характерът му беше съвършено невъзмутим. Докато се чудех на колективната невъзможност и на трима ни да измислим отговор на онова, което — поне привидно — приличаше на доста простичък въпрос, Джоунс не даде ни най-малък знак за нетърпение или разочарование.

Какъв е златният стандарт за най-правилно отглеждане на деца, който всички родители приемат?

След като позволи нарастващото притеснение да завладее малката ни група, Джоунс най-сетне вдигна ръце в знак, че се предава.

— Добре — рече. — Не е голяма изненада, че отговорът не ви се струва очевиден. В края на краищата, дори най-влиятелните хора рядко мислят върху въпроса, който ние тук повдигнахме. За съжаление, когато той все пак бъде поставен, по-голямата част от обществото ни го отхвърля като въпрос без отговор.

Джоунс поклати глава и се настани по-удобно на стола. Приведе се напред и продължи:

— Като имаме предвид, че качеството на нашите отговори винаги зависи от качеството на зададените въпроси, помислете внимателно върху поставената тема. Какъв е златният стандарт за най-правилно отглеждане на деца, който всички родители приемат? Страхотен въпрос! Въпреки това, всеки експерт, дръзнал да отговори, веднага бива определен като арогантен или нетолерантен. Отговорът бива обявен за лично мнение, а както знаем, личното мнение никога не може да бъде прието като общ стандарт.

Джоунс пое дълбоко въздух и сви рамене, въздъхна и се отпусна пак назад. Извърна очи от нас и се обърна към слънцето. После с мек, сякаш изпълнен с копнеж глас, каза:

— И така, напълно незабелязано, в момента пред очите на всички ни се разиграва истинска трагедия. — После замълча, а на мен ми се стори странен изборът му на думи: сякаш трагедията, за която говореше беше наранила самия него.

Внезапно старецът отново се оживи. Стана от стола и обяви извода, до който сам беше достигнал:

— Виждате ли, приятели — рече. — При положение че не припознават единен *общоприет* стандарт, днешните родители неохотно споделят само едно-единствено общо мнение: те до един са съгласни, че златен стандарт за най-добро отглеждане на деца *няма*. В едно семейство децата биват учени да се обръщат към възрастните винаги с „госпожо“ и „господине“. В друго смятат това за въпрос на личен избор. Една майка изисква синовете ѝ да носят панталони с колани, а бейзболните си шапки винаги с козирката напред и, без изключение, да ги свалят, когато са на закрито. Съседите на тази майка може да имат съвсем различни изисквания към дрехите на децата и към начина, по който ги носят. В същото време резултатите от възпитанието на младежта са доста обезсърчаващи.

— Значи казвате, че стандарт изобщо няма? — обади се Кели.

— Тъкмо напротив — отговори Джоунс. — Казвам, че има *много* стандарти. Именно заради това всяка година се публикуват нови и нови книги за родителство, всяка от които проповядва нови методи и различни начини за оценяване на успеха на детето. Има най-различни курсове — с много повече участници от нашия — всички те водени от хора, претендиращи, че са експерти в областта на отглеждането и възпитанието на децата.

— Джоунс? — продумах аз. — А ти експерт ли си в тази област?

На лицата на Барт и Кели се изписа нещо средно между шок и смях. Очевидно никой от тях не допускаше, че може да бъде зададен подобен въпрос.

— Дали съм експерт по отглеждане на деца? — повтори той, преди да отговори. — Не. Не съм.

Усмивките на Портърови изчезнаха. Кели смушка Барт и при това Джоунс се разсмя.

— Не, приятели — рече старецът. — Макар че съм „родителствал“ повече пъти, отколкото можете да си представите, аз съм тук с вас тази вечер, както и, надявам се, още няколко вечери, за да упражнявам основната си функция.

— Която е? — парира Барт.

— Виждате ли... Аз работя с хора. Може да се каже, че хората са моята страст. Силно се интересувам и от други неща и непрекъснато забелязвам връзките между съществуващото в света. Например, помислете така — в някакъв смисъл, хората са като дърветата.

Когато и тримата едновременно направихме учудени гримаси, Джоунс пак се засмя.

— Ами да — продължи. — Хората много приличат на дърветата. Познаваме ги по плодовете, които дават. Всеки от нас дава един или друг плод. В овощната градина един бърз поглед върху плода може да даде достатъчно информация за здравето на дадено дърво. Няма нужда да се гледат клоните, да се мери стволът, да се проверяват листата — една-едничка ябълка или круша може да ни каже за дървото всичко, което трябва да знаем.

След кратка пауза, старецът отново се отпусна назад и скръсти удобно ръце на гърдите си.

— Ето ви пример... Майер лимонът е хибрид — рече — и в районите, в които го отглеждат, зрее към средата на ноември. Ако по това време обърнете внимание на възрастно дръвче — дори и никога преди да не сте го виждали — може да кажете точно как е било гледано то. Кели, ти ми приличаш на човек, който разбира от цитрусови дръвчета. Прав ли съм?

— Ами... да — поколеба се тя. Действително разбираше от цитруси, но не можеше да проумее как може да „прилича“ на такъв човек. Все още без да има ни най-малко понятие накъде води въпросът, Кели бойко продължи: — В нашия двор имаме две портокалови дръвчета, една сацума^[1] и три Майер лимона. Единият е огромен — заварихме го, когато се нанесохме. Очевидно никой никога не се беше грижил за него. Отне ми няколко години, докато го накарам да започне да цъфти и да връзва плод. Въпреки това нещата с него никога няма да са истински наред.

Джоунс разбиращо наклони глава на една страна, но все пак попита:

— Как така „няма да са истински наред“?

Аз и Барт се отпуснахме назад на столовете си, за да изслушаме отговора:

— Голямото лимоново дърво никога няма да бъде такова, каквото трябва да бъде, тъй като предишните собственици на къщата никога не са полагали грижи за него. Просто е било оставено да си расте... на самотек, при това много години, преди аз да се заема с него. Сега дървото е чудесно. Е, така де, прилично дърво е. Работата е там, че е огромно, а дава по-малко плод от което и да е от двете ми други дръвчета, а те са само на по пет години.

— Но са същия вид лимони, така ли? — попитах аз. — Хибридни Майер лимони? Ние също имаме цитруси в двора и няколко от тях май са от този сорт.

Кели кимна.

— Да, еднакъв вид са. Двата ми млади Майер лимона бяха съвсем мънички фиданки, когато ги купих от „Икеа“ преди пет години. Струваха по петнайсет долара едното, а тази година набрахме по повече от сто лимона от всяко.

Бях впечатлен и го казах, но Джоунс, който — както обикновено — не спираше да дълбае, зададе нов въпрос:

— Кели — започна той, — защо младите дръвчета са се развили така добре? Откъде знаеш как да се грижиш за тях?

Тя изведнъж много се развълнува, защото беше първата от трима ни, проумяла поуката в приказките на стареца. Беше се досетила и какво общо имат те с онова, което бяха обсъждали преди аз да дойда. Бавно, сякаш разкривайки местонахождението на пиратско съкровище, Кели продължи:

— Знаех как да се грижа за дръвчетата, защото... следвах инструкции! Никога не съм мислила за това по този начин, но заедно с малките дръвчета, донесох вкъщи и една брошура — дадох ми я в магазина. Една-единствена страничка с *точни и подробни* инструкции. Всеки ги получава, когато купи Майер лимон. За всички купувачи инструкциите са едни и същи, защото... неизменно действат. Винаги, при всички случаи. В общи линии казват, че ако направиш това и това, резултатът ще е такъв и такъв. Защо? Откъде са сигурни продавачите, че да ги раздават на клиентите? Ами, предполагам, че всички експерти по Майер лимони в света години наред са си споделяли информация и

са мислили и премисляли кои ли са най-добрите начини за отглеждане на Майер лимони...

Кели млъкна и с широка усмивка добави последния щрих към скритата картинка. Обясни причината за това Джоунс изобщо да използва сравнението с дърветата, и то особено с лимоновите. Беше разбрала тази причина и искаше да е сигурна, че аз и Барт също сме я схванали.

— Въз основа на дългогодишно постигане на отлични резултати, специалистите, отглеждащи Майер лимони, *са се спрели на един единен, общ стандарт за грижа* за лимоновите дръвчета. Този стандарт съществува, прилаган е успешно много години и е спомогнал за отглеждането на цели поколения плодови дръвчета.

Кели изведнъж стана сериозна, замисли се и присви очи. Размаха одобрително пръст към Джоунс и добави:

— Този човек ни казва, че една от причините нашето общество да не постига най-добрите резултати по отношение на живота на децата ни е фактът, че ние, членовете на това общество, не сме се обединили около един общ стандарт, съобразно който тези деца да бъдат отглеждани.

Удовлетворена от себе си, младата жена седна обратно на мястото си и загледа Джоунс.

— Браво — кимна одобрително той. — Чудесно. — После добави: — Сега... искам да помислите сериозно върху още нещо... В самото начало на опитите да бъде създаден единен стандарт за отглеждане на Майер лимони, какъв е бил първият въпрос, около който експертите е трябвало да се обединят с общо мнение?

Съсредоточен, Барт пръв изстреля отговора:

— Някой е трябвало да определи целите.

— Така — насърчи го Джоунс.

— Предполагам, че първо е трябвало всички да са съгласни какви да са самите лимони... Какъв да е реалният плод накрая. Големи лимони ли искали да получат, или малки? Дали дърветата им да раждат горчиви лимони, такива, каквито вече се продават из супермаркетите? Очевидно, отговорът на последното е „не“, защото Майер лимоните изобщо не са горчиви, напротив, в аромата им има осезаема сладост. Майерите не са и кошмарно кисели като обикновените лимони. Затова, още от самото начало някой е трябвало

да постанови — а след това да убеди и останалите — какъв трябва да е точният резултат, който се стремят да постигнат. По тази причина — продължи Барт, изведнъж изпълнен с ново уважение към стареца, — когато се опитваме да постигнем нещо, без да имаме точни, общоприети цели, липсата на конкретика води до резултати, които в най-добрия случай са непредвидими.

— Правилно — каза Джоунс. — Между другото, остават единайсет минути докато слънцето докосне водата. Остана ни време точно колкото да отговорим на третия въпрос. Какви резултати желаете да постигнете със собствените си деца? След десет години... след седем, след единайсет... или когато децата ви станат възрастни... в деня, в който най-сетне ще огледате внимателно плода на дървото, което сте подкастрирали, торили и поливали толкова години... Какъв плод бихте искали да видите?

— Може ли да направим списък с отговори на този въпрос? — попита Кели и без да чака, продължи: — Да, списъкът е задължителен. — После изрови химикалка и малко тефтерче от дамската си чанта и започна: — На първо място пиша „отлично образование“.

— Обмисляй внимателно всеки отговор, преди да го запишеш черно на бяло — предупреди Джоунс и Кели вдигна поглед учудено.

— Колкото и да е важно отличното образование — обясни той, — то само по себе си не представлява краен резултат. Всички познаваме високообразовани хора, които са затънали в дългове или дори са безработни. Образованието може да доведе детето ви до някакъв резултат, но *самото то* не е резултат. Предлагам ти да запишеш реалните резултати, които ще искаш да видиш у детето си.

— Резултати във физическо отношение ли? Или в интелектуално? — намеси се Барт. — Или в емоционално?

— Именно — отвърна Джоунс. — Какви резултати във всяка една от тези области желаете детето ви да е постигнало, когато напусне дома?

— Аз искам да си е намерило работа — предложи Барт.

— Тоест, да е в състояние да си намери работа, ако желае — поправи го Кели. — Казвам „ако желае“, защото Арт е на дванайсет и вече говори как ще притежава собствен бизнес.

— Ще му трябва здрав разум. Мъдрост. И ще трябва да бъде уверен — допълних. — Запиши тези неща.

— Уверен, да — поясни Кели, — но не и арогантен.

— Вярно — съгласих се. — Запиши и „скромен“.

За нула време прибавихме към списъка „да умее да се справя с парите“, „с добри обноски“ и още няколко точки. Докато преглеждахме отново и отново бележките и давахме приоритет на различни резултати, започнахме да осъзнаваме, че всъщност съставяме идеално описание на възрастните личности, в които желяхме да се превърнат децата ни.

Идеите ни тъкмо започваха да пресъхват, когато Джоунс обяви:

— След седмица ви чакам на същото място. Ще започнем отново точно в седем вечерта. Ще обсъдим как да подберем и приложим на практика конкретните процеси, чрез които да постигнем резултатите, които записахме тази вечер. Имате ли въпроси? — Нямаше, така че старецът рече: — Имаме още деветдесет секунди. — Изправи се, посочи на запад и завърши: — Да се насладим на гледката.

Джоунс пое към дървените перила, но спря на два-три метра от тях, изправи се напред с ръце на кръста, и се загледа над залива. Ние тръгнахме след него, но отидохме чак до перилата, както винаги омагьосани от невероятния залез пред очите ни.

Знаех традицията, но ми стана приятно като чух новите си приятели да съскат, когато слънцето „докосна“ залива. Засмях се и също засъсках, улових щастливия момент и истински се зарадвах, че го преживявам.

Когато слънцето изчезна, стиснах ръка на Барт и казах на Кели, че следващата седмица ще взема жена си Поли с мен на срещата.

Осъзнали, че Джоунс е изчезнал и не могат да му благодарят за оказалата се наистина приятна вечер, Портърови тръгнаха да си вървят.

Докато гледах след тях, осъзнах, че нещо е привлякло вниманието им в беседката. От мястото ми изглеждаше, че двамата се взираят в столовете. Останаха неподвижни доста дълго, после пристъпиха напред, Барт бавно се протегна и докосна с пръст единия стол.

Всъщност, докосваше нещо *на* стола — това ми се изясни, когато и Кели, и Барт посегнаха и внимателно вдигнаха по нещо мъничко от седалките на столовете, на които двамата бяха седели допреди малко. Всеки от тях задържа своето с палец и показалец и го вдигна към

небето, за да го разгледа по-внимателно. Каквото и да бяха намерили, беше твърде малко, за да го различа от мястото си до перилата.

— Това са семена от лимон! — извика Барт към мен. После посочи съпругата си. — И за нея имаше. — Кели вдигна своето семенце, а той допълни: — Сега, като се замисля, готов съм да се обзаложа на всичките пари в портфейла ми, че семената са не какви да е, а от *Майер* лимони! Всъщност, и на твоя стол има едно, вземи си го.

Все така бяхме единствените хора на кея. Барт пристъпи към мен и рече:

— Трябва да кажа, че... този тип Джоунс е различен... Харесах го. Много го харесах. Но, наистина е доста... ъ-ъ... различен.

Още нищо не си видял, помислих. А на глас казах:

— Да, така е — и тихо се засмях.

[1] Сацума — дребен цитрусов плод, подобен на мандарината и лимона; произход — Далечния Изток. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

Седмица по-късно

Конкретен процес — такъв, чиято задача е всеки път да произвежда един и същ резултат — може да бъде осъществен, само когато този резултат е определен в пълни и точни подробности.

— Значи човек трябва винаги да се съсредоточава върху резултата? — попита младата жена.

— Не — отвърна Джоунс. — Съвсем не. Казвам само, че крайният резултат трябва да бъде дефиниран, преди началото на самия процес по постигането му. Когато процесът е изяснен като принципни положения, човек трябва само да се придържа плътно към тях — ежедневно — и неизбежно ще постигне един и същ резултат.

Кристи Хейнс беше приказлива по природа. Едва прехвърлила трийсетата си година, тя беше съпруга на пастор и майка на три деца. Днес бе подранила, с намерение да се включи в курс, който ѝ се беше видял чудесна възможност за нови запознанства. Кристи тъкмо се разхождаше из грандхотела, когато попадна на очарователен възрастен господин. Той я беше повикал по име, но това не я изненада. В края на краищата, тя работеше като фотограф и често придружаваше съпруга си, Брейди, на организирани от църквата екскурзии на неделното училище. Мнозина я познаваха и всички, без изключение, я обичаха.

Беше висока и стройна, с дълга кестенява коса. Определено беше красавица, но онова, което човек първо забелязваше у нея, беше ярката ѝ индивидуалност. Като фотограф тя никога не караше хората да позират, напротив — способността ѝ да установява незабавно връзка с всеки, когото трябваше да снима, създаваше спокойна, радостна атмосфера и това винаги си проличаваше в работата ѝ накрая. Беше талант, който караше клиентите на Кристи да ахват от удоволствие, когато се видеха на нейните снимки.

Младата фотографка непрекъснато посещаваше семейни тържества, курсове и всякакви събирания. Това бяха отлични възможности за намиране на потенциални клиенти, а в интерес на

истината, за събитието, на което сега беше дошла, също ѝ беше казал неин клиент — Кели Портър.

Кели беше изпаднала в благоговееен възторг пред портретните снимки, които Кристи беше направила на децата ѝ. Те наистина се забавляваха по време на сесията и Кели бе решила да използва същата фотографка при всякакви други поводи. Вече я беше препоръчала на няколко свои приятелки, а когато се обади на Кристи да ѝ съобщи това, между другото ѝ каза и за курса, който двамата с Барт бяха посетили.

Когато фотографката заразително за самия курс и за преподавателя, който го води, Кели изведнъж се поколеба — не знаеше какво да отговори. Спомена нещо за умения в областта на родителството, за способност за справяне в живота и за някакъв „общ план“ за отглеждане на деца. Спомена също, и че преподавателят е експерт по родителство, но после ѝ се наложи набързо да затвори, преди да съобщи други подробности.

Всъщност, за Кристи нямаше никакво значение по какво беше даден курс, нито пък кой го води. Тя се интересуваеше единствено от това да получи достъп до хората, които са там.

Когато младата фотографка попита стареца дали е гост на хотела, с изненада научи, че точно той е експертът по родителство, водещ курса, за който беше дошла. Изобщо не ѝ заприлича на нормален лектор. Освен това старецът я осведоми, че курсистите се събират в седем часа в края на кея. *Страхотно място, помисли Кристи. Ще мога да се позапозная с този-онзи, преди занятието да започне.*

— Аз подхождам към живота малко по-различно — каза тя на стареца в отговор на един от въпросите, които той ѝ зададе.

Не беше бунтарка, но приятели и роднини винаги я описваха с едно старо клише. „Кристи“, казваха всички, „прави нещата винаги посвоему“ — тъкмо по тази причина тя толкова се развълнува, когато непознатият старец ѝ каза, че да действаш „малко по-различно“ от останалите, е ключът към напредъка в личен и професионален план.

Когато го помоли да ѝ обясни, Джоунс каза простичко:

— Всеки иска да остави следа след себе си, но никой не иска да бъде различен от останалите. А едното е невъзможно без другото.

Кристи се засмя високо.

Когато старецът ѝ каза, че води обявления на витрината на книжарницата курс, тя го разпита за какво всъщност се отнасят

лекциите му.

— Ти какво би желала да научиш? — контрира той.

— Божичко! — разпери ръце Кристи. — Искам да науча толкова много неща. Нямаме много пари, но имаме три страхотни деца. Искам да бъда по-добра майка, по-добър човек, по-добра съпруга, по-добър фотограф, по-успешна бизнес дама... — После замълча и допълни: — Не мога да изброя всичко.

Джоунс се засмя тихичко и ѝ обясни за процеса, принципите и еднаквите резултати. Обсъдиха защо всеки от трите елемента е важен и къде е неговото точно място в схемата. Преди да я насочи към кея и да я увери, че той самият ще дойде след минутка, старецът рече:

— Ти си уникална, а това е страхотно. Трябва да запомниш това и да действаш подобаващо. В живота винаги се дръж така, сякаш всеки момент ще се превърнеш в онова, за което си родена на света.

За втората сбирка на класа пристигнахме доста рано — Поли настоя. Дватамата с нея вечеряхме в „Солтуотър Грил“ и се оглеждахме за Джоунс. След това ни остана още половин час за убиване. Тъй като знаех, че отново ще се събираме на кея, предложих да се поразходим надолу към грандхотела — така бездруго се приближавахме до мястото на сбирката. Стигнахме до края на алеята, която водеше до океана.

Поли си погледна часовника:

— Имаме още десет минути.

Нямаше къде повече да вървим и спряхме — кеят беше пред нас. Показах на Поли Портърови — нашите съкурсници, които тъкмо пристигаха — и ѝ споделих колко малко знам за тях. В момента Барт и Кели бяха единствените хора на кея, а ние с Поли стояхме на едно очарователно местенце до алеята, между два дъба. Не бързах да се присъединим към другото семейство и, в интерес на истината, възнамерявах аз самият да се направя на Джоунс и да се появя точно в седем нула нула.

Поли обърна очи на запад — към водата край яхтеното пристанище. Заслони очи от слънчевите лъчи и каза:

— Не би ли дал всичко на света, за да зърнеш истински юбилей^[1]?

— Да — отвърнах, заслоних също очи и погледнах в същата посока. — Е, не съвсем всичко. През целия си живот слушам за юбилеите. Откъде се сети за тях?

Поли обърна гръб на слънцето и сви рамене.

— Не знам. Всеки път, когато сме тук, си представям колко са вълнуващи. Ами ти?

Кимнах бавно, обмислих въпроса и казах:

— Знаеш ли, никога преди не ми е хрумвало, но сега, като го спомена, май наистина и аз си мисля за тях, когато сме тук, в залива. Да — кимнах отново. — Винаги, когато сме на Източния бряг, се сещам за юбилеите, макар и за кратко.

Поли и аз не сме единствените, които често говорим за това. В окръг Болдуин, щата Алабама, е достатъчно само да подхвърлиш думата „юбилей“ в който и да е разговор, за да прекараш следващите няколко часа в слушане на всякакви истории за този феномен. Типичният юбилей — понякога се случват по два, дори и по три пъти на година — докарва колосален брой риби камбала, скариди и раци на едно случайно, всеки път различно, но много тясно парченце от плажа на Източния бряг. Това събитие се случва редовно през последните няколко години, като никога не излиза вън от границите, определени от Клиър Пойнт на юг и град Дафни на север. Разстоянието по брега е около двацет километра и е единственото място на света, където явлението се случва редовно. Юбилеят започва без предупреждение, обикновено между 3 и 5 часа призори.

След столетия наблюдение на феномена, вече е известно, че юбилеите се дължат на разслоение на океанската вода, при което по-тежката, по-солена вода от Мексиканския залив южно от залива Мобайл бива залята от горен, по-лек слой от по-сладка вода, донесена от реките северно от него. Това причинява издигане към повърхността на бедна на кислород вода, изтласкваща десетки хиляди ракообразни и дънни риби към брега.

На пръв поглед водните същества в юбилея са зашеметени и не плуват. Лежат кротко, струпани нагъсто в най-плитките води, докато най-сетне отливът отмине и юбилеят не приключи. Тогава те пак „се събуждат“, сякаш нищо не се е случило, и бързо-бързо отплуват обратно в дълбокото. Но има един прозорец от време — може би час — час и половина — през който скаридите, раците и камбалата могат

спокойно да бъдат уловени и събрани от всеки, който се окаже там в точното време. Късмет. Това е единственото общо между малцината хора, имали щастието да видят с очите си това, което е, без съмнение, едно от най-странните и редки природни зрелища.

Ние наистина живеем във време, в което всичко изглежда разбираемо, когато всеки има достъп до всяко сетивно преживяване, но въпреки това, дори и днес никой не може да си гарантира, че някога ще зърне юбилей. Не можеш да си купиш билет за него, никакви заслуги няма да ти осигурят място на първия ред. Нито богатство и слава, нито научно откритие или математическа формула, нито физическа саможертва или правителствена намеса могат да ти вдъхнат и капка надежда, че ще успееш да си резервираш ден и час, за да присъстваш на предстоящ юбилей, защото юбилеите са непредсказуеми и винаги настъпват в мрака на нощта.

Разкази и легенди за тях се предават от уста на уста като част от историята на Източния бряг, предхождаща заселването на района от европейските колонисти. За първи път испански авантюристи откриват и картографират това естествено пристанище, познато с необичайното си изобилие от морски дарове. Тогава те му дават името Байа дел Еспириту Санто — Заливът на Светия Дух. Смятам, че това е едно чудесно име за океанските води, които и до днес раждат чудеса.

С Поли стояхме под двата дъба, обърнати с лице към залива и кея, достатъчно далеч, та Барт и Кели да не могат да ни забележат. Тогава на рамото ми легна ръка. Обърнах се изненадан и видях Джоунс, застанал между мен и жена ми — другата си ръка беше сложил на нейното рамо.

— Здравейте и двамата — поздрави той. — Радвам се да ви видя.

Прегърнахме го и му благодарихме, задето ни е дал възможността да присъстваме на курса по родителство.

— Доста е необичаен, нали? Курсът? — попита Джоунс.

Поне на мен ми се стори, че задава въпрос, тъй като досега той отдавна трябваше да е наясно, че ако е замесен в нещо, то това нещо по дефиниция е необичайно.

— Знам, че малко подраних — каза старецът, — но реших, че с вас може да си поговорим няколко минути, преди да се присъединим

към останалите.

Джоунс заразпитва Поли за момчетата, за къщата, за новостите в града, за приятелите в Ориндж Бийч. Не свалях очи от жена си, която, докато приказваше със стареца, на няколко пъти ми се усмихна твърде самодоволно — сякаш ранната поява на Джоунс ѝ беше осигурила часове наред разговор с него. Но това не беше така: двамата си поговориха едва пет минутки и аз се намесих, за да отбележа, че времето напредва и е време да се отправим към кея.

Джоунс предложи ръката си на Поли и двамата поеха към плажа, а аз тръгнах подире им.

— Джоунс, заедно с уроците за родители, може ли да включиш и малко материал за съпрузи?

— Да — отвърна старецът, когато стъпихме на кея. — Ще е трудно, но обещавам да опитам. — После спря, приведе се към Поли и ѝ заговори тихичко, но все пак достатъчно високо, та да мога да чуя и аз. — Все пак не ти обещавам нищо. Имаме само един час на разположение, а съпрузите схващат много бавно, както знаеш — погледна ме и се усмихна.

После направо се засмя високо, обърна се и закрачи уверено към ръба на кея, като ме остави да измина разстоянието до там в компанията на моята красива и вече доста развеселена жена.

[1] Става дума за т.нар. Mobile Bay Jubilee — характерен само за това място океански феномен от биологично естество. — Б.пр. ↑

ДЕСЕТА ГЛАВА

Когато с Поли стигнахме края на кея, Джоунс вече се поздравяваше с Портърови. Установих, че в беседката този път в полукръг са подредени пет стола. Приех, че петият е за Джоунс, но докато представях Поли на Кели и Барт, една млада жена ни приближи и старецът ентусиазирано я приветства.

— Кристи! — възкликна Кели и се втурна да прегърне новодошлата. След секунди се върна с нея. Представихме се взаимно и жените забъбриха помежду си, аз и Барт се оказахме изключени едновременно от групата и пристъпихме към перилата над водата.

— Поли е чудесна — рече Барт, без да ме поглежда. — Много е мила — не откъсваше очи от трите жени.

— Благодаря — отвърнах. — Както и Кели. — Аз също наблюдавах женската компания.

След миг мълчание, Барт попита:

— Как го правят?

— Не знам — признах, — но не ти ли се иска и ти да го можеш?

— Хм, ако имах такъв талант, досега да съм станал президент. Или поне най-богатият човек в Тексас.

— В Тексас ли смятате да се местите? — попитах.

— Само ако разбере как успяват да общуват по този начин — отвърна Барт, без да сваля очи от женската компания. — Тогава най-вероятно ще успея да купя целия Тексас.

— Поздравления — позасмях се аз. — Но Феърхоуп е очарователно местенце, а ти вече минаваш за коренен жител.

Съпрузите по света рядко споменават извода, до който мнозина от тях отдавна са достигнали. Просто е: мъжете — още повече женените — благоговейт пред уменията на жените за секунди да преценяват човека срещу себе си. Смайващо е как жените мигновено, но и много точно, разбират дали човекът, с когото току-що са се запознали, заслужава нещо повече от едно ръкостискане.

Мъжете завиждат на съпругите си за дарбата им да бъдат толкова проникателни, но често се объркват от заключенията, до които жените стигат. За непривикналия (имах предвид младите съпрузи), изслушването на мнението на половинката му за някого, с когото току-що се е запознала, може да е влудяващо преживяване.

— Какво мислиш за него? — пита например той вечерта, след като е представил на съпругата си новия им финансов съветник. — Чък е страхотен, нали?

— Нищо подобно — отвръща тя. — *Ни най-малко* даже не е страхотен и да не си посмял да му позволиш да припари до парите ни.

Съпругът, който познава Чък от седмици или от месеци, се шашва и автоматично прибягва до онова, което повечето мъже биха сметнали за логичен следващ въпрос:

— Защо говориш така? Че ти просто изпи едно кафе с него. Запознахте се преди десет минути. Откъде знаеш какъв е? Какво толкова не му хареса?

— Не знам — отговаря неизменно жената и прибавя, — но съм напълно сигурна в мнението си.

Обикновено в този момент разговорът приключва, най-често защото мъжът избягва с крясъци, за да намери най-близката скала, от която да се хвърли.

Но, независимо колко често ние, мъжете, се противопоставяме на тези бързи оценки, дълбоко в себе си се възхищаваме на жените за тях. Само един поглед към Поли, докато се здрависваше с новите си познати, ми беше достатъчен, за да разбера, че тя на секундата хареса и двете.

Седнахме, Кристи зае мястото в средата. Поли седна от дясната ѝ страна, а Кели — от лявата. Барт и аз заемахме краищата на дъгата, всеки седнал до половинката си.

— Дами — обърна се Джоунс към Поли и Кристи, — вярвам, че е необходимо едно кратко представяне. Моля, бихте ли ни оказали тази чест?

Двете се спогледаха и се засмяха.

— Ами аз съм Кристи Хейнс. Живея в Ориндж Бийч. Съпругът ми е пастор. Фотографка съм и майка на две момчета и едно малко момиченце.

Вгледах се по-внимателно в новодошлата — явно бяхме съграждани. Както Поли преди малко, и аз я харесах веднага. Предположих, че е с италиански произход (или може би гръцки), имаше дяволита усмивка, която хармонираше с цялостното ѝ излъчване. Този непринуден оптимизъм със сигурност се предаваше по наследство в рода ѝ... а и заразяваше всеки срещнат.

После заговори жена ми:

— Аз съм Поли Андрюс — обърна се към Кристи, — и също живея в Ориндж Бийч. — След това заговори пак на всички, усмихна ми се и ме потупа по коляното. — Негова тъмничарка съм. — Всички се засмяха, а Поли завърши, като спомена на каква възраст са синовете ни.

Джоунс се усмихна и плесна с ръце. Потри ги една в друга и започна:

— Кристи, Поли... както знаете, това е втората ни среща. Миналата седмица решихме, че за да е възможно всички да се обединим около един общ начин за правилно отглеждане на деца — нарекохме го „стандарт“ — трябва първо да определим и приемем единодушно крайните резултати от подобен стандарт, чиито плодове бихме желали да видим у вече порасналите си деца. Ако например Кристи желае децата ѝ да са финансово независими, но за Кели е достатъчно да могат да си изпросят къшей хляб, процесът на възпитание, който всяка от вас ще приложи, ще бъде различен. С други думи, няма да следвате никакъв стандарт. Тогава Кристи и Кели ще се намират в положението, в което са повечето членове на обществото ни днес — в пълно несъгласие по отношение на родителската грижа. Без да се целят специфични резултати — при това такива, около които всички са се обединили предварително — повечето родители просто се мъчат „да правят най-доброто, на което са способни“, а това не е стандарт. Липсата на конкретна перспектива води до незадоволителни резултати. Разбирате ли?

Всички кимнахме утвърдително: наистина разбирахме отлично.

— Браво! Носите ли списъка, който съставихме миналата седмица? — Кели вдигна списъка, защото беше очаквала въпроса. — Би ли ни го прочела, моля ти се?

Тя бавно зачете, докато всички ние се заехме да си го запишем под нейната диктовка. Миналата седмица аз, Барт и Кели единодушно

се бяхме обединили около всяка една от точките.

Ето ги:

1. Да вярват в Бог
2. Да притежават дълбока мъдрост, разбиране към другите и здрав разум
3. Да изпитват благодарност към даровете на живота
4. Да се радват на живота
5. Да са финансово грамотни
6. Да са отговорни
7. Да имат висок морал
8. Да са лоялни
9. Да вярват в себе си
10. Да имат добри обноси
11. Да са скромни
12. Да са работливи
13. Да са уверени
14. Да са честни
15. Да са здрави и в добра физическа форма
16. Да имат страхотни приятели
17. Да уважават авторитети
18. Да са услужливи
19. Да мислят креативно
20. Да приемат ролята на лидери, като ефективно да демонстрират описаните по-горе цели и да водят други към тях

Джоунс ни изчака да запишем до края и каза:

— Имате ли въпроси? Преди да продължим, огледайте тези цели. Помнете: ако някой иска да установи предварително приет стандарт за най-добро отглеждане на деца, крайните резултати трябва да бъдат обмислени много внимателно. Само желанието от вас краен резултат може да ви подскаже какво да правите днес — тоест, как да следвате отделните стъпки на стандартен процес — за да постигнете определена цел в бъдещето.

Старецът замълча, докато ние разглеждахме списъка. След минутка ни заръча да се вгледаме по-внимателно в точка номер седем и ние го послушахме. Не последваха обаче коментари, което накара Джоунс да отбележи:

— Да бъдеш човек „с висок морал“ е малко двусмислено, не смятате ли? Мисля, че формулировката трябва да е по-точна. Можете да включите в списъка други резултати, които да отговарят на определението „морал“, без обаче да употребявате точно тази дума. Освен това сигурно биха били по-детайлни и сигурни от мъглявото „висок морал“, а и по-лесни за постигане.

Когато видя, че групичката ни не се приближава до никакъв отговор, Джоунс реши да помогне:

— Защо не запишем вместо „морал“ *почтеност* и *принципност*? — попита. — При това в две отделни точки.

Барт вдигна очи от бележките си и попита:

— Отделни ли? Двете неща не са ли едно и също?

— Как смятате? — обърна се към всички ни Джоунс. — Почтеност и принципност? Дали това са две определения на едно и също нещо?

След кратко колебание и няколко споглеждания, ние се съгласихме, че е точно така. „Почтеност“ и „принципност“ едно и също ли е? Да, едно и също е. Определенията са тъждествени. Вече бях почнал да задрасквам „почтеност“ от списъка си, когато Джоунс каза:

— Не. Въобще не са едно и също. Двете думи имат коренно различни значения. Щом ще ги вписвате, сте длъжни да знаете точно каква е разликата между двете.

Бях свикнал с този номер на Джоунс. Виждал го бях да достига до сърца и съзнания, до които никой друг не беше успявал. Старецът копаеше дълбоко, изхвърляше баласта на сбърканите възгледи или направо изкореняваше погрешното мислене, като го правеше толкова бързо, че повечето хора дори не разбираха как е станало.

Такъв беше Джоунс. Това правеше: всеки ден, непрекъснато. Помня, че веднъж една жена го попита какво работи, а той отвърна, че е „археолог на човешките склонности“. А когато дамата го помоли да обясни какво пък е това занимание, старецът отговори, че специализира в „изравяне на онези мисли, които биха направили

хората склонни към постигане на велики дела“. Жената, разбира се, и хабер си нямаше какво има предвид Джоунс, но аз много добре го разбрах тогава. Разговорите с него имаха за цел да разкрият схема от последователни решения, която да покаже принципа на мислене на съответния човек.

Поли ме погледна, за да види как съм. *Всичко наред ли е?*, попитаха очите ѝ. Усмихнах ѝ се леко и кимнах. Огледах лицата на останалите и видях, че са се съсредоточили. Барт беше скръстил ръце, но позата му не говореше за самоизключване от групата ни. Лицето му изразяваше интерес и очакване, сякаш гледаше криминален филм и с нетърпение искаше да узнае края.

— Почтеност. За да бъде почтено едно нещо — започна Джоунс, — трябва да бъде надеждно. Една банка може да бъде почтена, вдъхвайки доверие на клиентите си. Но почтеността е човешко качество. Ако един човек е почтен, това значи, че може да му се има доверие, че на него може да се разчита и той е способен да изпълни мисията си, целта, заради които е бил роден. *Способен е* да ги изпълни. Моралът е нещо различно. Морал демонстрира човек, който не върши нередни неща. — Джоунс замълча, за да се увери, че го слушаме внимателно. — Той не лъже и не краде. Но човек може да бъде морален и като не върши абсолютно нищо. Може цял ден да не става от леглото и пак да бъде морален. По-нататък. — Джоунс се попремести по-близо до нас. — Ако моралът е да не вършиш нередни неща, то да бъдеш принципен означава съзнателно и активно да вършиш редното. Например, ако някой види да се върши нещо неправилно, но не участва в него, си остава морален човек. Той не върши нищо лошо. Но за да издигнеш глас срещу нередното, вместо да му обърнеш гръб, се изисква принципност. Ако не ти стиска да сториш това, което трябва, ти си просто един морален, но слабохарактерен човек. Това, разбира се, ни води до логичното заключение, че човек без морал не може да бъде принципен. Защо? Поради простата причина че не е възможно да вършиш редното едновременно с нередното. Следователно става ясно, че някой, който мами на карти или изневерява на съпругата си, подвежда или краде не е, и не може да бъде принципен. Важно ли е детето ви да развие принципност? Да, ако искате най-доброто за него. Да, ако желаете набеязаното в останалите точки от списъка ни да се проявява у него в най-пълна форма.

Разбирате ли, приятели, истинската принципност е рядко качество, което може да издигне обикновения, смъртен човек от тривиалното до величието. Един почтен човек, на когото може да се има доверие, на когото може да се разчита, дори и да е подготвен и в състояние да изпълни мисията, за която е роден, все пак се нуждае от принципност, за да издигне глас, да пристъпи напред и реално да осъществи тази мисия.

Бяхме пленени от стареца, който продължаваше да излага логически връзки, които, макар и доста прости и очевидно верни, бяха за нас новост — ние никъде преди не ги бяхме чели, нито пък чували изказани по този начин.

— Смятам, че списъкът ви е чудесен — заяви в един момент Джоунс. — Двайсет и едно е чудесно число, но дали един родител е в състояние да покрие всички тези изисквания? Идва ден, в който всеки разбира, че да бъдеш добър родител е просто да научиш детето си да живее правилно, като не забравяш, че уроците трябва да са на много високо ниво, защото са жизненоважни. Повечето родители се мъчат да внушат на децата си, че онова, което ще им се случи в живота, е резултат от решенията, които им предстои да вземат. Лесен пример в това отношение е изборът къде един човек ще получи образованието си, до коя образователна степен ще се стреми... решението му с *що за образование* ще се заеме... или дали въобще да получава образование. Човек трябва да реши за кого да се ожени, кога да го стори и дали изобщо да се впуска в тази авантюра. Хората вземат решения и по парични въпроси — дали да спестяват или да са в дълг. Къде да живеят? Под наем? Или да купят жилище? Правят избор дали да изтеглят кредит, или не. Колко голям да е заемът: да покрие всички належащи разходи, или просто да се вземат толкова пари, колкото някой е готов да ни даде? Решение е дали въобще да купуваме нещо, ако нямаме парите за това в момента. Или кой дълг може да се връща на части и кой да бъде покрит наведнъж. Готов ли е човек да внася вноски месечно през следващите десет години? Или пък никога да не се ангажира? Или пък да прави месечни вноски цял живот? Ами кредитните карти?

Джоунс се изправи и запристъпва бавно пред нас, докато споделяше на глас мислите си:

— Нещо голямо? Или пък малко? Трябва да решим веднага, днес. Защо не две неща, но средни по размер? Бърза или икономична кола? Утре фактите ще са се променили, как да решим тогава? Каква е цената? Сега ли? По-късно? Втора ръка? Колко е използвано? Толкова много решения трябва да се вземат и всяко от тях премества човека на различно квадратче върху голямата шахматна дъска на живота.

Старецът спря да крачи и се обърна към нас.

— За повечето възрастни хора огромна част от времето и усилията им, която дава отражение върху всички други аспекти от живота им, е посветена на работата им, на онова, с което си изкарват прехраната. Това е бизнес. Независимо дали човек работи в офис, дали притежава малък магазин или голяма фабрика, дали управлява нечия чужда фирма, всичко това е бизнес.

Сините очи на Джоунс се присвиха, докато той разглобяваше пред нас пъзела така, че да бъдем впоследствие в състояние да използваме отделните парченца в собствения си живот.

— Без значение какъв е бизнесът... или до каква степен човек му се е посветил — продължаваше Джоунс, — съгласни ли сте всички, че решенията, които се вземат ежедневно, имат огромно отражение върху този бизнес?

Спогледахме се набързо, преди да кимнем. Отговорът „да“ тук изглеждаше съвсем лесен. Всички бяхме съгласни.

— Значи дългосрочните успехи или провали на някого — като работник, като мениджър или като собственик — във всеки аспект на бизнеса се определят от качеството и точността на решенията му. Решенията наистина имат значение? Това ли ми казвате?

Отново се съгласихме. Да. Решенията твърдо имат значение. И в краткосрочен, и в дългосрочен план.

— Стигаме до извода, че съществува неизбежна връзка между бизнеса и родителството — каза Джоунс. — Внимавайте сега. Всяко решение, което някога сте взимали през живота си — от най-доброто, до най-лошото — е било, чисто и просто, продукт на мисленето ви в съответния момент. Мисленето е онова, което предопределя ежедневните решения. Решенията какво и как да бъде направено се превръщат в действия. Действията пък водят до едни или други резултати, които стават видими за всички. Във времето тези действия и

результатите от тях се комбинират, за да създадат онова, което наричаме репутация...

Джоунс замълча, после прибави:

— Помислете отново за списъка. Той представлява опис на онова, в което човек трябва да се превърне, представлява каталог на резултатите от възпитанието, и — веднъж изпълнен — ще гарантира забележителна репутация. Но къде е коренът на тази репутация, къде е нейното истинско начало? Кое трябва да бъде установено най-рано, за да е сигурно, че ще окаже влияние върху всичко останало?

— Мисленето — отвърнаха в един глас неколцина от нас.

— Да, самата същина на мисленето на човека — потвърди Джоунс — си личи в бизнеса. Мисловният процес прилича на семенце, от което покълва растение; то расте години наред, докато най-сетне — когато станем възрастни — връзва плод. Качеството на този плод — дали ще е горчив или сладък — е било предопределено отдавна-отдавна, още в най-ранните стадии на развитието на растението, когато за него са били полагани грижи. Затова отглеждането и възпитанието на децата от родителите е толкова важно. Чисто и просто, детството е етапът, в който най-лесно се формира критическо мислене. Много днешни училища са се посветили на това да учат учениците *какво* да мислят. По ирония на съдбата, именно това е пример за лошо, неправилно мислене. Но, разбира се, като общество ние притежаваме забележителната способност логиката на мисълта ни да ни води до погрешни — а често и опасни — заключения. *Какво* мисли един човек се предопределя от това *как* той мисли. Това е неизменно вярно, независимо дали заключенията, до които стига, са точни, безопасни и полезни, или пък са глупави, зли и довеждат компанията му до банкрут. Да... — Джоунс вдигна очи и кимна, сякаш потвърждавайки думите си пред самия себе си. — *Какво* мисли човекът е винаги и неизменно предопределено от това *как* мисли. Затова, като родители, вие сте длъжни да бдите срещу онези, които ще учат децата ви *какво* да мислят, като едновременно сте длъжни да сте първите, които ще ги научите *как* да мислят.

Джоунс млъкна и се обърна към залива. Опитвах се да видя какво е привлякло вниманието му, но всичко наоколо ми се видя непроменено. Погледнах си часовника и видях, че е почти осем. После старецът рече уверено:

— Това е всичко за тази вечер. — Обърна се пак да ни погледне и попита: — Другата седмица пак?

— Да — отговорихме в един глас.

Джоунс се усмихна. После ни кимна, помаха ни за довиждане и си отиде.

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

Бейкър Ларсън изкачи грамадното извито стълбище, прекоси широката веранда и позвъни. През живота си беше правил и по-трудни неща, но натискането на звънеца до масивната двойна врата буквално накара коленете му да омекнат. *Това е лудост*, каза си той, докато чакаше.

Изненадващата визита беше идея на Джоунс. След онази сутрин на нивата бяха разговаряли още няколко пъти, Бейкър дори запозна стареца със съпругата си. В края на последната им среща Джоунс го фиксира със сините си очи и каза: „Трябва да се видиш с Джак Бейли. Отиди направо у тях“. И, ето на — до голяма степен против волята си, Бейкър стоеше на верандата и чакаше някой да му отвори. На алеята пред огромната къща имаше десетки коли, паркирани плътно една до друга. *Има някакво парти. Дано гостите да са толкова шумни, че никой да не чуе звънеца*, помисли той с отчаяна надежда.

Познаваше мъжа, с когото предстоеше да се срещне. Най-малкото, знаеше кой е; всички жители на Мобайл и окръг Болдуин знаеха. Джак Бейли притежаваше автокъщи, ресторанти и компания за недвижими имоти с офиси в няколко щата. Получаваше приходи от различни места чрез сложен бизнес, който Бейкър дори не можеше да си представи.

Фермерът знаеше, че опънатите му нерви в последните месеци са пряко свързани с лошото му финансово състояние. Не чак толкова отдавна той с лекота можеше да състави списък със сто причини, довели до банкрута му, но старецът беше променил мисленето му само с един разговор.

— Ако някой друг или нещо друго носи вина за сегашното ти положение — беше му казал Джоунс, — значи имаш много малко надежда и абсолютно никакъв контрол върху живота си. На теб ти е дадена свободна воля, синко. Просто досега не си знаел това. От този момент нататък се включваш в едно съвсем ново начинание. Време е да започнеш да търсиш мъдростта толкова ревностно, сякаш търсиш

изгубено дете или заровено съкровище. Не бъди като посредствените хора. Ако можеш да разбереш и да повярваш, че собствените ти решения са те довели до място, което не ти харесва, не е ли логично, че е по силите ти да вземеш сега такива решения, които да те доведат до място, което ти харесва? Да. Логично е, разбира се.

Джоунс беше потупал Бейкър по гърба и бе добавил:

— Сега твоята задача е търсенето на мъдростта и овладяването на силата ѝ, с цел да се научиш да взимаш по-правилни решения.

Бейкър знаеше, че старецът е прав, и вече твърдо беше повярвал в чутото от него. С промяната в мисленето, в живота му се върнаха надеждата за бъдещето и увереността, че ще могат да преживеят тази буря. Как точно ще стане това обаче, фермерът не знаеше.

Не позвъни трети път и тъкмо се обърна да си върви, когато масивната врата се отвори. На верандата пристъпи висок, плешив мъж с дружелюбна усмивка. Личеше, че е прехвърлил шейсетте, но беше мускулист и здрав.

— Как сте? — поздрави той и пристъпи към Бейкър, протегнал ръка.

— Ъ-ъ... добре съм — стисна ръката му фермерът. — Да, добре съм. Благодаря.

После замълча и, усетил колебанието му, домакинът бързо запълни онова, което заплашваше да се превърне в неловко мълчание. Усмихна се пак и покани Бейкър да влезе.

— Радваме се, че дойдохте. Съжалявам, че така се забавих да ви отворя. Дори не чух звънеца. Елате да ви покажа къщата. Всички са на кея или край басейна.

Преди мъжът да го въведе в дома си обаче, Бейкър избъбри:

— Сър, много се притеснявам да го кажа... — Домакинът се обърна. — Сър, не съм поканен на празненството ви и знам, че се натрапвам...

Човекът вече не се усмихваше, но на лицето му беше изписано приветливо изражение и той отвърна:

— О, окей тогава. Няма проблем. Мога ли да ви помогна с нещо?

Бейкър заби поглед в земята, но после пое дълбоко въздух и каза:

— Честно казано, не съм сигурен... Всъщност, ми *поръчаха* да дойда при вас.

— *Поръчали* са ви да дойдете при мен? Това вече звучи интересно.

— Ами, Джоунс просто ми каза да дойда и да се видя с вас. Може би не трябваше да идвам, моля да ме извините, ако...

Джак вдигна ръка, за да го помоли да замълчи.

— Джоунс?

— Да, сър.

— Белокос, със сини очи?

— Да, сър.

Джак поклати глава и отвърна очи от събеседника си. После рече, сякаш сам на себе си:

— Значи е още жив.

Бейкър чу тихите думи и отвърна:

— Да, сър, жив е. Макар че аз насмалко не го застрелях оня ден.

Джак вдигна вежди:

— Какво?

Бейкър сви рамене, позасмя се и поклати глава.

— Не, не беше наистина. Дълга история. Той дойде при мен в най-лошия ден от живота ми. Изненада ме, така да се каже.

— Да, навик му е да се появява така неочаквано. — Домакинът отново протегна ръка. — Аз съм Джак Бейли. Как беше името ви?

— Бейкър Ларсън, господин Бейли — отвърна фермерът и стисна ръката на Джак за втори път. — Приятно ми е да се запознаем. Съжалявам, че ви попречих, но просто ми поръчаха да дойда.

— Викай ми Джак. Като кажеш „господин Бейли“, почвам да се оглеждам за баща ми. — Джак често употребяваше тази шега. Тя отпускате хората и ги караше да се усмихнат. — Та, Бейкър, какво казваш за нашия общ приятел? — попита той, жаден за информация. — Още се навърта наоколо, а?

— Доколкото знам... да. С жена ми ще се видим отново с него следващия четвъртък вечерта.

Джак замълча за момент. Знаеше, че няма никакъв смисъл сам да се опитва да намери стареца. Ако Джоунс искаше да го види, щеше да дойде заедно с Бейкър. *Този човек, помисли Джак, взрян в младия мъж на верандата си, е моят шанс да видя пак стареца. Но защо го е пратил тук? Какво да го правя?*

— Така — рече той. — Знаеш ли, защо не останеш? Напалили сме скарата и сме оставили децата да си поиграят във водата.

— Щом нямаш нищо против — рече Бейкър.

— Заповядай! Гладен ли си? — Джак тръгна към стъпалата и махна на госта си да го последва.

Бейкър се усмихна и тръгна подире му.

— Аз винаги съм гладен — отвърна. — Но, първо... ти явно познаваш стареца. Той и на теб ли каза да го наричаш просто Джоунс?

Вече на средата на градината, Джак застина на място, обърна се и се усмихна:

— Да, наричах го Джоунс. Просто Джоунс. Преди сума ти години познавах едни хора, които го наричаха Гарсия. Други пък му викаха Чен. За мен обаче е Джоунс.

Бейкър явно се заинтригува.

— Преди сума ти години?

— Да, преди двайсет и осем години, ако трябва да сме точни. Не съм го виждал оттогава.

— Шегуваш се! — възкликна Бейкър.

Джак се отърси от спомените и се върна в действителността.

— Хайде, ела отзад. Да си вземем нещо за хапване. Вече знам, че имаме много да си приказваме.

Когато Бейкър зърна задния двор просто онемя. Деца имаше буквално навсякъде. На пързалката, в басейна, скачаха от кея в океана, стояха на опашка да се повозят на гумени лодки, теглени от моторница, похапваха хамбургери, наденички и пица. Имаше и много възрастни. По начина, по който наблюдаваха децата, Бейкър веднага разбра, че повечето са родители.

— Кои са тези хора? — попита той Джак. — Всяка събота следобед ли е така у вас?

— Ами, всъщност, с тези момчета и момичета ходим заедно на риба. — Джак замълча за миг, после продължи. — Много от децата са болни. Останалите са техни приятелчета. На един коктейл с благотворителна цел преди време обявих от сцената, че ще изведа всички на риболов, ако гостите дарят определена сума. Парите се събраха и аз до ден-днешен продължавам да водя децата на риболов.

Днес няма да излизаме в океана, но Мери Чандлър, съпругата ми, предложи да организираме парти, за да могат да се повеселят.

— Не, вече се шегуваш! — повтори удивено Бейкър. — Водиш всичките тези деца на риба?

— Да. Доста време отнема, а и накрая съм капнал, но е страхотно преживяване. И за тях, и за мен. Отложих само няколко излизания с яхтата заради лошото време, но по принцип прекарваме много време в океана. — После смени темата. — Нали каза, че си гладен. Ела да хапнем.

Зад басейна, с панорамна гледка към залива, се намираше нещо, което Бейкър не можеше да определи другояче, освен като външна кухня. Онова, което привлече погледа му, беше готварската техника. Беше дълга поне седем-осем метра, с плотове от полиран камък и шест вградени керамични грила на въглища.

— Божичко! — Той не може да скрие възмущението си. — Имате грилове на въглища... цели шест! Страхотно!

Бейкър много добре знаеше какво вижда. Керамичните грилове пред него бяха сферични готварски съдове с отварящ се капак, изработени от специална глина с изключителни изолационни качества. За гориво се използваша въглища — никакви химикали, дори за напалването — и температурата се контролираше прецизно: от 105 до 400°C.

— Човече — обърна се Бейкър към Джак, — винаги съм мечтал да имам точно такива грилове.

Джак се засмя и отговори:

— Радвам се, че кухнята ти допада. Ето, вземи. — Той подаде на Бейкър чиния. — Сложи си от всичко, ако питаш мен — ребърцата са най-хубави.

Настаниха се на маса почти в самия край на имота. След няколко минути общи приказки и опитване на храната, Джак най-сетне отвори темата, която все повече изпълваше съзнанието му.

— Бейкър — подхвана той. — Не знам как си се натъкнал на стареца, но мисля, че срещата ти с него ми подсказва какво е настоящото ти положение. Вече сте разговаряли няколко пъти, както разбирам?

— Да, сър. Така е.

Джак се усмихна и кимна. Понечи да заговори, но Бейкър го прекъсна:

— Защо съм тук днес?

След кратка пауза домакинът каза:

— Точно това се канех да те питам. Защо все пак си дошъл? Не ме разбирай грешно... Радвам се, че си тук. Но ако Джоунс те е пратил, направил го е с причина. Какво се предполага да ти кажа? Какво дойде да видиш? Или ти трябва да научиш мен на нещо?

— Съмнявам се — отвърна Бейкър.

Джак наклони глава.

— Нима? Ако наистина се съмняваш, че нямам какво да науча от теб, значи не си общувал достатъчно със стареца. Шегувам се — усмихна се Джак. — Виж, и аз, и ти знаем, че онова, което се предполага да направим или открием, по всяка вероятност е точно под носа ни.

— Гледната точка — рече Бейкър.

— Точно така — съгласи се Джак. — Гледната точка. Дай да разгледаме пъзела от всички страни.

— Ти знаеш ли какво точно представлява пъзелът? — попита фермерът.

— Не, но знам, че Джоунс би ни поръчал да упорстваме без колебание. — Джак си събра мислите, докато разчистваше от масата салфетки, чаши и остатъците от храната. Отиде до близката кофа за боклук и изхвърли всичко, върна се, нагласи се удобно и чак тогава заговори:

— Преди много години, за да ми даде сериозен урок за упорството, Джоунс ме убеди, че повечето хора вземат объркването си за капитулация. Когато не знаят какво да правят, те не предприемат нищо. Посредственият човек среща пречка и си казва, „Това не е за мен“ или „Аз не правя такива неща“. Посредствените хора реагират на объркването по посредствен начин. Спират. Но другите, тези, които постигат изключителни резултати, мислят съвсем различно. Те знаят нещо много важно за объркването.

— Какво? — попита Бейкър.

— Объркването предшества ученето — отвърна Джак. — Като в случая цитирам стареца. Тревожните мисли, които така ни смущават и обезкуражават, всъщност са вратата към разбирането. Само като

упорстваш да се пребориш и да се справиш с нещата, които *все още* не умееш или *все още* не разбираш, можеш да се надяваш да постигнеш онова, което посредствените хора никога не постигат.

— Ключовите думи са „*все още*“, нали? — отбеляза Бейкър.

— Да — съгласи се Джак. — Така е. Когато се сблъскат с трудна задача, повечето хора отстъпват и си казват: „Не мога да направя това“. Разликата в мисленето, гарантирана от убеждението, че объркването предшества ученето, води до променената формулировка: „*Все още* не мога правя това“. Когато човек схване разликата, пред него се отварят възможности за живот, напълно различен от досегашния му.

Бейкър помисли и каза:

— Я ми обясни пак. Не се шегувам, просто в момента наистина съм малко объркан.

Джак се засмя и кимна.

— Така, внимавай сега. Способността да живее със — или дори *във* — объркването и несигурността, е знак за зрелостта на личността. Посредственият човек вижда къде започва объркването и му обръща гръб. Бяга от него още щом го зърне на хоризонта. „Не мога да се справя с това“, казва си той. „Това не е за мен.“ Той не може да живее нито *във*, нито дори близо до объркването и винаги търси по-лесен път. Зрялата личност — онази, която постига изключителни резултати — съзнава, че най-големите награди, които животът предлага, са обградени с объркването като със стена. Този, който е готов да се издигне над посредствеността чувства, че победата е някъде отвъд стената на объркването и си казва: „*Все още* не мога да се справя с това. *Все още* то не е по силите ми, но аз ще работя, ще се уча, ще се усъвършенствам, докато стана първо компетентен, после — добър, и накрая — върховен експерт по този проблем! Ще се боря и ще упорствам срещу объркването и ще пробия, докато достигна разбирането и уменията, които ще ми гарантират победата. *Все още* не мога да свиря на китара. *Все още* не мога да реша задачата по алгебра. *Все още* не умея да говоря пред публика“. Разбираш ли?

— Да — отвърна Бейкър. — Това е мисловен процес, нали? Открива ти нови възможности почти във всяка област. Какъвто и да иска да стане човек — страхотен родител, успешен мениджър, отличен оратор — всичко е възможно за него. Като се замислиш, това е светоглед, който се опира на реалността. Защо изобщо някой си мисли,

че може да се е родил експерт по нещо? Искам да бъда изключителен готвач. Не съм... *все още*. Следователно, ще живея с объркването и разочарованието от съсипаните ястия, а едновременно с това ще се упражнявам, ще усъвършенствам уменията и способностите, които са ми необходими, за да стана такъв.

Бейкър се замисли за момент, старайки се да формулира идеята и да я облече в прости думи, които да му е лесно да запомни.

— Забележително е — рече най-сетне. — Този принцип за „объркването, което предшества ученето“ всъщност означава, че объркването пази от самите нас отговорите, към които се стремим.

Джак мълчеше и кимна, слушайки как Бейкър продължава мисълта си:

— Трябва да имам желание да вляза в битка с объркването, за да достигна победата, скрита отвъд него. Сякаш, аз съм тук, пред мен е объркването, а точно зад объркването ме чака отговорът или умението, от което имам нужда, за да поведе живота си в нова посока.

Внезапно очите на Бейкър се отвориха широко и той се взря в Джак така, сякаш едва сега беше достигнал до сърцевината на вълнуващия го въпрос.

— Всъщност е съвсем просто — каза — и съвършено нормално, като се замислиш. Защо се боим толкова от объркването? То не е нищо повече от дума, означаваща „не знам отговора“! А всъщност *винаги* преди да разберем отговора, ние не го знаем! — Бейкър се засмя високо от изумление и облекчение. — Когато мисля по този начин, вече съм готов да се справя с объркването и, докато се боря с него, да бъда значително по-спокоен и щастлив!

Двамата мъже останаха за минута мълчаливи, седнали един срещу друг. Бейкър седеше съсредоточен, докато събираше мислите си. Джак разбираше какво става в главата на младия му събеседник и търпеливо чакаше той да запечата в съзнанието си новооткритата гледна точка. Много добре знаеше колко драстична е разликата между хората, които разбираха така формулирания принцип, и на онези, които не го осъзнаваха.

— Знаеш ли — обади се Джак накрая, — не съм виждал Джоунс от двайсет и осем години. — Бейкър кимна, но никой не гледаше другия в очите. — Явно съм *знаел*, че той си е отишъл. — Джак

смръщи чело, концентрирайки се усилено върху някаква все още неясна мисъл.

Пийна от чашата си и разклати кубчетата лед в нея.

— Откакто си дошъл, все мисля за това. Като котка, която си играе с кълбо прежда, разбираш ли? Знаех, че Джоунс си е отишъл, но никога *не съм се чувствал* така, сякаш ме е оставил. В сърцето ми той все още е с мен.

Отново замълчаха, Бейкър — потънал в мисли за бъдещето, Джак — попаднал неочаквано в плен на миналото. Бяха много различни, но по някакъв начин сближени от един старец, който беше докоснал живота и на двамата.

Най-сетне Джак се обърна към младия фермер:

— Разкажи ми историята си, Бейкър — рече. — Разкажи ми за семейството си. С какво се занимаваш? Откъде си? Как точно се срещна с Джоунс? Какво крие бъдещето за теб? Искам да чуя всичко.

Бейкър започна и говори дълго. Даде отговор на всички въпроси на Джак и, с малко негова помощ, успя да обясни точното си финансово положение и новата надежда, която Джоунс му беше вдъхнал. Тази надежда, призна най-сетне фермерът, не се основава на реални факти, но въпреки това се е загнездила дълбоко в сърцето му и сега го крепи.

После разказа за срещата в пшеничната нива, описа всички подробности, които можеше да си спомни от онзи ден с три малки изключения. Джак слушаше как старецът се появил сред ятото скорци онази ранна утрин, как взел пушката от ръцете на Бейкър, как фермерът се почувствал като омагьосан и против волята си останал и го изслушал.

Не каза обаче, че е стрелял и убил птичките, защото се боеше от реакцията на Джак. Премълча и за това как старецът беше докоснал вътрешната страна на крилцето на мъртвия скорец. Досега Бейкър беше прехвърлил този момент безброй пъти в ума си и все още сам нямаше обяснение за случилото се. Как беше възможно да каже на човек, с когото току-що се е запознал: „Видях как един тип докосна умряло птиче и черните му перца станаха бели?“. Хм... нямаше начин. Не можеше да разкаже тази част от историята на никого. Тя само би накарала хората да мислят самия него за чудак.

Последното, което Бейкър спести, беше моментът, в който Джоунс беше прибрал мъртвото птиче в джоба си. Тази подробност не допринасяше с нищо към основната история, така че той я премълча.

Когато привърши с разказа, Джак имаше още въпроси:

— Къде живее семейството ти сега, Бейкър?

— В апартамент сме — отвърна фермерът. — По една стая за нас и за момичетата. Мястото е прилично. Отначало ме беше срам, че трябва да отидем там. Но сега вече просто искам да си изясня някои въпроси и да поема в правилната посока.

— Кола имате ли?

Бейкър завъртя глава и се усмихна:

— Имахме две, много хубави, но се наложи да ги върна. В *твоята* автокъща. — Джак примигна, а Бейкър направо се засмя. — Да не ти пука. Твоите хора от търговския отдел ни уредиха една втора ръка — или, както те предпочитат да се изразяват, *с предишен собственик*. Всичко е наред.

— Не искам да се натрапвам, но след като вече не притежаваш земята, която е била единственият ти източник на доходи... А още не си си намерил друга работа...

— Откъде съм взел пари за колата ли?

Джак вирна брадичка и се засмя:

— Просто съм любопитен.

Бейкър сви рамене.

— Човече, идея си нямаш колко вещи имаме в старата къща. За няколко дни трябваше да се изнесем, и преди да си тръгнем, направихме голяма гаражна разпродажба. Продадохме почти всичко. Три телевизора, няколко фотоапарата, един бинокъл, два комплекта стикове за голф... В апартамента изобщо не ни трябват. — Замълча и после добави: — Честно казано, никога не са ни били необходими. — После лицето му изведнъж се проясни. — Знаеш ли, най-хубавото е, че Сийли прие абсолютно спокойно всички промени, които се наложи да направим. Отначало беше трудно... Добре де, още си е трудно, но се справяме. Имаме покрив над главата, нали така? Мнозина и това нямат.

— Вярно — съгласи се Джак. — Отлична гледна точка към нещата.

— Да, и Джоунс ми го каза — отвърна Бейкър. — Знаеш ли, това за покрива над главата... Все си го повтарям. Имам нужда да си го

спомням. Кара ме да се чувствам по-добре.

Джак се съгласи.

— Това е абсолютно правило. Винаги се чувстваме по-добре, когато сме благодарни за онова, което имаме. Велика мъдрост е да разбираш, че, независимо каква е ситуацията, винаги има нещо, за което да избереш да си благодарен.

Бейкър обмисли това и отвърна:

— Така е. Никога не съм се сещал, че когато съм благодарен за нещо, това е мой съзнателен избор. Ето, мога да реша да бъда... — Очите му блеснаха. — Ей, това е гледната точка, нали така? Според нея, аз избирам начина, по който да гледам на една ситуация. — Фермерът посегна и шеговито бутна Джак по крака. — Ето още нещо, за което да съм благодарен... Не се наложи да продавам керамичния грил.

Джак се засмя.

— И ти ли имаш?

— Моят е от по-скромните, но върши работа. Казах на Сийли, че колкото и лошо да стане положението, че дори и да се наложи да живеем на улицата, поне ще има в какво да си готвим.

— Браво — каза един глас, двамата мъже се обърнаха и видяха на няколко крачки Джоунс, който изръкопляска, в знак, че ги аплодира. — Смятам, че той схвана нещата — рече старецът. — Как мислиш, Джак?

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

— Джоунс! — възкликна Бейкър. — Ти пък откъде изникна?

Джак не каза и дума, стана, пристъпи към стареца и го стисна в мечешка прегръдка.

— Не мога да повярвам, че си ти — каза му тихо.

Джоунс го прегърна в отговор, но после с усилие се измъкна от ръцете на значително по-едрия домакин.

— Няма да съм вече аз, ако ме смачкаш като буболечка — засмя се старецът.

Бейкър беше станал от масата, стоеше настрани и с широка усмивка наблюдаваше срещата. Джак най-сетне пусна стария си приятел и изтри сълзите от очите си.

После сложи ръце на кръста си и зае престорено сериозна поза.

— Знаеш ли колко дълго те нямаше?

Старецът повдигна белите си вежди:

— А ти?

— Знам — отвърна Джак. — Нямаше те почти двацет и осем години.

— Хм... сякаш беше вчера. — Джоунс пристъпи към брега и махна с ръка на двамата мъже да го последват. — Освен това, не е като да ме е нямало. Навъртах се наоколо. — Джак понечи да отговори, но Джоунс го изпревари. — Това място е прекрасно, синко. Усърдно си работил... Мъдро — махна с ръка към множеството гости, повечето от които деца, и добави: — Гордея се и как използваш плодовете от труда си.

Джак отвори уста, но Джоунс пак го прекъсна. Вдигна ръце към гостуващите деца и родителите им, и каза:

— Всичко, което си постигнал, е резултат на собствените ти усилия. През всички тези години ти работеше, крепен от вярата си. Пребори се с объркването, премина през отчаянието, издигна се над изкушенията и преживя чуждите атаки. Трудеше се с песен в сърцето и с усмивка на лицето. Работеше така, дори когато не ти беше нито до

песни, нито до усмивки, нито дори имаше сили да станеш от леглото и да се изправиш срещу поредния нов ден.

Джоунс сложи ръка на лакътя на Бейкър и леко го стисна. После посочи с кимване домакина и каза на младия фермер:

— Джак познава несигурността, която ти сега преживяваш. Дори е минал през катастрофи, и човека, който виждаш днес, е продукт на тези катастрофи. Той позволи да бъде претопен в огъня им и да излезе от него под нова форма. Семето на живота на Джак — което той съзнателно засади и за което усърдно и методично се грижеше — сега ражда очакваните плодове, и те са неговата справедлива награда за принципността и трудолюбието му.

Джоунс внимателно огледа огромния двор.

— Онова високо момиче в зелено... с дългата руса коса... дето люлее две дечица на люлката — посочи той с очи. — Името ѝ е Бела. Бела Сера. Красиво име, нали? Тя не е болна. Нито пък някой от близките ѝ. Сърцето на Бела обаче я кара да помага да страдащите... на онези, които не са имали нейното щастие в живота. И тя не е единствената с такова сърце. — Старецът се обърна към Бейкър. — Има много хора — и млади, и стари — които са били вдъхновени от Джак и Мери Чандлър. Да, сър — каза на извисилия се над него домакин. — Аз се гордея с твоя пример и от въздействието ти върху хората.

— Като стана дума за Мери Чандлър, ето я и нея — рече Джак. — Да те предупредя, Бейкър, в моменти като сегашния тя обича да командва.

Джоунс се засмя на тази забележка. Младият мъж, опитвайки да скрие усмивката си, каза:

— Какъв е сегашният момент?

Тримата мъже стояха съвсем близо до океана, а Мери Чандлър тъкмо излизаше от задната врата.

— Време за чистене. — Джак замълча и тримата загледаха жена му, която бързаше надолу по стълбите. — Красива е — продължи домакинът, гледайки съпругата си, — но когато има работа за вършене, особено домакинска, минава на извънреден режим, така че внимавайте! — Всички се засмяха и загледаха Мери, която забърза към тях.

Партито беше свършило. Оставаше още около час дневна светлина и много за чистене и прибиране. Мери Чандлър заобиколи басейна, като не изпускаше от поглед мъжа си и гостите му, единия от които се оказа стар познат. Когато разбра кой е, лицето ѝ грейна и тя ускори крачка.

В момента списъкът ѝ със задължения беше безкраен и тя не се посвени да делегира част от тях и на Бейкър. Той беше напълно готов да помага и се зарадва на възможността да прекара още малко време със стареца.

На самия Джоунс не бе възложена никаква задача. Мери Чандлър го отведе набързо на предната веранда и заяви, че този път го иска само за себе си. През следващите няколко часа всеки път, когато Джак погледнеше към верандата, виждаше стария си приятел, увлечен в разговор със съпругата му.

Джоунс отпиваше от студения чай и внимателно наблюдаваше елегантната си събеседничка. Тя седеше срещу него, с гръб към океана, за да може гостът да се наслаждава на залеза. Точно сега гледката не вълнуваше Джоунс, така че остана неоценена по достойнство, независимо от безспорното си очарование. В момента старецът седеше заедно с тази жена с конкретна цел, която нямаше нищо общо с това дали вижда, или не, красотата на залива.

Темата, която Джоунс беше засегнал преди малко, не остави следа от досегашния приятен разговор. Мери Чандлър Бейли вече не се усмихваше, гледайки госта си в очите. Вече не беше любезната домакиня. Беше обърнала поглед надолу и встрани, избягвайки сякаш и въпросите на стареца, и самия него.

Преди години Джоунс беше прекарвал времето си преимуществено с Джак и беше срещал Мери Чандлър само няколко пъти. Невероятно, но почти три десетилетия по-късно, той явно познаваше жената толкова добре, колкото познаваше и съпруга ѝ. Коментираше близки за нея места и хора, и тя беше запленена, наслаждавайки се на всяка дума на стареца. До момента, в който той не засегна единствената тема, която не желаше да обсъжда.

Мери беше израснала в семейство от средната класа, като единствено дете на родители, които я обожаваха. Баща ѝ от малка я

учеше да стреля, да язди и да лови риба. Тя го обичаше много, но човека с когото можеше да сподели всичко, беше майка ѝ. Мери остана много близка с нея и през годините в гимназията, както и в колежа. Дори когато двамата с Джак се ожениха, тя се радваше на компанията на майка си и охотно търсеше съветите ѝ.

Когато се родиха децата обаче, между двете жени повя хлад. Мери така и не можеше да си обясни защо се промени отношението ѝ, но враждебността към майка ѝ беше видима. *Само не ми обяснявай пак как ти би го направила*, мислеше тя, докато я гледаше. Задължителното уважение към по-възрастните — и особено към родителите — обаче беше в основата на възпитанието ѝ, затова тя винаги премълчаваше и не изразяваше открито раздразнението си.

Мълчанието обаче само задълбочи с времето пропастта между двете жени. Мери все така не казваше нищо, защото не можеше да разбере причината за чувствата си и искаше да избегне открития спор. Майка ѝ също мълчеше, защото обичаше силно дъщеря си и се боеше, че всеки явен разговор за случващото се само ще влоши положението.

И така, в продължение на години двете позволяваха на една отровна неизвестност да изгори мостовите между майка и дъщеря, които се обичаха много. Връзката им никога не стана нетърпима; просто вече не беше същата като преди. А сега Мери често си припомняше, че вече е твърде късно за каквото и да било. Разговорите с майка ѝ бяха приключили напълно. Никога вече нямаше да има възможност да се изяснят помежду си.

— Мери Чандлър — попита Джоунс, — как, мислиш, е майка ти?

— Изобщо не е добре — сви устни Мери. Тя откъсна очи от госта, на чието присъствие искрено се радваше само преди миг и несъзнателно скръсти ръце на гърдите си и кръстоса крака.

— Не искам да се натрапвам — продължи Джоунс, — но наистина бих искал да знам. Как е тя според теб?

Мери погледна стареца над очилата си.

— Джоунс — каза с изведнъж изтънял глас, — почти трийсет години слушам Джак да говори за теб. Ако съм научила нещо през това време, то е, че ти искаш именно да се натрапваш. Не искам да те обидя. От всички хора, намесвали се в живота ни през годините, на теб съм най-благодарна. Но сега недей. Дори ти не можеш вече да дадеш на майка ми нова гледна точка за каквото и да било. Така че, моля те...

моля те... Не искам да говоря за това. Окей? — Тя въздъхна дълбоко, взря се надолу към кея и видя там Джак, после пак се обърна към стареца. — Благодаря ти — каза тя.

— За какво?

Веждите на Мери се повдигнаха с лека изненада.

— Задето не говориш за майка ми.

— А, да — отговори Джоунс благо. — Е, Мери Чандлър, как е майка ти?

— Изобщо... не е... добре — процеди Мери. — Защо го правиш? Какъв е смисълът? Какво искаш да ти кажа? Физически е още жива, но всъщност...

Джоунс видя как по страните на жената потекоха сълзи и каза:

— Няма нищо. Аз съм ти приятел. Приятел съм и на майка ти.

Мери Чандлър рязко вдигна глава:

— Какво? — попита невярващо. — Познаваш майка ми?

— Разбира се — сви рамене Джоунс. — Аз съм стар. Ходил съм в Мисисипи сума ти пъти. Познавам доста хора там.

— И майка ми?

— Да. И майка ти познавам — отвърна. — И, право да ти кажа, знам добре как е. Просто исках да разбера дали ти знаеш.

— Ами ето, отговорих ти.

— Така е, отговори ми — каза Джоунс. — Мога ли обаче да попитам защо си толкова гневна от настоящата ситуация в живота й?

Мери зяпна.

— Ти виждал ли си я напоследък?

— Да.

— Тогава няма нужда да ми задаваш този въпрос. Майка ми е мъртва, само дето още не е умряла. Мозъкът ѝ е напълно изключил заради алцхаймера. През последните години нещата вървят от зле на по-зле. Тя вече дори не говори. Само спи, яде и ходи до тоалетната. Това е.

Мери Чандлър замълча, но Джоунс също не каза нищо. Той чакаше, знаейки, че не е свършила.

— Това, което търпи днес майка ми, е жестоко и незаслужено наказание — продължи домакинята. — Няма причина да е още жива. Подобно съществуване не може да има цел. А докторите продължават

да ми казват, че е още силна и здрава физически. Защо? Това не е редно. Не бива да се случва. Бог ни е забравил.

— Защо мислиш така? — попита старецът.

— Защото, ако не ни беше забравил, щеше да позволи на майка ми да умре... Да почине спокойно. Както казах, тя вече не е полезна никому, а без цел, онова, което тя в момента преживява, е безсмислено, ненужно и — както вече казах — жестоко.

Джоунс се приведе напред.

— Любопитно ми е — попита, — наистина ли не можеш да се сетиш дори за една причина, поради която майка ти продължава да живее на тази земя?

Непоколебимо и без да крие растящото си раздразнение, Мери Чандлър изстреля:

— Няма такава причина.

Джоунс се отпусна назад с въздишка.

— Още един обезкуражен продавач на обувки. Разбирам. Е — той се плесна по бедрата, — с доста такива съм се занимавал през годините. Няма проблем. Да се захващаме.

Тя се намръщи.

— С какво да се захващаме? И как ме нарече? Продавач на обувки? Това пък какво значи?

Джоунс отвърна с усмивка:

— Трябва да стигнем до място, където ще имаш необходимата гледна точка към нещата. А те нарекох „обезкуражен продавач на обувки“. Това си е една моя шегга. Така наричам онези хора, които основават заключенията си върху една-едничка гледна точка, при това погрешната. Трагичното е, че подобно положение обикновено ги лишава от полезен ход. В твоя случай обаче положението е не само трагично, но и представлява ирония на съдбата.

Мери Чандлър не помръдна. Не се и усмихна.

— С риск вече да те обидя — изрече тя ясно, — защо просто не ми обясниш шегата с продавача на обувки?

— Ами, добре — отвърна Джоунс. — Преди сто години, две компании за производство на обувки пратили свои търговски представители в Африка. Служителите пътували на един и същи кораб и пристигнали едновременно. Двайсет и четири часа по-късно, единият от тях изпратил телеграма до началниците си с известието, че

опитът за разширяване на компанията им на африканска територия ще бъде катастрофа с космически мащаби. „Не произвеждайте допълнителни количества!“, пишел търговецът. „Тук никой не носи обувки!“ В същото време съобщението на другия търговец било: „Пратете още търговци. И нека фабриката започне да работи денонощно. Ударихме джакпота! Тук никой не носи обувки!“.

Джоунс наклони глава настрани, чакайки да види дали е схванала посланието му.

— Твърдиш, че в ситуацията с майка ми има нещо, което не виждам — предпазливо допусна тя. — Каж ми кое е, моля те.

— Осъзнаваш ли реалността на явлението, наречено „ефект на пеперудата“? — попита старецът.

Мери Чандлър се смръщи за миг.

— Да — рече. — Мисля, че да. Смята се, че всяко действие на човека е подобно на замах на крилцата на пеперуда или на разширяващите се кръгове в езеро, в което е хвърлен камък. Всичко, което някой прави, засяга живота на друг, неговото действие пък засяга живота на трети и така нататък. Първоначалното действие може да окаже влияние върху поколения напред, нали така?

— Да — кимна Джоунс. — Точно така. — После присви очи и каза: — Смятам, че ти си възхитителен човек. Безценна съпруга, майка, наставница и приятелка. За да постигнеш всичко това, прилагаш ли — или може би е по-добре да те попитам *прилагала* ли си — на практика нещо от всичко онова, на което те е научила майка ти?

— Що за въпрос е това? — отвърна тя. — Разбира се! Използвам всичко, което тя ме е научила. Всеки ден. Прилагам уроците, които майка ми е преподавала за живота, и ги предавам на всички след мен. Правя го всеки ден!

— Кога реши, че си научила достатъчно от нея?

Мери се втренчи в стареца.

— Не съм сигурна, че те разбирам.

— Ще го кажа другояче — отвърна Джоунс. — Кога реши, че животът на майка ти е безсмислен и избра съзнателно да се лишиш от уроците, които тя все още има да ти преподаде?

— Джоунс — отговори тя, — позволи ми да повторя: майка ми не разбира нищо от онова, което става край нея. *Нищо*, ясно ли ти е? Вече не разбира нищо!

— Да — рече Джоунс. — Започва да ми се струва, че тази характеристика се предава от майка на дъщеря във вашия род. — Тъй като забележката премина незабелязана покрай ушите на Мери, старецът продължи: — Ще ти го обясня така: както вече казах, ти си изключителна жена. Заедно с Джак сте постигнали забележителни неща. Помогнали сте на много хора. Към ден-днешен, пеперуденият ефект от вашите действия върху живота на другите е многопластов, дългосрочен и продължава и в момента. Но има още много за вършене. Наистина много... Виждаш ли, мила, пред всеки мъж и всяка жена на света лежи бъдеще. Решенията ни днес — тази седмица, този месец, тази година — остават валидни завинаги. Веднъж взети, техният ефект вече никога не може да бъде изличен. Бих казал по-скоро, че решенията ни за това как да мислим и какво да правим, са вселенска константа. Всяка мисъл, всяко действие е избор, и дори и в момента техните резултати продължават да се разместват един спрямо друг, и да се прекомбинират, за да формират същността на твоята личност. Следователно простата логика сочи, че като обръщаме специално внимание на решенията, които вземаме оттук нататък, можем да си създадем бъдеще, което сами сме избрали, а не такова, което просто ни е „сполетяло“. Собствено ти, си едно във висока степен реализирало се човешко същество. При все това, ако желаеш да увеличиш доброто си влияние, ако искаш по-големи финансови възможности, за да можеш да даваш и да помагаш повече, ако искрено желаеш да създадеш ураган от възможности за другите чрез маха на своите пеперудени крилца, ти трябва първо сама да се превърнеш в личност, на която всичко това е по силите.

Мери Чандлър слушаше напрегнато. Джоунс всеки момент щеше да завърши изложението си и истината в последните му думи щеше да я шокира. Дълго сред тази среща щеше да се чуди как изобщо беше допуснала да изгуби толкова време и енергия поради онова, което впоследствие започна да нарича „моето заслепение“. „Никога нямаше да осъзная колко много пропускам“, често разказваше тя после. „Бях сляпа като къртица, сновях насам-натам всеки божи ден, без дори да подозирам, че не виждам неща, които са точно под носа ми.“

— Смайващо е — рече най-сетне Джоунс, — че самите умения, които трябва да усъвършенстваш в себе си, за да изпълниш мисията си, ти ги внушава в момента твоята майка. Уж внимаваш, а не разбираш

това. Например, за да изиграеш пълноценно ролята, за която си родена на земята, трябва да се научиш на голямо търпение и да го демонстрираш винаги — пред непознати и сред близки. Трябва да придобиеш усещане за обща благодарност и ефективно да демонстрираш колко високо цениш другите хора, заради мисиите, които те изпълняват в своя живот. Да се научиш да прощаваш, дори когато не ти отвързват със същото и да приемаш прошката, когато ти я дават. Да проумееш, че понякога тази прошка не се изрича с думи, а се показва с действие или се излъчва от самия дух на другия човек. Майка ти те учи на всичко това и в момента. Днес тя бива използвана за велика цел, която в бъдеще ще докосне десетки хиляди чужди животи чрез силата на живота на дъщеря ѝ, чрез теб. Ти все още си малкото ѝ момиченце и тя все още те обича повече от всичко на света. Нейните мисли вече не текат по начина, по който текат твоите. Но душата ѝ — духът, който преди си виждала в нея — е *все още* същият, тя все още е твоята майка.

Мери Чандлър вече плачеше. Джоунс стана и взе ръката ѝ в своите.

— Мери Си? — повика я той и тя стресната вдигна глава. — Помниш колко често тя те наричаше така, когато беше още малка? Помниш ли как те разсмиваше това? Преди години, когато с теб и Джак си говорехме, ти спомена една песничка, която майка ти ти е пеела всяка вечер, когато те е слагала да спиш. Помниш ли я?

Вярно, но с треперлив глас, Джоус запя. Със сълзи, които вече свободно течаха по страните ѝ, Мери улови ръката на стареца в своите, притисна чело в рамото му и гласът му я заля цяла със спомените от детството.

Тихо, мило. Очи затвори.

„Лека нощ“ тихо кажи.

Край на тревоги и работа днес.

Сънища сладки сънувай нощес.

Джоунс повдигна рамо, дръпна се леко и я накара да вдигне глава. Когато тя го погледна в очите, той стисна ръката ѝ и попита:

— Помниш ли я до края? — Мери кимна. — Пей с мен — рече Джоунс, — а утре иди и прегърни майка си... И ѝ изпей песента.

Още веднъж старецът подхвана познатата мелодия и Мери, все така със сълзи на очи, запя с него. Този момент беляза началото на един велик урок за нея, на едно различно търсене и осъзнаване. И така, в живота на Мери Чандлър се появи нова цел, нови, напълно неочаквани посока и маршрут, за чието съществуване тя никога не беше допускала.

*Тихо, мило. Очи затвори.
„Лека нощ“ вече кажи.
Слънцето гасне; спокойно легни.
Не бой се от нищо; самичко не си.*

Тя здраво държеше ръцете на стареца и той ѝ помогна да се изправи. Стисна дланите му още веднъж, пусна го и каза:

— Благодаря ти. Не знам защо досега не съм разбирала това.

Джоунс се усмихна и сви рамене.

— Е — рече кротко, — сега го разбираш. — После сви рамене отново. — Класически пример, често срещано положение. Сляп бях, но прогледнах. Смяната на гледната точка променя всичко. — После махна с ръка към дивана, на чието крайче седеше преди малко. — Има достатъчно място да си полегнеш. Защо не си починеш? Сигурен съм, че Джак ще те събуди скоро.

И тогава Мери Чандлър *наистина* се почувства уморена. Толкова изтощена, колкото не е била през целия си живот. Още когато Джоунс предложи да си почине, тя бавно се отпусна и легна, без да има сили дори да си качи краката на дивана. По-късно не можеше да си спомни дори дали се е сбoguвала със стареца. В главата ѝ беше само песента на майка ѝ. Джоунс положи длан на челото ѝ пак и запя тихо. А когато после Джак я събуди и я повика да се прибере, старецът си беше отишъл.

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА

Беше вторник сутринта, няколко дни след последната ни среща с Джоунс в грандхотела и аз шофирах към Феърхоуп с твърдото желание да го намеря. Знаех, че ще го видя на следващата сбирка на курса по родителство, но имах нужда да се срещнем по-рано. Не бях добре. Всъщност, същата сутрин Поли ми беше казала именно това. „Ти“, рече, насочила пръст към мен, „не си добре“.

Права беше. Не бях добре и не ми трябваше чуждо мнение, за да се убедя в това. Ненаписаната книга висеше като Дамоклев меч в дните ми и ми се подиграваше в сънищата нощем. По някаква причина не бях в състояние да съчиня прилична история. Мат продължаваше да чака, търпелив и дружелюбен — поне пред мен — а аз му бях благодарен за лоялността, но вътре в себе си бях преминал от състояние на загриженост, през тревога, до чист страх. Към момента по всичко личеше, че съм на фазата на отвращението; и, тъй като това беше отвращение от самия мен, най-близките ми търпяха от моя милост мърморене и цупене, които с нищо не заслужаваха.

След като огледах терена на грандхотела, пресякох яхтеното пристанище и кръстосах целия Феърхоуп, най-сетне зърнах Джоунс да се задава откъм кея. Паркирах набързо, изскочих от колата, извиках го и забързах да го настигна по една стръмнина, която се оказа по-трудна за изкачване, отколкото я помнех.

Бездруго бях в лошо настроение, а фактът, че трябва да тичам нагоре след човек, който продължаваше да крачи, изобщо не успокои раздразнението ми. За късмет на Джоунс (а може би и за мой късмет), когато го настигнах, първите няколко минути не ми стигаше дъх да кажа и една дума, и слава богу. Когато пак задишах и си върнах способността да говоря, вече бях забравил напълно причината за яда си.

— Търсих те навсякъде — бяха първите ми думи, а Джоунс отвърна:

— Че аз не съм навсякъде. Аз съм или тук, или там.

— Ясно ми е — отговорих. — Когато си *вън* от района, не знам къде си. Когато си в района, пак не знам къде си. Разбира се, ти може да си в района, но тъй като аз не знам *кога* или *дали* изобщо ще те видя, това няма никакво значение. Няма значение, че си в района, искам да кажа.

Джоунс кимна сериозно и рече:

— Забележително. Би ли ми го записал на листче? Познавам един откачен, ще му го занеса да ми го преведе.

Присмя ми се, после закричи към сянката, хвърляна от едно дърво в близкия двор, седна на земята и ми направи знак да последвам примера му.

— Тревожиш се за книгата, нали? — рече.

— Да, сър.

— Нямах ли вече вълнуваща история? — попита. — С шпиони. С герои от войната. С разни типове, дето пътуват във времето?

Поклатих отрицателно глава.

— Х-м-м. — Джоунс сложи ръце зад тила си и се излегна назад на тревата. — Какво ще кажеш за крадец на трупове? В „Изгубеният избор“ имаше един такъв.

— Не — рекох. — Не смятам, че крадец на трупове е тип персонаж, който е редно да се появява във втора книга на един и същи автор.

Джоунс обмисли думите ми и кимна пак.

— Май си прав. Окей, без крадци на трупове. Така като гледам обаче, сериозно си я закъсал.

— Благодаря за насърчението.

— „Сериозно закъсал“ не е нещо чак толкова лошо.

— Наистина ли? — сухо попитах.

— Да! — отвърна Джоунс. — „Сериозно закъсал“ предполага чисто нова и ясна възможност. Когато човек закъса сериозно, се налага да направи един очевиден избор. Имаш само два пътя. Можеш да се откажеш или да направиш пробив и да стигнеш до ново равнище на знание и успех. Ето на! Избирай. — Той ми се усмихна доволно и затвори очи.

Зачаках да видя дали ще каже още нещо. Не го стори, аз поклатих глава и рекох:

— Доста просто звучи.

Джоунс не отвори очи. Всъщност, дори се прозя, за да подчертае сънливата си поза и отвърна:

— Ами, то си е просто. Не е задължително лесно, но е просто. — Помълча, после каза: — Освен това, „сериозно закъсал“ има още едно предимство. Това е едно от малкото състояния, които ни осигуряват време да се вгледаме внимателно в заобикалящия ни свят. Отговорът, който всеки, изпаднал в подобно положение търси, никога не е далеч. — Той поотвори едно око, за да провери дали го слушам. Спокоен, че съм чул всичко, отново затвори очи и се нагласи удобно.

— Виж, търсих подходяща история и непосредствено край себе си — казах, — но, честно казано, това наоколо е просто едно нормално място, пълно с нормални хора, заети с нормални неща.

— Че какво му е лошото на това? — попита Джоунс.

— Нормалното е твърде обикновено — опитах се да обясня. — А книгата трябва да забавлява.

Джоунс сбърчи вежди.

— Ти какво се мъчиш да правиш — да помагаш на хората да променят живота си или да ги забавляваш?

— Ами и двете. Ако книгата не е до някаква степен и забавна — отговорих, — хората няма да имат търпение да четат достатъчно дълго време, че да разберат посланието ми.

— Прав си — отвърна старецът. — В същото време обаче обикновеният живот може да бъде и забавен. Просто не го изпускай от очи.

— Добре — обещах.

Джоунс изведнъж скочи на крака.

— Ще ме закараш ли?

— Разбира се — рекох. — Докъде?

— Ти докарай колата — отговори той. — Бейкър скоро ще дойде в града. Да отидем да се видим с него.

Смъкнах се безаварийно по стръмното и вече се качвах обратно в колата, когато видях един мъж — Бейкър Ларсън, както се оказа — да крачи през двора, в който досега бяхме седели с Джоунс, да стиска ръката на стареца и да го прегръща. Паркирах наблизо и отидох да се присъединя към компанията.

Запознахме се, а Джоунс набързо ми разправи за първата им среща. Бейкър даде допълни пояснения относно настоящото си

положение, в това число и финансово, и скоро и тримата седяхме под сянката. Говорехме си за горещината и за риболов. Разгледахме идеята дали в клоните на дъба над нас може да се построи къщичка и обсъдихме представянето на питчърите на „Атланта Брейвс“, преди Джоунс рязко да смени темата.

— Бейкър — рече, — ти искаш да си стъпиш пак на краката, нали?

— Да, сър. Твърдо да — отговори младият мъж.

— Коя е най-сериозната пречка пред това да го сториш още днес?

— Чисто и просто — рече Бейкър, — кредитният ми статус е на нула.

Она, помислих веднага и стрелнах с очи Джоунс да видя реакцията му. *Грешен отговор...*

— Ей, Бейкър...

— Сър?

— Кажу какво мисля в момента. — Джоунс опули очи и загледа Бейкър в упор.

Младият фермер се обърка, но явно вече беше свикнал със странностите на стареца, затова се включи.

— Ъ-ъ, окей... — рече и загледа Джоунс. След секунда се отказа.

— Е, не мога да се сетя... Какво мислиш?

Джоунс ме погледна и подсвири.

— Браво бе! — рече. — Позна. Точно това е отговорът: „Какво мислиш?“.

Бейкър се намръщи.

— Не схващам.

— Пак си прав — стрелна го шеговито Джоунс. — В конкретния случай нищо не схващаш. — Преди младият мъж да помисли да се обиди, старецът дообясни. — Виж, просто те дразня, но за да започнеш пак да си стъпваш на краката — а не да се размотаваш и да губиш време — трябва да обърнеш внимание на въпроса „Какво мислиш?“. И да преобърнеш целия си начин на мислене... надолу... с... главата. Чу ли ме?

Бейкър ядно кимна.

— Чух те. Да не вярвам на всичко, което мисля, нали така беше?

— Така. Радвам се, че помниш. А сецаш ли се за тайната концепция за изключителните постижения и малката ми реч за това да не бъдеш като останалите?

— Помня и нея — отвърна Бейкър. — Непрекъснато си я повтарям.

— Браво — похвали го Джоунс. — Това е най-добрият съвет, който някога ще получиш. Помага в много случаи. Затова помни и следното... — Старецът го погледна право в очите. — Ако *не* желаеш посредствен живот, трябва да се пазиш и да проявяваш изключително подозрение към изводи, плод на конвенционален начин на мислене.

— Например? — попита Бейкър.

— Например несъществуващия към момента кредитен статус — отговори Джоунс. — Конвенционалното мислене ти казва, че това е нещо лошо.

— А ти ще ми кажеш, че е добро? — скептично измърмори Бейкър.

— Зависи — отговори Джоунс. — Ти посредствен живот ли искаш, или изключителен?

Фермерът не отвърна. Просто се взираше в стареца.

— Синко. — Джоунс се размърда и се попремести по-близо до него. — Трябва сам да отговориш на този въпрос. Посредствен... или изключителен живот? *Наистина трябва да избереш.* Знам в какво положение си. Не крий мислите си. Изследвай ги. Точно в момента не желаеш да избереш нито едно от двете. Смяташ, че ако избереш „посредствен“, ще се окажеш загубеняк, който не иска най-доброто за семейството си. От друга страна, знаеш, че ако заявиш: „Искам да живея изключителен живот“, ще се обвържеш с нещо ново, ще се наложи самият ти да бъдеш вече различен и това ще бъде трудно. Но се налага да *направиш избор*. — Джоунс махна с ръка към мен. — Преди трийсетина години водих същия разговор и с Анди. А той тогава беше толкова изпаднал, че днес ти в сравнение с него си живееш направо като цар. — Бейкър изведнъж ме загледа с интерес. — Тогава му рекох същото, което ти в момента се мъчиш да проумееш... казах му, че ако не направи избор, ще свърши като всички останали хора на света, които никога не са вземали това решение. Като хората, които никога не избират сами посоката на своето пътуване, а вървят по отдавна утъпканите пътища, по които всички останали са минали

преди тях. Тези хора аз наричам „посредствени“. Та, ти казваш, че искаш да бъдеш различен, нали, Бейкър? Тогава избири. Повечето хора не биха го направили. Всъщност, повечето хора биха обърнали гръб на нашия разговор още сега, обидени, че някой смее да им говори по този начин. В този момент много от тях биха ме ударили, биха се разплакали или биха ме наругали. Но знаеш ли какво? Не смятам, че ти си като повечето хора. Мисля, че на теб изключителното ти е в кръвта. Просто досега не си знаел какво да го правиш. Е... Аз съм готов да те насоча и да ти помогна, докъдето ми стигат силите, поне на първо време. Но най-напред ти трябва да избереш. — Джоунс се облегна назад на лакти, протегна крака, но не изпускаше младия мъж от поглед.

Бейкър се поколеба само за миг, после закива. Погледна Джоунс в упор и рече:

— Прав си за всичко. И за мен си прав. Страх ме е. Всъщност, през целия ми живот не ме е било толкова страх. Но, може би това също е за добро. Още от дете, когато по-големите ме тормозеха, се биех най-добре, когато ме беше страх. Опитвал съм да върша нещата половинчато. И, честно казано, уморих се да ме е страх. Точно в момента дори не знам как ще свържем двата края, но не спирам да мисля за всичко, което ти ми каза миналата седмица... особено за това как, за да постигна изключителни успехи, трябва да си задам стандарти, съобразени с резултата, който желая да получа. Окей. По-късно ще се занимавам с въпроса как, а точно в момента съм напълно сигурен за резултатите, които желая да получа за семейството си. Съгласен съм. Готов съм да уча и да вървя напред. Затова, ако искаш, пиши ме в списъка с ония, дето искат *изключителен живот*.

— Готово — отвърна Джоунс. — Смятай се записан. — После се обърна към старата къща зад гърба ни, махна с ръка към нея и допълни: — След малко трябва да вляза тук. Стана почти обяд.

Погледнах къщата и се зачудих що за уговорка има Джоунс тук. С кого ли имаше среща? Зачудих се и по какъв начин това е свързано с Бейкър?

— Знам, че нямаме много време — рече Джоунс на Бейкър, — но има няколко неща, които бих искал бързо да ти кажа. Ти си решен вече да мислиш по различен начин, за да постигнеш различни резултати,

нали така? — Бейкър потвърди. — Окей... по въпроса за кредитния статус. Ти смяташ ли живот без една стотинка дълг за изключителен?

— Ъ-ъ... да — отвърна Бейкър, мъчейки се да скрие съмнението, появило се само минутка, след като беше заявил, че иска изключителен живот.

— Браво, съгласен съм — рече старецът. — Въпрос: миналата седмица, когато нещата бяха различни и банката все пак беше готова да ти отпусне кредит, ти щеше ли да го вземеш? С някаква цел, каквато и да е?

— Вероятно да — призна Бейкър.

— Така — съгласи се отново Джоунс. — В твоето положение повечето хора биха взели кредита. Разбира се, когато сториш това, на секундата се оказваш отново затънал в дългове. С две думи, това би означавало, че не се приближаваш, а се отдалечаваш — при това в противоположната посока — от живота, който сам избра. Погледни от тази гледна точка: ситуация, която на повечето хора изглежда лоша — когато не можеш да вземеш заем — е всъщност нещо много добро, стига да успееш да помислиш за него по различен начин.

Бейкър кимна и старецът продължи:

— Синко, ти току-що каза, че живот без дългове би бил нещо изключително. За да го постигнеш някога, жизненоважно е да избереш пътя, по който въобще *ще тръгнеш*. Пътища много, но само един ще те отведе там, където искаш. Това е парадокс от стари времена. Начинът ни на мислене определя доколко мъдър ще е изборът ни; в същото време въпрос на наш избор е *и* самият ни начин на мислене.

Джоунс се изправи и махна на Бейкър да застане до него. Аз също станах и проследих с поглед накъде сочи кокалестият пръст на стареца. Показваше ни огромен кораб на няколко километра навътре в залива.

— Товарен кораб, който в момента напуска пристанище Мобайл — обясни Джоунс. — Как мислите, накъде ли пътува?

— Не знам — отвърна Бейкър. — Посоките са безброй, може да пътува за къде ли не.

— Разбира се, че са безброй — съгласи се Джоунс. — Но ще ти кажа, че капитанът със сигурност знае накъде е тръгнал.

Бейкър кимна и се усмихна на тази привидно странична бележка, като я взе просто за шега. Но Джоунс не се шегуваше и това след

малко ни стана кристално ясно.

— Нали разбираш — продължи старецът, все така обърнат към Бейкър, — преди още корабът да напусне пристанището, капитанът отлично знае крайната точка на предстоящото пътуване. Но ако иска да я достигне, той трябва да вземе едно специално решение, преди да нареди да отвържат въжетата от дока. Трябва да отговори на един простичък въпрос: В коя посока ще поемем? Морски маршрути се простират на изток, запад, север и юг, по всички меридиани и паралели на земното кълбо. Да кажем, че капитанът трябва по най-бързия начин да стигне в Сидни, Австралия. Е, ако тръгва от Мобайл, Алабама, пътят му е само един. Но като се вземат предвид всички променливи фактори, например климатичните условия, военни конфликти, горивото и международните търговски споразумения, нашият капитан трябва да направи един наистина мъдър избор и то *преди* началото на самото пътуване. Бейкър, в момента ти се намираш в началото на твоето пътуване към една изключително важна цел, която *сам* си избрал за своя крайна точка. Сега е моментът да стъпиш на правилния път, който ще те отведе до нея. Каква смяташ, трябва да бъде позицията ти в началото на пътуването? Ще избереш ли да мислиш например така: „О, в ужасно положение съм; не мога дори да изтегля кредит“? Или гледната ти точка ще бъде: „Като знам, че избирам да живея изключителен живот, при това искам да го постигна по-скоро рано, отколкото късно, аз избирам да бъда благодарен за настоящото си положение. За щастие, в него мога да се науча на дисциплина и да се подготвям за бъдещето, което избрах“? Ако съумееш да видиш настоящата си ситуация от правилната гледна точка, ще разбереш, че ти се дава предимството на един отличен старт. В момента си в чудесна позиция в една игра, която можеш да спечелиш много преди нейния край. Повечето хора играят тази игра в непрекъснатата борба с изкушението да вземат заем и лесния път, който парите наготово сякаш им предлагат като избор в началото на пътуването. Но ти, приятелю, няма нужда да водиш тази борба. — Джоунс се усмихна и го потупа леко по рамото. — На теб заем и да искаш, няма да ти дадат.

Двамата се позасмяха, докато Бейкър привикваше към идеята за новия начин на мислене. Младият фермер се вълнуваше, макар че се чувстваше странно да обръща гръб на неща, които беше смятал за верни през целия си живот. Или може би именно смяната на посоката

беше истинската причина за вълнението му. *В края на краищата, мислеше той, пътят, който избрах преди години, определено не ме доведе до нищо добро.*

— Когато се научиш на финансова дисциплина — прибави Джоунс, — ще заживееш като човек, който може да води други хора през бурните вълни на икономически кризи...

— Или през беди, причинени от капризите на времето — допълни Бейкър.

— Именно — съгласи се Джоунс и пристъпи плътно до дънера на грамадния дъб. — Елате насам и двамата — каза той и ние го послушахме. От опит старецът знаеше, че смяната на мястото за разговор наред най-важните уроци често помага те да се запечатат в съзнанието на ученика. — Старите ми кокали не могат да стоят неподвижни дълго време. Голямо дърво, а? — Той потупа гигантския ствол и продължи. — Момчета — рече, — ето ви една дума, която се постарайте да запомните: *стойност*. Тя дефинира концепция, оставаща често неразбрана. Повечето хора свързват понятието „стойност“ само с пари, но най-важните неща не могат да се купят с пари. Най-голямата стойност в живота се формира от способността ви да помагате на другите. Ето един добър пример. Бейкър, знам, че си много любопитен да научиш повече за Джек Бейли. — Джоунс се поколеба и погледна към мен. — Срецнах го скоро, след като се бях запознал с Анди. По онова време той много приличаше на теб, в смисъл че тъкмо беше започнал да гради живота, който живее днес. В твоите очи семейство Бейли са богати и аз разбирам защо ти изглеждат такива, но и те, и всички състоятелни хора, на които аз се възхищавам, всъщност се идентифицират чрез личностите, в които са се превърнали. Тяхната репутация се е оформила докато са помагали на другите. Колкото по-заможни стават такива семейства, толкова повече могат да помагат. Чуй ме добре, личността, в която ти предстои да се превърнеш, ще бъде предопределена от помощта, която оказваш на други хора — всички, които срещаш по пътя към крайната точка на твоето пътуване. Велик или скромен, заветът, който ще оставиш след себе си, ще бъде оценяван по стойността на помощта, която си оказвал върху живота на другите.

При тези думи Джоунс погледна към слънцето и каза:

— Трябва да вървя — стисна набързо ръцете ни и тръгна към старата къща в дъното на двора, качи стъпалата пред входа, отвори вратата и влезе. Двамата с Бейкър се спогледахме с повдигнати вежди, засмяхме се и поклатихме глави.

Останахме още малко под дъба и поприказвахме за произхода си, за семействата си. Уверих го, че паричните проблеми ще отминат и му разказах няколко от историите на Джоунс. След петнайсетина минути събеседникът ми тъкмо се беше наканил да каже още нещо, когато изведнъж си погледна часовника.

— О, не! — възкликна. — Закъснях, трябваше да ида да прибера жена ми. — Стисна ми ръката и рече: — Радвам се, че се запознахме — и хукна, като в последния момент се обърна и извика през рамо: — Надявам се скоро пак да се видим!

Останах под дървото и го изпратих с очи, докато се скри от погледа ми. Едва тогава замислено обърнах глава към мястото, където току-що беше влязъл Джоунс. Уговорка? Що за уговорка може да го е довела тук, в нечия къща, при това толкова стара и полуразрушена? Притесняваше ме, че нито исках, нито можех да предположа, и се замислих дали въображението ми не ме е изоставило напълно. Това би обяснило защо не ми хрумваше никакъв сюжет за книгата ми.

Освен това изведнъж осъзнах, че явно съм развил някаква гордост от факта, че Джоунс ми се беше притекъл на помощ преди толкова много години. Беше ме намерил. Беше избрал *мен*. И аз се бях справил добре. А сега внезапно разбирам, че тогава той е помогнал и на Джак Бейли! Той беше наистина сериозен играч. Пари, влияние... Доколкото разбирах, Бейли се беше справил повече от „добре“. Бях го срещал веднъж-дваж по разни поводи и изобщо не се съмнявах, че, освен всичко останало, е и страхотен човек, когото е радост да познаваш. Защо тогава изведнъж се почувствах толкова празен отвътре?

Закрачих обратно към колата и обявих пред самия себе си, че вече официално съм в депресия. На всичкото отгоре — а това вече беше и някак плашещо — за първи път, откак го познавах, Джоунс ми беше дал ужасен съвет. Ненужен, нелеп съвет. Да напиша книга, чийто сюжет се върти около история от нормалния, скучен всекидневен живот? Да бе, ей сега.

С тази мисъл в главата, изведнъж се обърнах и поех обратно към старата къща. Не бях сигурен защо го правя... Навярно имах нужда от още един разговор с Джоунс. Може би се надявах да ми даде по-точен отговор за проблема с книгата. Каквато и да беше причината, аз просто почувствах, че трябва да видя Джоунс *на всяка цена*.

Незабавно!

ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА

Изкачих стъпалата и, тъй като никъде не видях звънец, направо почуках. Един старец — не този, когото търсех — откряхна вратата и ме загледа. Преди да кажа и дума, той изведнъж се намръщи и бутна вратата, за да я затвори.

Внезапно отвътре долетя познатият приятелски глас:

— Анди? — Думите се чува някъде от дълбините на къщата, иззад гърба на мъжа, който вече затръшваше вратата под носа ми.

— Ей, Джоунс! — викнах към затварящия се процеп.

Мъжът пред мен спря да бута вратата и ме изгледа със свирепо изражение. Останах на прага, той също не мръдна. Още няколко секунди нищо не се случи, после старият ми приятел се появи зад гърба на посрещача ми.

— Няма проблем — каза му Джоунс, след което непознатият бавно отвори изцяло вратата и се дръпна настрана. Джоунс ми махна, аз влязох в старата къща, като държах под око домакина, който имаше такъв вид, сякаш всеки момент ще ме разкъса с голи ръце.

Джоунс се завъртя и ми кимна, за да ми покаже да го последвам. Понечих да го сторя, но тогава мъжът на вратата, който не беше помръднал и все така изглеждаше много, ама много гневен, се обади:

— Чакай. — Аз послушно спрях.

Когато изтече половин минута, Джоунс се върна обратно при нас от стаята, в която междувременно беше влязъл. Закова се на място, погледна ме, прецени ситуацията, обърна се към непознатия и му каза:

— Да, Даръл. Това е той. Хайде, идвайте вече.

И пак се въртна и излезе. Аз останах на място, защото и мъжът на вратата не мърдаше. Мисълта ми препускаше бясно. Нямах ни най-малка представа в какво съм се забъркал.

После мъжът попита:

— Ти ли си?

Инстинктът за самосъхранение ми подсказа да изкрещя: „Не, не съм аз!“ и да си плюя на петите възможно най-бързо, защото

ситуацията ставаше все по-откачена. Вместо това спокойно прехвърлих топката на страшния си домакин:

— Кой да съм?

— Ти ли си авторът? — обясни той. — Оня, дето пише историите?

— Да, сър — отвърнах, след като ми дойде на ум, че Джоунс току-що беше отговорил на този въпрос.

Млъкнахме и мъжът пак ме загледа. Най-сетне бавно кимна и отворената му гримаса се поотпусна.

— Тя обичаше книгите ти — рече и сълза се плъзна надолу по старческата му буза. Мъжът не посегна да я изтрие. Пристъпи към вратата, зад която току-що беше изчезнал Джоунс и тихо каза: — Заповядай...

Последвах го по къс коридор, край фотографии, стари като къщата, докато влязохме в малка стаичка. Джоунс седеше на стол в ъгъла. Виждах го иззад рамото на домакина, макар целият останал интериор на стаята да беше напълно скрит от погледа ми. Джоунс се усмихваше умилително, сякаш гледаше дечица да пускат лодки от вестник в езерото в парка. Домакинът — Даръл или както там му беше името — простена тихо, когато влезе в стаята и само след още две крачки рухна на колене.

Аз спрях и останах замръзнал на място. Даръл беше на по-малко от два метра напред, коленичил на пода. Джоунс все така седеше в ъгловия стол и гледаше към мен. Между двамата мъже имаше легло, на което тихо лежеше старица със затворени очи.

По някаква причина, веднага щом мернах сцената в стаята, се сетих за онази история, която всички знаем от деца. Видях пред себе си принца. Решителен и смел, героят беше коленичил пред ложето на жената, която е по-ценна за него от зеницата на окото му. И сега, все още дълбоко влюбен след всичките тези години, принцът — с всяка фибра на тялото си — желаше силно неговата спяща красавица да се събуди... да се събуди и двамата да заминат, да напуснат това място и да заживеят заедно, дълго и щастливо.

Но това пред мен не беше приказка. Даръл беше стар, да, но не само това — той беше и напълно съсипан и изтощен. Бях го видял в очите му, бях го прочел по кожата му, по начина, по който се движеше.

А жената пред нас чисто и просто умираше. Виждах, че е все още жива, но в стаята миришеше на смърт. Какво правехме тук?

Даръл вдигна очи над леглото и впери поглед в Джоунс. Не виждах добре лицето му, но усетих гнева му.

— Все се връщаш — рече.

Джоунс се усмихна нежно и отвърна:

— Да, връщам се.

— Дори и след като те проклех — каза му Даръл. — И въпреки че никога не съм искал помощта ти, ти продължаваш да се връщаш. — После попита: — Какво искаш от мен?

Джоунс наклони глава:

— Никога не съм искал нищо от теб, Даръл, но има много неща, които искам за теб.

Видях как главата на Даръл леко се извърта настрани. Сега той гледаше жената.

— Тя винаги те е харесвала.

— Тя ти беше прекрасна съпруга — отговори Джоунс и Даръл изхлипа.

— Вече всичко свърши — рече.

Слушах напрегнато, забелязвах всяка подробност. Когато коленичилият пред мен мъж каза, че всичко е свършило, видях как очите на Джоунс леко се присвиха.

— Защо смяташ така, Даръл? — попита той.

— Защото тя умира! — изкрещя домакинът. — Скоро няма да я има вече. Ще бъде мъртва!

Стреснах се от крясъка на мъжа. Сега той вече наистина ме плашеше. Ситуацията излизаше от контрол. Тъкмо се канех да се измъкна заднишком от стаята, когато Джоунс се изправи, посегна над жената на леглото и докосна ръката на Даръл, който изведнъж се отпусна и притихна. Беше много странно.

Джоунс загледа жената, но думите му бяха отправени към мъжа:

— Икаш ли да знаеш истината, Даръл? — каза му. — Икаш ли да знаеш какво точно изпитва тя... какво точно ѝ се случва в момента?

— Не знам дали искам, или не искам — отвърна мъжът с треперещ глас.

Е, рекох си, по-искрен отговор от това, здраве му кажи.

— Смятам, че искаш — отвърна Джоунс. — Имаш нужда да разбереш. — После Джоунс ме погледна. — Искам и ти да чуеш това. Искам да напишеш за него...

Кимнах, но се притесних. Какво ставаше тук? В миналото Джоунс почти не обръщаше внимание на писанията ми. Никога не ми беше предлагал теми. Единствения път, когато го помолих за съвет, останах с празни ръце. А сега имаше нещо, за което Джоунс искаше да пиша? Какво ли беше то? Що за истина беше?

Изведнъж осъзнах, че аз също не знам дали искам да чувам онова, което щеше да последва. Погледнах жената в леглото и видях майка си. Нямам предвид, че жената приличаше на мама. Не, беше много по-възрастна, мама почина на четирийсет и две години. Но миризмата в стаята и безсилния, дълбоко затаен гняв бяха същите. Много нощи бях лежал буден на пода на майчината ми спалня. Часове наред я слушах как кашля, но не кашлицата ме плашеше. Не, ужасявах се от тишината, която се възцаряваше между пристъпите. Боях се от момента, в който кашлицата щеше да спре завинаги.

— Даръл — започна Джоунс, — мислиш си, че милата ти жена е пред края си, но това е само една лъжа, в която си повярвал. *Твоят* страх сега расте и само затова ти си решил, че и нейният страх също е станал по-голям... което също не е вярно. Смяташ, че тя сега преживява нещо страшно, което се влошава все повече, докато се превърне в нищо, в пустота. И това е лъжа. Ето каква е истината, Даръл. Тя не е пред края. Тя е в началото. Нейният страх не се е увеличил, напротив: намалявал е все повече и повече, до сега, когато в нея вече няма никакъв страх. И тя не преживява нищо страшно, което само ще се влошава, докато се превърне в пустота... Тя преживява нещо изключително, което става все по-добро, докато се превърне във всичко.

Джоунс погледна надолу към жената и леко докосна челото ѝ.

— Преди тази жена да се роди, още докато беше сгушена на топло в коремчето на майка си, тя риташе и се движеше насам-натам. Месеци наред се въртеше и бореше. Стана ѝ вече тясно и неудобно. Копнееше за свобода и започна да усеща, че светът, който обитава, не е истинският ѝ дом. Не знаеше какво има от отвъдната страна, но вече беше готова да изпита нещо ново и прекрасно, нещо, което не можеше да си представи дори в най-красивите си мечти. Даръл... Тогава тя се

готвеше да започне да диша. А когато най-сетне пое първата си глътка въздух, той беше чист и свеж и тя се почувства така, както никога преди не се беше чувствала. Пое си дъх още веднъж и още веднъж — и всички край нея, близки и приятели, приветстваха радостната вест за пристигането ѝ.

Джоунс се вгледа отблизо в лицето на жената.

— Погледни я сега, Даръл — рече. — Дълги години това мило дете беше щастливо и доволно в *това* тяло. Но от известно време насам то отново започна да се бори. Започна да ѝ става тясно и неудобно. Започна да копнее за свобода от болките на това тяло и да усеща, че светът, който обитава, не е истинският ѝ дом. Дори в момента тя не си дава докрай сметка какво я чака от отвъдната страна на борбата, но тя се готви да изпита нещо ново и прекрасно, нещо, което дори най-смелите ѝ мечти не могат да опишат. Сега... точно в тази минута... тя се готви да започне да диша. А когато поеме първата си глътка въздух, той ще бъде чист и свеж и тя ще се почувства както никога преди. Ще си поеме дъх още веднъж и още веднъж — и всички край нея, близки и приятели, ще приветстват радостната вест за пристигането ѝ. Не се бой за себе си, Даръл. Един ден ще извървиш същия път — и ще бъдете заедно, ако избереш да го сториш. Не се бой и за нея. Помни... Тя се готви да започне да диша.

Джоунс помълча, после се измъкна тихо от стаята, а аз го последвах. Двамата оставихме Даръл сам с жената. Той все така беше на колене, отпуснал тялото си върху леглото. Държеше ръката ѝ и беше потънал в спокоен сън.

Над него се беше възцарило кристално спокойствие, каквото не беше изпитвал отдавна. По някакъв начин съзнанието на Даръл сега се носеше леко през годините, докато той сънуваше, спомняше си миналото и виждаше бъдеще, което никога не си беше позволил да си представи.

ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

Сийли обичаше Бейкър и беше съвършено наясно, че нейният собствен начин на мислене беше допринесъл за кашата, в която бяха затънали в момента. *Не*, напомняше си непрекъснато тя, *това не е каша, в която сме затънали. Това е каша, от която в момента се измъкваме.* После си повтаряше думите, които бе чула от Джоунс: *Аз избирам да мисля различно и да се отнасям към положението си от нова гледна точка. Когато открия гледната точка, мога да установя контрол над сегашното си положение.*

Тези идеи бяха нови и за двамата, но на нея ѝ трябваше повече време да ги осмисли. Трудно ѝ беше, но вече успяваше, идеите започваха да я променят. Само дето историите, които Бейкър напоследък ѝ беше разказал, бяха толкова шантави... особено онази за Джоунс в нивата, при първата им среща. Може би по-подходящото определение за тези случки би било *нереални*, мислеше си Сийли. Но съпругът ѝ вече беше нов човек, изпълнен с надежда и идеи и за това тя беше повече от благодарна.

Може би небивалиците, които той напоследък все по-често разправяше, си бяха казали думата, но когато ѝ каза, че в изкуственото езеро на грандхотела има два и половина килограмова златна рибка, тя му се беше изсмяла в очите. „О, я стига!“, беше възкликнала Сийли и беше извъртяла очи.

Минути по-късно, когато насмалко не си изгуби обувката, затънала внезапно в някаква кал, тя вече беше готова на всичко, само и само да може да си вземе обратно онези думи. Може би тъкмо острата ѝ забележка я беше вкарала в калта. *Уф*, мислеше Сийли. *Защо просто не казах нещо от сорта на „Два килограма и половина? Майчице!“.*

Факт е, че мъжете по принцип се обиждат изключително дълбоко, ако усетят да се хвърля и най-малка сянка от съмнение върху думите им. Ефектът пък се утрояваше, ако по случайност клетникът, огласил съмненията си, е съпругата на въпросния мъж.

Реакцията на Сийли беше накарала мъжа ѝ незабавно да започне да настоява двамата да идат още сега до езерцето; така и сториха и обикаляха край него, докато той най-сетне зърна рибата, мутирала до чудовищни размери. Видяха я на третата обиколка (слава богу!), а Сийли побърза да възкликне: „Да! Майко мила! Прав си! Не е за вярване!“, готова вече да каже, че е видяла и чудовището от Лох Нес, само да не ѝ се налага повече да обикаля около това езерце.

Беше почти шест и половина, когато се върнаха обратно на паркинга. Отправиха се към кея и Бейкър вече беше повторил пет пъти: „Видя ли? Нали ти казах!“, когато пред очите им спря най-страхотният микробус, който Сийли беше виждала през живота си, и от него слезе млада жена.

— Леле! — ахна Бейкър, преди Сийли да успее да си отвори устата.

— Здравейте! — бодро поздрави непознатата. — Харесва ли ви?

— Невероятен е! — включи се и Сийли. — Какъв е този цвят? Някакъв небесносин, аквамаринено... опушен?

— Официалното му име е „паладиево синьо“ — обясни Кристи. — Номер НС-144 по номенклатурата в магазина на „Бенджамин Мур“^[1]. С него ще ходя да снимам. — Жената протегна ръка. — Казвам се Кристи Хейнс... BeachChicPhotography.com. Живеем в Ориндж Бийч, но аз пътувам навсякъде. Кажете ми имената си...

— Какво? — не разбра Бейкър, а Сийли се засмя. Информацията му беше дошла в повече и съпругата му отлично го разбра.

— Аз съм Сийли Ларсън — представи се тя. — Това е мъжът ми, Бейкър. Той хареса буса, след малко ще се свести и ще иска да си поговорите за него. Имаме две дъщери тийнейджърки и когато трите почнем да говорим едновременно, Бейкър просто се изключва. — Сийли пак се засмя. — Тук сме да се видим с един човек, който ни помага. Води един курс...

— Джоунс ли? — попита Кристи. — И аз съм тук заради курса!

Тримата забързаха към кея, където Джоунс ги чакаше. Докато стигнат до мястото на срещата, Сийли и Кристи вече се кикотеха като ученички. Когато Джоунс пристъпи към тях, Бейкър сви рамене към него с негласното „Не питай!“. Старецът се усмихна и тогава бившият фермер осъзна колко добре се чувства всъщност. Съпругата му беше

щастлива. Самият той за първи път имаше посока, нов живот, който чакаше да бъде изкован от собствените му правилни решения.

— Момичета? Деца? — подразни Джоунс жените и им даде знак да седнат на местата си и да се присъединят към тях двамата с Бейкър.

Кристи и Сийли го послушаха и старецът отбеляза:

— Дори няма да ви питам за какво толкова приказвахте. — Това, разбира се, ги накара пак да се разбърбят. Когато най-сетне двете жени се овладяха донякъде, Джоунс продължи: — Тази вечер ви поканих пораничко. Останалите ще дойдат след малко, но имаме и специален гост, който ще е тук след минутка, за да се види с вас. Хайде, преди да е дошъл, моля ви, кажете ми какво работите?

— Фотографка съм — избъбри Кристи. — Вече си имам и собствен сайт. BeachChicPhotography.com. Готино име, нали? Все още не разполагам с такъв апарат, какъвто ми трябва, макар че този, който имам, също става. Просто не е точният...

— Благодаря ти, Кристи — прекъсна я Джоунс. Бейкър беше придобил такъв вид, сякаш всеки момент щеше да скочи през перилата в океана. — Сийли? На теб с какво ти се иска да се занимаваш?

— Ами... — започна тя. — Аз обичам растенията и често виждам хубави къщи с празни или запуснати цветни лехи. Много ме бива да се грижа за цветя...

После се обърна към съпруга си:

— Сещаш ли се като ми каза, че според Джоунс, човек не трябва да мисли стандартно? Е, нали миналата събота ти цял ден беше у онзи господин Бейли? — Бейкър кимна. Устата му беше пресъхнала и не можеше да обели и дума. — Докато те нямаше, аз обиколих шестнайсет къщи. В единайсет от тях говорих със собствениците. Обясних им колко красиви ще станат градините им, ако в някои от лехите се засадят цветя, за които се полага грижа. Абсолютно всички ми казаха, че вече си имат градинар или фирма за озеленяване, които да се грижат за дворовете им, но аз си спомних какво ти беше казал Джоунс за стойността. Казах на хората, че не се занимавам с цялостно озеленяване, но съм специалистка по сезонни растения. Казах, че срещу разумна сума ще засаждам, торя, подрязвам и подменям изцяло цветята в лехите им три пъти годишно. Казах им също, че всичко, което те като собственици ще трябва да правят, е... Казах им така: „Ще

искам от вас само да си живеете живота, да гледате великолепната си градина и да приемате комплиментите на всички съседи“.

Кристи преливаше от желание да скочи от мястото си, но се удържа. Джоунс се усмихваше широко, но Бейкър беше човекът, който зададе въпроса, чийто отговор всички чакаха от Сийли:

— Някой от всички тези хора съгласи ли се да работи с теб?

— Осем от тях! Вече имам почти три хиляди долара авансово. Договори, разписки... всичко. Все още нямам счетоводни книги де, но нали така се казва в бизнеса — „дадени авансово“? Вече си пуснах молбата за напускане в ресторанта, момичетата също. Ще ми трябва помощ в градинарството.

Трябва да се признае, че Бейкър не припадна, но докато осведомяваше останалите за своите интереси, главата му се въртеше:

— Готвене — рече. — Готвене... на открито. Хубави неща, не само пържоли и бургери.

Джоунс тъкмо понечи да заговори, но Бейкър прибави:

— И риболов. И работа по лодки и мотори. Имам предвид мотори за лодки. Така че, лодки и мотори, готвене и риболов.

Тук вече Джоунс успя да вземе думата:

— Кой още ще каже? — попита. — Мислете каква стойност за живота на другите има вашето любимо занимание. — После погледна тъмнокосата млада жена. — Кристи?

— Окей — започна тя. — Ще се опитам да не отнемам много време. Стойност. Мисля, че разбирам. Не е важно кой ще ме наеме за фотограф, нито пък кой ще ми позволи да го снимам, за да ми плати за снимките после — това всеки го може, нали? — Джоунс кимаше бавно. Кристи беше напипала верния път. — Така... Има един специален фотоапарат — точно него ще си купя, когато се видя в пари — който, когато се използва правилно, прави смайващо „живи“ снимки.

Джоунс погледна Ларсънови. Двамата се усмихваха, а Сийли очевидно се интересувахе от думите на Кристи.

— Както и да е, стигаме до стойността: ще работя със специалисти по вътрешен дизайн... — Кристи прекъсна монолога си, погледна Сийли и рече: — Господи! Познаваш ли Мелани Мартин от Ориндж Бийч? Собственичката на „М Две“. Невероятна дизайнерка. Тя направо ще се влюби в идеята ти за сезонните цветя!

Кристи потупа Сийли по коляното и продължи:

— Джоунс — рече. — С партньори като Мелани, която много хареса сайта ми... BeachChicPhotography.com, това казах ли го вече? Както и да е, имам намерение да изработвам стенни галерии от снимки, рамкирани в ленен плат. Ще правя всяка уникална, за да е в тон със съответната стена, на която клиентът — човек или фирма — смята да ги окачи. Подобни галерии няма да могат да се намерят никъде другаде! Само си представете... Бизнесът ми ще осигурява на избрани клиенти лимитирано издание на тяхната снимкова галерия — лимитирано до един-единствен брой! Как ви се струва? Както и да е, какво исках да кажа? А, да! Така, това лимитирано издание... Не! Ще предлагам *единствена по рода си* стенна рамкирана галерия със снимки от личния живот на клиента или снимки на семейството и децата му. Ще се изработва на ръка, снимките ще се генерират чрез специален фотографски процес, цялата рамка ще бъде предназначена за едно-единствено специфично място в дома на клиента. Какво смятате?

— Мисля, че си напипала нещо интересно — отвърна Джоунс. — Страхотен старт. Харесва ми! Сийли, твоята идея за сезонните цветя също много ми допада!

Бейкър се беше объркал от прекомерната информация, а и малко се тревожеше, че жените в семейството напускаха работата си, но също се вълнуваше и се чувстваше много горд със съпругата си. Беше забележително как Сийли беше открила в любимото си занимание стойност, необходима на другите хора. Беше успяла да докаже тази стойност на непознати и сега имаше реални клиенти! Това не беше нищо друго, реши той, освен правилна гледна точка — различен начин на мислене относно известен от години факт от живота ти. Само чрез тази смяна на мисленето, Сийли си беше отворила собствен бизнес — и беше създавала две допълнителни работни места — в рамките на един-единствен ден.

Плахата жена, за която беше женен от години, сега накара самия Бейкър да погледне на собствените си идеи през различна призма.

— Аз също мога да докажа стойността на идеите си — рече той на Джоунс. — Първо, искам да дам възможност на неколцина избрани хора, които притежават страхотни лодки, да разполагат с личен бордови механик. Знаете ли колко време отнема в нашия район да се

извърши един-единствен ремонт на лодка? Нелепо дълго. А аз действително познавам няколко души, които ще са във възторг от идеята срещу скромна месечна такса да имат личен механик на повикване. Ще се заема и с риболов. Нямам лодка, но тук живеят много хора, които имат, а не знаят нито как, нито къде да ходят за риба. Ще докажа стойността си на тези клиенти, наистина. После, след ден, прекаран в риболов с тяхната лодка, в третия клон на бизнеса си аз ще се наемам да сготвя уникално вечерята им, като уловената от самите тях риба ще е основното блюдо. Познай къде ще я готвя? — обърна се Бейкър към Сийли.

— На керамичния грил — отвърна тя.

— Естествено! — възкликна Бейкър. — Вече съм начертал схема на фургон, който може да се превърне в открита кухня. Ще ми трябват още само два грила, и то не от най-скъпите като на...

Изад гърба на Бейкър долетя мъжки глас:

— Аз мога да ловя риба сам, знам и как да я приготвям, но ако ми дадеш приемлива цена, за да ми бъдеш личен механик, си стискаме ръцете още сега.

Пред групата се беше изправил Джак Бейли.

— Ето го! — писна Поли и малко остана да вкарам колата ни право в изкуственото езерце на грандхотела.

Обектът, привлякъл вниманието на жена ми, беше четирийсетгодишен микробус „Фолксваген“, боядисан в светлосиньо и понастоящем наместен между два корвета.

— Това е бусът на Кристи! — изви с фалцет Поли, докато аз се мъчех да паркирам.

Беше четвъртък вечер и пак бяхме подранили за курса по родителство на Джоунс. Имаше още двацет минути до седем — не бяхме успели да вечеряме у дома и хапнахме набързо пътьом — така че сега разполагахме с достатъчно време да разгледаме буса.

— Хайде де! — подкани ме Поли.

Простенах пред перспективата да зяпам някакъв си стар бус. Излязох след жена ми и тръгнах подире ѝ към нещо, която тя в момента описваше на висок глас като „произведение на изкуството, красота, антика с изключителна историческа стойност...“.

Аз самият не си падам по коли и по принцип не гледам на транспортните средства — с изключение на совалките по програмите на НАСА — като на проява на величието на човешкия дух, така че промърморих:

— Много хубаво.

— Скъпи! — Поли, изглежда, се втрещи от моята незаинтересованост. — Скъпи, това е Вести! Оригинален микробус „Фолксваген“, комбиниран с каравана тип „Вестфалия“. Ела да надникнеш вътре. Знаменито е!

Хм, помислих. Знаменито? И това от жена, която не би отишла на къмпинг и не би спала в каравана, ако ще животът на децата ни да зависи от това? Но по нейно настояване все пак надникнах през страничното стъкло.

— Има си мивка — продължи Поли, — печка за готвене, хладилник и малък килер.

Вярно, имаше си. Черешката на тортата бяха две койки за спане една над друга и аз не можах да се сдържа да не отбележа саркастично:

— Леле! То *верно* си е знаменито!

— Нали? — отвърна Поли, като веднага клъвна на примамката, която ѝ подхвърлях. — Казах ти, че е супер.

— О, да — подсмяхнах се. — С всичките тия екстри, обзалагам се, че половин човек спокойно може да се набута вътре. Но половин човек дали може да шофира...?

Докато вървахме към кея, Поли не ми продума. Хихиках тихичко, но все пак достатъчно високо, че тя да ме чува. Все пак, когато стигнахме кея три минути по-късно, вече ми беше простила.

— Кристи е дошла — отбеляза тя. — И Джоунс... И...

— Това е Бейкър Ларсън — казах аз. — Човекът с когото двамата с Джоунс се видяхме онзи ден. А това с него е жена му, предполагам.

Поли се вгледа по-внимателно.

— С тях има и още някой.

— Това е Джек Бейли — познах го аз с лека изненада. — Какво ли прави пък той тук?

Спряхме под сянката на един от клонестите дъбове пред конферентния център на грандхотела. Мълчахме и наблюдавахме малката група в края на кея.

— О-о, колко се радвам, че си тук! — извика Бейкър като видя Джак и скочи да му стисне ръка. После го представи на Сийли и Кристи, обърна се към Джоунс и попита: — Това ли е специалният гост?

— Да — отвърна старецът. — Имаме съвсем малко време, преди да пристигнат и останалите от курса. — После махна на всички да се приближат към перилата. — Елате насам, да усещаме бриза. Джак, моля те, изнеси ни кратка лекция по въпроса как да се преборим с конкуренцията в бизнеса. Ти си експерт в тази област. Гледната ти точка ще е интересна.

Джак се канеше да започне изложението си с думите, че Джоунс е единственият човек в живота му, който го е обичал достатъчно, че да му каже истината за самия него. Възнамеряваше да даде примери за просветленията, които бе получил, благодарение на стареца. Всеки от хората пред него стартираше нов бизнес и той искаше да подчертае колко важни са за тях мъдростта и начина на мислене, ако наистина желаят да успеят.

Тъкмо беше подредил мислите си, когато Джоунс се обърна към него:

— Джак?

— Да, сър?

— Не разполагаме с повече от десет минути. Говори върху въпроса за добавяне на стойност в живота на другите и изключителните бизнес преимущества, които тази гледна точка дава. А, и още нещо...

— Сър?

— Не ме споменавай.

Джак Бейли поклати невярващо глава. Как беше възможно, помисли той, този старец да чете в него като в отворена книга и да го надхитря така лесно?

Преработи наум бързо речта си и започна:

— Научил съм, че ако имаш правилен подход, е сравнително лесно да победиш конкуренцията. Това се прави като започнеш да водиш играта на такова ниво, за чието съществуване повечето хора дори не подозират. Един успяващ предприемач, независимо в кой бизнес, винаги мисли различно — понякога драстично различно — от

обикновените хора. Конкуренцията винаги гледа да се концентрира върху собствения си бизнес. Какво да сторим, та да привличаме общественото внимание? Как да набираме клиенти? Лошата новина за конкурентите обаче е, че колкото повече се втрещават върху самите себе си, толкова повече се отдалечават от основния си приоритет, а именно — да се разрастват и развиват.

Кристи се смръщи.

— Чакай — рече тя. — Ако не се концентрираш върху собствения си бизнес, върху какво тогава да се концентрираш въобще?

— Върху другите хора — отговори Джак. — В един момент разбрах, че човек може да създава и добавя стойност към живота на другите хора, която се простира отвъд онова, което те възприемат като „твой бизнес“. Някои от тях може изобщо да не са ти клиенти; тази стойност е по-важна от самия продукт или услуга, която бизнесът ти предлага. Когато човек — клиент или не — усети стойността, която му осигуряваш, той вече никога няма да иска да работи с друг освен с теб.

Сега беше ред на Бейкър да се замисли.

— Не съм сигурен, че разбирам. Може ли да дадеш пример за това как се създава такъв вид допълнителна стойност?

— Разбира се — отвърна Джак. — Мога да изреждам примери часове наред. Но ще ви кажа само един. Нещо, което предприех по отношение на бизнеса ни с автосалоните. Знаете, че за повечето купувачи цената е решаваща, освен това принципно не им допада процесът по търсене и купуване на автомобил. Затова хората хранят противоречиви чувства към търговците на коли. Разбира се, ако търговецът е на пазара отдавна — както ние, например — той вече е натрупал репутация и се ползва с определено доверие. Някои от нашите клиенти въобще не купуват коли от другаде.

Сийли разбра първа.

— Те са ви приятели, а не клиенти.

— Правилно — отвърна Джак. — Но какво да правим с тези, които още не познаваме? На пръв поглед изглежда невъзможно да създадем у тях същата степен на лоялност към нас. Именно тук ние се конкурираме на различно ниво. Преди няколко години бизнесът рязко се сви. Хората просто не купуваха коли. Не пострадахме само ние; всички автокъщи страдаха от националната икономическа криза. Дори периодът на зимните празници — който обикновено е силен за нас —

беше пълно мъртвило. Когато ни стана ясно, че декември няма да донесе желаните печалби, ние решихме да не стоим със скръстени ръце и да се жалваме и започнахме да работим и върху отдавнашните, и върху *новите* ни потенциални клиенти, които в бъдеще щяха да решат да си вземат кола. Пуснахме реклами по радиото, онлайн, в печатните медии, но в нито една от тях не се споменаваха думите „цена“ или „разпродажба“. Казвахме истината — нещо, което клиентите рядко чуват — и по този начин привлякохме вниманието им. Обявихме следното: „Бизнесът не върви и преди Коледа се оказахме с много свободно време! Искаме да го посветим на вас, жителите на града ни“. Накрая обяснявахме точно какво се каним да правим. Преместихме по-голямата част от персонала заедно с инструментите им в шоурума и от петнайсети декември, чак до Бъдни вечер механици, търговци, рецепционистката и моя милост прекарвахме там всеки божи ден и по-голямата част от нощите и сглобявахме играчки за всеки, който имаше нужда от това.

— Ха! — възкликна Кристи. — Сериозно?

— Да, сериозно. Не вземахме и стотинка за услугата. Никакви бакшиши. Бяхме осигурили кафе и понички на всички, които чакаха, а ако не им се стоеше, можеха да оставят играчката, да идат да си довършат пазаруването и после да минат да си я приберат. Нямам представа колко велосипеда сглобих оня декември, но едно ще ви кажа — сега и насън да ме бутнеш, знам как се сглобява велосипед.

Всички се засмяха.

— Както и да е, да ви кажа какво стана после. Хората бяха благодарни. Ние се вълнувахме, защото бяхме помогнали на мнозина. За всички ни онова беше една изключителна Коледа. Не продадохме много коли, но това беше без значение. Ние винаги вземаме бизнес решенията си на базата на дългосрочни планове. Операция „Коледни играчки“ беше точно такъв план. Оттогава сме го правили още два пъти.

— Но не сте продали много коли? — объркано се обади Бейкър. — Помислих, че ни даваш пример за бизнес успех... Пример за начин да се победи конкуренцията.

— О, имах предвид, че не продадохме много коли *тогава* — лукаво отговори Джак. — Когато кризата поотмина и хората пак започнаха да купуват, вече държахме 75% от пазара в района.

Досадното обикаляне, за да се намери най-изгодната цена и бързането към онази автокъща, която е получила нова доставка, вече нямаха никакво значение за хората, на които бяхме помогнали. Разбираш ли, Бейкър, да добавиш стойност към живота на другите по начин, който далеч надхвърля обичайната им представа за твоя бизнес — така се създават нови приятели.

— Не е за вярване — рече Бейкър.

— Е, защо? — парира Джак. — Хората искат да се отнасят добре с тях. Не го очакват, но все пак се радват, когато се случва. Още преди години реших, че от мен всички ще получават най-доброто отношение, ще бъдат посрещани по-сърдечно и с по-голямо уважение откъдето и да било другаде. Това не засягаше само бизнеса. Всъщност беше решение, което взех по отношение на личния си живот, но впоследствие го приложих и в работата си.

— Можеш ли да ни разкажеш още нещо? — обади се Джоунс. — Остават ни малко повече от две минути.

— Разбира се — отвърна Джак. — Компанията ни притежава и няколко ресторанта. Всички те сервират обяд и вечеря шест дни в седмицата. Храната е прясна и вкусна, но същото предлагат доста ресторанти. Любопитното е, че в заведенията ни все по-трудно можеш да си намериш място, откакто добавихме само един допълнителен щрих към поведението на персонала. Келнерите, готвачите и управителите научиха имената на доста от хората, които идваха от време на време. Повечето от тях вече са редовни клиенти. Те са най-добрата ни реклама. Това може да изглежда дреболия, но всъщност е нещо много важно за хората, които никой не ги посреща топло нито в офиса, нито в църквата, нито дори в собствения им дом. То е изключителна висока стойност, добавена в живота им. Ето, сещам се за още една история. Надявам се, не смятате, че се хваля, просто искам да ви покажа колко печелившо може да бъде това да сториш нещо добро. Нашата компания за недвижими имоти до ден-дневен продава повече от всички. Защо? Бизнесът е един от най-конкурентните в страната, на пазара има хиляди агенции. Но ние се стараем да оперираме на ниво, което повечето от конкурентите ни не знаят, че съществува. Всеки ден методично търсим начини да придадем в живота на настоящите и на *потенциалните* ни клиенти нова стойност, която е отвъд традиционните положителни характеристики на един недвижим имот.

Когато успеем, си създаваме предимство в бизнеса, което изключително затруднява конкуренцията и тя не е в състояние да го тушира чрез антиреклама.

— Как така „невъзможно за туширане чрез антиреклама“? — попита Бейкър.

— Какво може да каже конкуренцията срещу такива като нас? — ухили се Джак. — Представете си само такъв билборд: „Наясно сме, че ваш добър приятел е в бизнеса с недвижими имоти, но по-добре потърсете бъдещия си дом при нас!“.

Кристи, Сийли и Бейкър заръкопляскаха, Джак благодари и прегърна Джоунс. После бизнесменът стисна ръцете на всички и напомни на Бейкър да му погостува, за да си изяснят детайлите относно възможността да му стане личен бордови механик. След това насърчи Кристи и Сийли за бизнес начинанията им, тръгна си и се размина с последната част от групата на курса по родителство на Джоунс, която едва сега пристигаше.

[1] Benjamin Moore Paints — известна марка американски бои с верига магазини. — Б.пр. ↑

ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА

Щом разбрахме, че малкото събрание е на път да приключи, ние с Поли поехме към кея. Реших да поговоря с Джак Бейли, но той тръгна на другата страна, без да ни забележи. Освен това видях, че Джоунс събира хората в самия край на кея, реших да се обадя на Джак друг път и с Поли забързахме да не закъснеем.

Бяхме последни. Огледах обстановката и видях, че полукръгът от столове вече е подреден и местата ни в него са определени, както беше и миналата седмица с едно малко изключение. Бейкър и Сийли бяха сред нас. Поли и Кристи си бяха говорили няколко пъти по телефона през последните дни. Вече бях наблюдавал как се държат Кристи и Сийли една с друга, а сега и трите седяха рамо до рамо. *Късмет, Джоунс, помислих аз. Дано вземеш думата тази вечер...*

Кели откри курса, като направи пореден преглед на списъка ни с желани резултати, които бихме искали да постигнем като родители. Когато свърши, всички обърнахме очи към Джоунс. Небето се въсеше мрачно и заплашително. Цял ден беше облачно. Прогнозата не сочеше дъжд, но ниските облаци над залива винаги сякаш натискаха солената влага от океана надолу и в момента усещах дори вкуса на въздуха.

— Позволете ми да обобщя наученото и да изведе няколко заключения — каза Джоунс. — Убеден съм, че те ще очертаят именно възпитателните резултати, които желаете най-много за децата си. Както винаги, всеки ваш въпрос е добре дошъл.

Старецът замълча за момент. Не бях сигурен кое наложи тази пауза. Може би наистина чакаше да му зададем въпрос. Изключено беше да си е изгубил мисълта. Паузата беше съвсем къса, почти незабележима, но аз я усетих.

— При предишните ни разговори — продължи Джоунс, — всички се съгласихме, че съвременното общество е навлязло в блажено неведение по отношение на отглеждането на децата, заради прилагането на разнообразни стандарти. Докато говорехме, установихме, че макар повечето родители да правят най-доброто, на

което са способни, не съществува консенсус в обществото за единен стандарт за отглеждане и възпитание на деца. Освен това сред хората се шири едно покорство, характерно за човешката природа. То насърчава личността да се разграничава от всяко усилие да оформя сама културата, в която живее. Понякога се чудя защо станяхме толкова покорни. „Общество“ не е нищо друго, освен отделни индивиди, живеещи в непосредствена близост един до друг. Онова, което наричаме „култура“, се дефинира от обичаите и общоприетите практики на хората. Следователно, обществото като цяло е станало покорно, защото отделните съставлящи го индивиди са се предали на убеждението, че нищо повече не може да се направи, за да се промени тяхната култура. Това убеждение не е просто невярно, но и опасно. Слушайте сега внимателно. Културата може и да се дефинира от обичаите и общоприетите практики на съставлящите обществото хора, но е жизненоважно да проумееете, че именно *мисленето* е онова, което изобщо е създадо самата култура. Това е толкова важно, че само по себе си представлява ключът към просъществуването или, съответно, края на човешката цивилизация. Поне така е било през последните няколко хиляди години.

Джоунс отново замълча, но този път аз обърнах специално внимание на паузата. Очевидно старецът претегляше на ум мислите си и подбираше внимателно думите. Наблюдавах го много съсредоточено, защото на лицето му отново се беше изписало онова, което обикновено наричах „неразгадаемо изражение“. Бях го виждал рядко — то изразяваше едновременно тъга, обич, радост и гняв.

— Чувствам — най-сетне проговори Джоунс, — че точно сега е моментът да ви кажа, че работата, която ще свършите в семействата си през следващите няколко години, ще бъде жизненоважна не само за бъдещето на собствените ви деца, но и за бъдещето на всички нас като нация. Освен ако не искате да ни сполети съдбата на древния Рим.

Всички се спогледахме нервно. Барт се мръщеше особено недоумяващо.

— Рухването на Римската империя е идеален пример за това какво се случва в едно общество, изтощено от борбата с отглеждането на собствените си деца, изоставило всяка надежда за общ стандарт и, в края на краищата, потънало в пълно разединение. Правилното определение на думата *стандарт* е „едно изискуемо или общоприето

ниво на качество или знание“. Ако това е вярно, ако определението на думата улавя истинската ѝ природа, то онова, което нашето съвременно общество признава чрез разединението си, е, че съществуват *много* стандарти, че стандарт е онова, което всеки отделен човек реши. С други думи, когато идеята за много стандарти престане да е проблем, хората приемат, че всъщност *не съществува* стандарт. Че всичко, което правиш, е допустимо. Именно това, приятели мои, се е случило на онази велика, богата, някога непобедима световна суперсила. Как е възможно това общество да е допуснало да се разпадне, как цяла цивилизация е потънала в мрак и объркване — толкова дълбоки, че светът е успял да се измъкне от тях едва векове по-късно? За съжаление, днес никой не е склонен да зададе същия въпрос за нашето общество. Защо? Защото отговорът не е лицеприятен. Ако приемем истинността му, това означава, че от нас вече *се изисква* нещо. Отговорът е чисто и просто едно мрачно предупреждение за всички нас.

— Какъв е точно отговорът, Джоунс? — попита Барт.

— Как така е рухнал Рим? — продължи старецът. — Историците пишат книги в опит да формулират някакъв отговор, но каква е всъщност истината? Истината е, че едни добри хора, чисто и просто се уморили да разпространяват и защитават онова, което знаели, че е редно. Когато римляните се обезкуражили и започнали да изместват идеите и ценностите си все по-далеч от обществото, те неволно предизвикали началото на края си. Когато днес се разхождаме по улиците на Вечния град и си представяме величието на империята в нейния зенит, важно е да си спомним, че славата на Рим се дължала на единен стандарт, който жителите му спазвали. Разрухата му обаче настъпила, когато се оказало, че стандартът престанал да бъде единен, а се *разроил* на много стандарти, които хората спазвали независимо един от друг.

След началото на тазвечерния курс, всички се почувствахме донякъде замаяни. Историята за падението и тоталното изчезване на една велика нация ни се стори твърде близка до реалността на настоящия ни живот. Джоунс ни огледа и обяви почивка:

— Починете си три минутки — рече. — После продължаваме.

Исках да си поговоря с него, но жените го наобградиха и се отказах. Видях, че Поли заприказва стареца и отидох да се присъединя към останалите мъже. В края на почивката поехме обратно към местата си. Преди да седнем, Барт каза:

— Джоунс, мисля, че тази вечер всички с удоволствие ще останем докогато кажеш.

Старецът сложи ръка на рамото на Барт и го изпроводи от перилата почти до стола му. Докато вървяха каза:

— Благодаря ти, Барт. Оценявам го, но нека поработим по-бързичко и да видим дали няма да успеем да покрием всички въпроси до уговорения час. Смятам, че времето на всички ни е значително по-кратко, отколкото ни се струва.

Бейкър вече беше седнал и говореше със Сийли, но аз бях останал по-назад и чух думите на Джоунс. Барт някак притеснено потръпваше и се въртеше, сякаш столът изведнъж му беше станал неудобен, а после ме погледна: на лицето му беше изписан въпросът „Какво иска да каже старецът?“. Аз обаче не знаех отговора. *Има ли изобщо надежда за нас, помислих.*

— И така — започна Джоунс. — Към настоящия момент, в съвременното общество, по въпроса за стандарта няма съгласие. При това всички са единодушни.

Вдигнах рязко глава. *Е, ето нещо, около което все пак е постигнато съгласие.*

— Да — продължи Джоунс. — Обществото приема, че днешната култура се плъзга по наклонената плоскост, че ние сме по-малко човеци, отколкото сме били преди. Ако сравните десетте най-често срещани проблеми, с които са се сблъскали гимназиалните учители по отношение на учениците си преди десет години, със същите проблеми днес, ще ви побият тръпки. Всъщност, ако някой слуша съвременен учител, без да знае каква е професията му, ще го помисли за надзирател в затвора.

Прав бях, надежда няма.

— Но надежда има — изрече Джоунс, подкрепяйки за пореден път подозрението ми, че е в състояние да чете мислите ми. — Надежда има, защото сме постигнали съгласие и по отношение на *още едно нещо*. И това нещо е наистина сериозно. Когато обществото се обръща към миналото и изследва върховете и паденията си, неизменно гледа

благосклонно на един определен исторически период. В историята на нацията има една група от хора, сочени винаги за пример. Всички сме съгласни, че те са във висша степен почтени и принципни. Не го отричат дори онези, чиито стандарти драстично се различават от нашите собствени. Съгласни са съгражданите ни от всякакво вероизповедание, възраст и раса, съгласни са журналисти и политици... всички и навсякъде. Във всеки момент, в който се замислят за историята ни, те уверено посочват онази група и казват: „Ето тогава сме били в разцвета си!“. Обществото ни безспорно признава небивалото развитие на културата, предшестващо появата на въпросната група хора, както и културния срыв, последвал оттеглянето им от историческата сцена. И, въпреки това, винаги ги сочим за пример. Онези хора, казваме ние всеки път, когато си спомняме историята... онези хора са жертвали повече от нас. Те са служили на ближния с по-голямо желание от нас. Мислели са за Бог и родината повече от нас. Не са очаквали някой да ги носи през живота, напротив — те са носели другите. Очаквали са да съумеят да запазят по-голямата част от плодовете на труда си. По тази причина работели по-упорито и произвеждали повече за всички. Да — продължи Джоунс. — Обществото ни е постигнало съгласие относно качествата на въпросните хора. Дори сме им измислили специално име. Наричаме ги „най-великото поколение“^[1].

Джоунс произнесе името високо, а всички ние си го повторихме шепнешком: най-великото поколение. Старецът беше прав: онези хора бяха наистина най-великите. Беше прав и за друго — действително нямаше човек, който да не е съгласен с този факт. *Но... при цялото ми уважение, Джоунс, мислех аз, какво от това? Как ни помага това днес?* Действително, в момента ние се чувствахме по-близки до древните римляни, отколкото до съотечествениците ни от 40-те и 50-те години на XX век. И тогава, както много пъти преди, Джоунс направо ме закопа.

— Трябва да призная — рече той, — че аз навярно съм единственият човек, който *не смята*, че нашето общество е било „в разцвета си“ при онова поколение. Всъщност, позволете ми да отбележа за протокола, че аз *изобщо не мисля*, че онези хора са били „най-великото поколение“.

Джоунс ни загледа в упор, а всички ние притаихме дъх. Не знаехме какво да мислим, сякаш току-що беше казал на черното бяло. В първата част от изказването си просто беше улучил десетката. Беше прав: всеки *споделяше* мнението, че онези хора са били „най-великото поколение“. До един хората в нашата страна вярваха, че тогава е бил „нашият разцвет“. А сега Джоунс *отричаше* всичко това? Не бях сигурен — това... някакво богохулство ли беше?

— Не, сър — продължи Джоунс. — Наистина не смятам, че заслужават титлата си. — После скръсти ръце и наклони глава настрана. С присвити очи, в които гореше познатото синьо пламъче, той добави: — Ако наистина искаме да наречем някое поколение *най-великото*, аз гласувам за майките и бащите на тези, за които говорихме сега.

На секундата проумяхме какво беше имал предвид. Искрицата надежда отново мъждукаше.

Джоунс пое дъх и продължи да говори:

— Мисля, че истинските герои са родителите, както и бабите и дядовците, които са отгледали въпросното „велико поколение“. Помислете! Кой създава едно поколение? Чии стандарти са формирали „най-великите“ и са ги превърнали от деца в тези възрастни, които цялата нация до ден-днешен смята за най-изумителната проява на силата на човешкия дух? По-важният въпрос за вас в случая — а и за нашето бъдеще — е... Как именно са отглеждали децата си родителите на „най-великото поколение“?

Джоунс закрачи напред-назад, разсъждавайки на глас:

— Как са се грижели за децата си онези хора? Какво са очаквали от тях като родители? Какво са изисквали? Как и кога са възпитавали? Какво са правели след училище онези деца? Или през лятната ваканция?

— Значи смяташ, че по онова време е имало единен стандарт за отглеждане на децата? — въпросът дойде от Кели.

— Абсолютно съм убеден, скъпа — отговори Джоунс. — В общество с множество стандарти като днешното, отглеждането на деца за много родители представлява игра на късмета. Наградата е дете, превърнало се в зрял, отговорен, продуктивен, щастлив възрастен. Помисли само: възможно ли е най-великото поколение да е плод на късмет? Можеш да хвърляш зарове хиляда години и пак да не

улучиш джакпота на родителите, отгледали онези деца. Не се съмнявам, че ти и Барт ще постигнете изключителни резултати със своите. Но, все пак верен е и фактът, че когато пораснат, децата ви няма да живеят, затворени в сапунен мехур, а ще се превърнат в част от общество, чиято култура се свлича бързо към дъното — при това по всички фронтове. Те самите ще отглеждат собствените си деца в рамките на тази култура; ще се налага да работят и да си изкарват хляба в нея. Ако вие, събраните тук, не можете да убедите останалите хора да се присъединят към вас и да започнат да отглеждат децата си по единен стандарт, който отново да поведе нацията ни напред, новото поколение ще се окаже затънало в много по-страшна каша от тази, в която сте вие днес. Дали по онова време е имало единен стандарт, питате? Да, при това общоприет, бил е нещо нормално. Вашата задача е по-тежка. Днес има множество стандарти, което означава, че от вас зависи да накарате хората да ви чуят и да ги убедите да вземат правилното решение по отношение на децата си и стандарта, който да прилагат към отглеждането им.

В следващите няколко секунди се възцари мъртва тишина. После всички заговориха едновременно. Вниманието ни беше привлечено от фразата „от вас зависи“.

— Да зависи от нас ли? — Гласът на Кели се извиси над общия хор. — Че с моята съседка не си говорим, камо ли да зависи от мен да я съветвам как да си гледа децата.

Джоунс не отговори веднага и Поли се възползва:

— Разбирам, Кели. Боя се, че това би напомняло на опит да променим политическите убеждения на някого.

— Моят съпруг е пастор, води неделно училище — намеси се и Кристи. — Трудно е да се повярва, но ние с очите си виждаме разнообразните стандарти, по които се възпитават тийнейджърите в собствената ни църква. Съпругът ми от време на време моли някое от децата да не облича определени дрехи или да не говори по определен начин. След това задължително ни се обаждат родителите и посланието им е винаги едно и също: „Това е въпрос на избор. Този избор е наш. Не се бъркайте в начина, по който отглеждаме децата си!“.

Всички кимахме, напълно съгласни.

Беше много интересно. Струваше ми се, че като никога, победата не е за Джоунс. *Така де, мислех си, Джоунс, трябваше да си останеш при теорията. Щом пристъпиш границата, наречена „от вас зависи“, теорията се превръща в практика, която ни засяга лично. И точно тук ти губиш позиции.* Сбърках, разбира се. Джоунс отново заговори, сякаш не беше чул и дума от казаното:

— Повечето хора живеят с грешното впечатление, че всяка промяна отнема много време — каза старецът. — Това не е вярно. Много време може да отнеме *подготовката* за промяната или *решението* за промяна, или *желанието* за промяна. Самата тя обаче се случва за миг. Истинската промяна, след която няма връщане назад може да е драматична, но в същото време е стопроцентово предвидима.

Хвърлих поглед край себе си. Последното твърдение беше накарало всички да повдигнат изненадано вежди.

— За да настъпи една промяна трябва в мисленето на човек — нали помните, че то е в основата на всичко — да присъстват две неща. Първо, той или тя трябва да знае какво ще донесе промяната. Трябва да разбира ползите от нея и да е наясно какво печели.

Всички закимахме предпазливо.

— Второто, което е необходимо, се нарича... несъмнено доказателство. Не става въпрос за математическо или юридическо доказателство, или някаква формула; просто една обосновка, която да изглежда логично и убедително.

— Но как може един стандарт да бъде доказан така? — попита Барт.

— Най-напред трябва да е постигнато съгласие относно крайния резултат — обясни старецът. — Това става по-лесно, отколкото предполагате. Нали съставихте списък от двайсет и една точки? Дълго ще търсите родител, който да *не иска* детето му да притежава всички изброени в списъка качества, когато порасне. След като се постигне съгласие относно крайния резултат, може да започне дефинирането на процеса, който да доведе до него. Тази последователност е валидна, независимо дали става дума за отглеждане на дете, за стартиране на собствен бизнес, или за тренировка за олимпиада. След това подробностите около въпросния процес трябва да бъдат изчистени, а самият той — изпробван. Дали определено решение, навик и действие

да станат част от процеса? Отговорът тук се определя от това дали съответното решение, навик или действие ни приближава към желания краен резултат, или — напротив, отдалечава ни от него. Когато процесът бъде изчистен до степен, в която вече не съществува съмнение, че той ще доведе до желания резултат, тогава вече може да се постигне съгласие относно търсения стандарт. В този момент за мнозина ще е станало очевидно при какви условия се постигат изключителните резултати, а хората, които са ги постигнали, ще могат лесно да обяснят как е станало това. Позволете ми да подчертая още веднъж, че определянето на даден резултат, който една личност желае да постигне в бъдещето, и самият процес, водещ до него, са две напълно различни страни на цялостната стратегия. Очакването на някаква възвишена цел, без яснота относно процеса, който да те отведе до нея, е обикновено фантазиране. В същото време следването на процес, който просто да държи хората заети, без обаче да им предлага крайна цел, си е направо прахосване на време и ресурси.

Кристи вдигна ръка.

— Пак ще спомена съпруга ми — рече тя. — Той работи с много тийнейджъри. Непрекъснато обикаля гимназиите и после дълго обсъждаме онова, което вижда там. От време на време той дава предложения на някои от децата относно облеклото или бижутата им. Това, което често чува като реакция от страна на родителите, е: „Носим това и това, защото е част от културата ни“. Как, за бога, бихме могли да променим нещо така дълбоко вкоренено като културните специфики?

Джоунс кимна.

— Добър въпрос. Културата, както казахме, е резултат от мисленето, което я е създало. Правилното мислене, водещо до изключителни резултати, създава добра култура. Погрешното мислене обикновено води до обратното. Не трябва да пропускаме да задаваме на родителите следния въпрос: „Какви качества, в резултат от възпитанието, желаете да видите у децата си, когато пораснат?“. Това е отличен въпрос и към самите тийнейджъри. Много различни групи млади хора се обличат в характерни дрехи или ги носят по определен начин, за да покажат чрез тях принадлежността си към дадена група или модно течение. Важно е обаче да се проследява траекторията на всеки тип култура. Какви резултати се наблюдават от двайсет и пет

годишни хора, които като тийнейджъри са приемали пиърсинга по лицето като част от нормалния външен вид? Дали те биват наемани на високоплатена работа толкова често, колкото връстниците им, които в тийнейджърските си години са принадлежали към културата, настояваща за по-конвенционален външен вид и облекло? Различен ли е начинът, по който младите хора от двете групи поддържат връзките в личния си живот? Какви са разликите в доходите им при навършване на трийсетгодишна възраст? Какви са резултатите, които децата им постигат?

Мълчахме, а Джоунс също спря да говори, сякаш преценявайки реакциите ни.

— Вижте — каза най-сетне той. — Примерът, който ви дадох, разбира се, е краен. Но това не го прави по-малко верен. Всички действия на един човек — и като дете, и като родител — носят последствия. Лесно е да се види до какви резултати водят определен тип облекло, поведение и навици. Отговорът на заявлението: „Но това е част от културата ни!“, е следният: „В най-добрият случай това не е част от културата ви, а е личен избор, направен с малко или никаква мисъл за бъдещите последствия от него. В най-лошия случай е просто извинение, което детето си намира, за да върши каквото му скимне. Това е проява на егоистично, объркано и конформистко поведение с непреценени последствия, което може да разрушава семейства, общности, а също така — при това за нула време — и цели поколения“. Винаги помнете, че семейството ви има собствена култура, но такава имат и вашият отбор, и вашият град, и вашата държава. Далас притежава собствена култура, каквато няма да видите във Форт Уърт. Всяка култура не е нищо повече от типа мислене, който я е породил. Тя се избира от хората, които са я създали или чрез съзнателни действия, или чрез общо съгласие, споделяно от всички нейни носители. Днес живеете в културна среда, чието развитие сами сте допуснали. Това е вярно, както в рамките на семейството ви, така и в рамките на цялата държава. Никога не забравяйте, че или вие ще формирате средата, в която да съществувате, или средата, която сте допуснали, ще предопределя как и дали въобще ще съществувате.

Никой не обели и дума. Поли ме улови за ръката. Джоунс не се усмихваше, лицето му не изразяваше нищо. Погледна небето и се облегна на перилата на кея. Лично аз не знаех дали ми се иска да стана

и да го аплодирам, или да пропълзя у дома и да повърна. Всичко това ми идваше в повече. *Как, питах се, е възможно да променим всичко около нас? Откъде да тръгнем, за да поемем към нов Златен век, към ново велико поколение?* Огледах другите. Дали те си задаваха същите въпроси?

— Започнете от собствения си дом — простичко рече Джоунс. Не се изненадах, че отново отговаря на мислените ми въпроси. — Започнете със себе си, със семействата си, със собствените си деца. Резултатите, които постигнете, ще се припознаят от всички свестни хора. А това ще привлече много от приятелите ви към процеса. Самият той ще бъде дефиниран в подробности след още и още постигнати изключителни резултати, които ще подобрят живота на хиляди — по-късно и на десетки хиляди — и по този начин ще бъде наложен стандарт. Някога разбран криво и изгубен в трудни времена, стандартът ще бъде изваден, възстановен и вдигнат отново високо пред очите на всички. И тогава ще видите хора с всякакъв цвят на кожата и от всякаква вяра да се сближават в приятелство и радост. В този момент началото ще настъпи — усмихна се старецът. — Ще настъпи чрез вас.

— Искате ли да питате още нещо, преди да се разделим? — допълни той след минутка.

— Ще се видим ли пак следващата седмица? — обади се Кристи. Джоунс се усмихна.

— За мен е чест, че такова е желанието ви, но не, не смятам, че ще се видим. Не е моя работа да ви занеса на ръце до желаната цел. Аз просто от време на време хвърлям за кратко светлина по пътя, който трябва да следвате. Но ще съм наблизко. Винаги съм наблизко.

Постояхме още малко на кея, разменихме си телефоните и имейлите. Джоунс остана, за да се сбогуваме. Аз го прегърнах, но не попитах за „следваща среща“. Познавах поведението на стареца, а и този въпрос вече беше зададен. Всеки път, когато имах нужда, чувах неговия глас в главата си, защото бях скътал отговора му дълбоко в сърцето си.

— Ще съм наблизко. Винаги съм наблизко.

Това бяха думите му. Върху тях се крепеше куражът ми.

[1] „The Greatest Generation“ (англ.) — термин, въведен от американския журналист Том Брокоу, описващ поколението, израсло в Америка по време на Голямата депресия, впоследствие изнесло на плещите си Втората световна война; в това число влизат и американците, които, без да са воювали физически на фронта, с работата си на родна земя правят възможен възхода на САЩ непосредствено след войната. — Б.пр. ↑

СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

Беше 2:51 през нощта, когато Кристи зави по Общинско шосе 49. Преди по-малко от час Джоунс ѝ се беше обадил с молба да дойде с колата да го вземе от северния край на моста.

— Окей... — беше отговорила бавно Кристи, печелейки време, за да може да помисли. — Джоунс, пострадал ли си? Къде си сега?

— Добре съм. На Магнолия Спрингс Ривър Бридж съм, на шосе 49. Искam да дойдеш веднага. С буса. Не карай бързо и внимавай. Хайде тръгвай! Брейди ще разбере, той ще наглежда децата у вас.

Фаровете осветиха снежнобялата коса на Джоунс и Кристи го видя отдалеч. Старецът беше приседнал върху перилата на моста. От реката се вдигаше омара, кълбеше се зад него и той изглеждаше като седнал на облак. За фотографски набитото око на Кристи гледката беше завладяваща — поредната, която след миг ще изчезне завинаги, помисли си младата жена.

Намали и видя до Джоунс още някой. Не, реши Кристи след миг, не е един, двама непознати са. Приблужи се още и на слабата жълтеникава светлина на фаровете с изненада разпозна Бейкър и Сийли. Какво ли ставаше? *Мислех, че Джоунс има нужда от помощ.*

Когато спря пред групичката, оптимистичната природа на Кристи се пробуди и тя не можа да се въздържи да не натисне клаксона. Не забеляза въобще как Бейкър така се стресна, че за малко не падна в реката. Кристи изскочи от буса и започна:

— Страхотен клаксон, нали? Звучи като Роуд Рънър. Сещате ли се, в анимационното филмче?

Да, сещаха се. *Освен това е три часът сутринта*, помисли си Сийли и се запита: *Какво, за бога, правим? Дори в колежа не съм вършила такива шуротии.*

Джоунс се беше обадил у Ларсънови преди трийсет минути и също ги беше събудил. Двамата му бяха толкова благодарни за новоопределената среща, че въобще не стана въпрос за часа. Както Джоунс им нареди, намериха фенерчета, натовариха се в колата и

дойдоха направо на моста. Джоунс посочи на Бейкър къде да паркира, после заяви, че Кристи ще се появи всеки момент и че всички ще се приберат обратно по домовете „за нула време“.

— Качвайте се в буса! — плесна с ръце старецът. — Хайде де. Кристи, да направим едно кръгче с твоя Роуд Рънър. Отиваме точно в посоката, от която ти току-що дойде.

Сийли и Бейкър се настаниха отзад. Кристи се намести зад волана и зачака Джоунс да седне до нея. За секунда той беше изчезнал някъде под моста. След малко пак се появи и почука по стъклото на задната врата. Бейкър му отвори и старецът набута в ръцете му нещо голямо.

— Хвърлете това някъде отзад при вас — рече Джоунс и подаде предмет с размери на голяма, пълна торба за боклук, но вътре имаше нещо подвижно и плъзгаво. — Тези също, ако обичаш — добави Джоунс. — Плъзни ги по пода под краката ви, трябва да минат под седалката, иначе няма да се поберат. — Кристи чу как Бейкър простена. В тъмнината на буса бяха натоварени три дълги пръта.

— Последно — рече Джоунс и подаде брезентова мешка с една-единствена презрамка.

Това нещо е древно като Джоунс, помисли Бейкър. Реши, че мешката е празна, но докато я слагаше зад себе си чу нещо вътре да подрънква.

Потеглиха обратно по Общинско шосе 98 — после свиха вляво и към този момент Джоунс вече беше отговорил на най-належащите въпроси. Отговорите му гласяха следното: 1) „Няма да ви кажа“, 2) „Около трийсет минути“ и 3) „Лук“.

Третият дойде в резултат от кикота на жените и въпроса на Бейкър: „Каква е тази миризма?“.

Най-голямата торба — обясни Джоунс — всъщност била плетен чувал за лук, пълен с други, по-малки чувалчета. На въпроса на кого са му притрябвали чували за лук в три часа през нощта, старецът ги препрати към отговор номер едно.

— След като сме още на трийсет минути път от мястото, за което сме се запътили — започна Бейкър, — може ли да задаваме странични въпроси? Със Сийли имаме още доста неща, за които да те питаме.

— Давайте — съгласи се Джоунс. — Нямам нищо против.

— Аз първа! — извика Сийли. — Искам да разбера повече за правилното мислене — започна тя. — Става ли? Понеже с Бейкър имаме момичета — при това тийнейджърки — трябва да успеем да им обясним ясно и на тях тази идея.

— Добре — съгласи се Джоунс. — Права си, това е важно. Колкото повече сами обяснявате идеята, толкова по-ясна ще става тя за самите вас. Освен това общото съгласие в семейството около определен тип поведение и прилагането му на практика — като стандарт, основан на правилно мислене, ще доведе до хармония и изключителни резултати.

— Ще правиш ли друг курс? — попита директно Сийли.

Джоунс се засмя тихичко.

— Сийли, поласкан съм, че оценяваш така високо времето, прекарано заедно, но основната причина да прекратя курса е да ви дам възможност да се учите и израствате сами значително по-бързо, отколкото допреди срещата ни.

— Чакай. Знам, че въпросът си е на Сийли — намеси се и Кристи, — но какво означава това? През последните две седмици аз израснах и научих повече, отколкото... ами отколкото през целия ми живот.

Бейкър я подкрепи, но Джоунс не се огъна.

— Често човек започва да разчита твърде много на някой учител или на даден курс, който му е допаднал или му се е сторил полезен. Това обикновено забавя личния напредък, защото мнозина не успяват да си дадат сметка за негативните резултати от това да се влюбиш в някоя практика, която работи при теб.

— Как така може практика, която ти помага, да има негативен ефект? — попита Бейкър.

— Ами — отвърна Джоунс, — може да се обясни така: когато едно дете излезе за първи път да търси скритите яйца на Великден, трябва някой възрастен да го държи за ръката и да го води като умел и знаещ инструктор. Детето веднага се увлича в издирването и двамата намират лесно яйцата. *Защо ми е да променям нещо в начина на търсене?*, пита се то и от негова гледна точка този въпрос изглежда напълно резонен. В края на краищата, погледнете само колко яйца има в кошничката! Точно в този момент обаче, заради доброто на ученика, наставникът трябва да се отдръпне. Разбира се, учителят може да се

съгласи да води детето за ръка, докато не се намерят всички яйца, до последното. Но *мъдрият* учител разбира, че дете, което е оставено свободно — без ограниченията на напътствията, пък били те и най-мъдрите — постига най-високите резултати, при това само. Детето има повече енергия от учителя, интересува се по-силно от него от пъстрите яйца, и има достатъчно сили да тича без умора, мотивирано от откриването на най-голямата награда — златното яйце. Може би в момента чувствате, че курсът ни остана незавършен... на което ще ви отговоря: „Разбира се, че е незавършен!“. Ако учителят покрие всеки аспект от един проблем, това може да изтощи ученика, да прекърши ентусиазма му да научи повече. И, за съжаление, в този случай вече няма вероятност ученикът да достигне до истински стремеж към овладяване на знанието.

— А как се стига до него? — намеси се Бейкър.

— Стремежът към знанието — отвърна Джоунс — се осъзнава от онзи, който продължава търсенето извън класната стая, движен от желание за овладяване на мъдростта. В мъдростта — изначалната истина — се крие ключът към усъвършенстването на мисленето на един човек. Разбирате ли, в нашия курс по родителство най-важното постижение беше списъкът с двацет и едната точки, защото те най-подробно очертават резултатите, към които вие се стремите извън класната стая. Ако се консултирате редовно със списъка и го използвате, за да формирате мисленето си като родители, ще придобиете мъдрост, която, предавана на още и още хора, има силата да промени целия свят. От друга страна — добави Джоунс предупредително, — ако продължите да чакате четвъртъците, само и само за да слушате отново какво мисли един старец по въпросите за родителството, ще продължавате да дъвчете едно и също още дълго, а когато се обърнете, децата ви вече ще са пораснали и ще са се изнесли.

— Моля те, може ли да се върнем на темата за правилното мислене? — помоли Сийли.

— Не съм забравил. — Джоунс погледна пътя, за да се ориентира къде са. — Начинът, по който един човек мисли — започна старецът, — е причината за всичко, което му се случва: добро и лошо, успех и провал. Мисленето на човека е основата, върху която той изгражда целия си живот. То предопределя взетите решения и направените избори, водещи до неговите действия. Те, без изключение, се

превръщат в резултати, които могат да са добри, лоши или никакви. Не забравяйте, че „нула“ също е реален резултат! Мислене, избрало „нищо“ като действие, води до резултат, който също е... нищо.

Последната дума бе изречена от всички в тъмнината.

— Добре — продължи старецът. — Резултатите остават. Те никога не изчезват, а се трупат, образувайки около човека невидим пръстен, който има магнетична сила на привличане, приканва и притегля към себе си. Но може да действа и като стена, като зид или бариера. Нарича се „репутация“. Някои хора и фирми притежават репутации, които привличат към тях нови и нови възможности. Пръстените на други — пак наречени репутации — отблъскват всяка нова възможност. Резултатът от едно-единствено действие рядко води до формиране на репутация, както лоша, така и добра. Тя се създава с времето чрез много повторения на еднотипни действия. Интересното е, че нищо — нито лични симпатии, нито дори намесата на държавата е в състояние да вкара принудително успеха в живот, известен с лоша репутация. Успехът се привлича, а никога не се дава насила. Той идва сам, не може да бъде поискан или принуден. Няма как да бъде прескочен някой момент от този процес. След лоши *резултати*, породени от неправилни *действия*, човек може да заяви на всеослушание, че вече е напълно различен, може дори действително да промени поведението си за известен период от време. Но ако фундаментът не бъде поправен... ако самото му мислене не се промени, *резултатите* пак няма да са добри. Защото ще са произведени от *действия*, които са плод на решения, взети по стария начин. Може би ще попитате: „Добре, защо да не му дадем повече от една възможност?“. Докато той не приеме мъдростта до степен, която реално да промени мисленето му, този човек няма много варианти за успех. — Джоунс замълча за миг. — Сега аз няма да се спирам на това дали определени хора заслужават нови възможности, или не. Просто обяснявам защо да получиш трети шанс става по-трудно, четвърти — още повече и така нататък.

Джоунс помълча, после продължи:

— Ето я причината: когато нечия лоша репутация вече се е установила, хората, които са в положение да предложат на съответния човек някакви възможности, са напълно наясно, че неговият начин на *мислене* предопределя това той да взима глупави *решения*, водещи до

неприемливи *действия*, които създават посредствени *резултати*. Внимавайте сега... Хората, които могат да предложат на някого някаква възможност, обикновено са в това положение заради собствената си стабилна *репутация* — получена след отлични и постоянно демонстрирани *резултати*, дължащи се на ефективни *действия*, задвижени от мъдри *решения*, възможни поради правилното им *мислене*. Сега вече става наистина интересно. Хората в положение да предлагат възможности на другите очевидно са постигнали своето ниво на влияние чрез правилното си *мислене*, нали така? Е, основна част от правилното *мислене* — най-малкото онова, което искате да създадете у децата си — е и мъдрото *решение* никой никога да не ги асоциира с хора, създали си лоша *репутация*.

Джоунс отново хвърли поглед към пътя.

— Кристи, тук трябва да завиеш по шосе 32. За да завърша, само ще кажа, че настръхвам всеки път, когато някой каже: „За всяко нещо си има причина“.

— Защо? — попита Бейкър.

— Ами защото е вярно — въздъхна Джоунс. — Само дето понякога *причината* нещо да се случи, е собственото сбъркано *мислене* и глупавите *решения*, произлезли от него!

Всички прихнаха, но веднага замълчаха, защото Джоунс бързо попита:

— Кристи? Колко ти остава още да спестиш, за да си купиш фотоапарата, който искаш?

— Заделила съм известна сума — отвърна тя. — Остават ми още около хиляда и осемстотин долара. Далеч съм.

Бейкър подсвирна.

— Какъв е този скъп апарат? — рече.

— Онова, което Кристи иска да си купи — намеси се Джоунс, — е аналог на най-професионалния керамичен грил във фотографския бранш.

— Хвана ме! — отвърна Бейкър. — Сега вече разбирам. Искаш най-доброто. Аз също трябва да се постарая доста, докато отворя моята кухня на открито и си купя от най-хубавите грилове.

— А на теб колко не ти стигат? — попита Джоунс.

— Грубо около две хиляди и петстотин — рече Бейкър и погледна съпругата си. — А и за теб трябва да помислим. — Младият

мъж се обърна пак към Джоунс и обясни: — На Сийли са й необходими хиляда и петстотин, само за да започне работа при клиентите, с които вече е сключила договори. Малко сме на червено в момента, но нищо, ще намерим какво да продадем. Може и да са дрехите от гърба ни... — Никой не отговори и Бейкър добави: — Това трябваше да е шега, ама като го казах, и на мен не ми се видя никак смешно.

Всички бяха много уморени и не им беше до смях.

— Точно тук, Кристи — рече Джоунс. — Общинско шосе 3, следващата вляво е Батълс Роуд.

— Къде сме? — попита Сийли, но не получи отговор. — Никой ли не може да каже? — отново мълчание. Сийли прибегна до директния подход и изстреля: — Джоунс, а *ти* знаеш ли къде сме?

— Да, госпожо, знам — отвърна старецът, но не добави нищо повече.

— Е, и това е нещо. — Сийли се прозя. — Леле... Хора, дръжете ме будна. За какво ще си говорим сега? Джоунс?

Старецът не отговори, втренчи поглед напред по шосето, после погледна небето.

— Време не остана — каза изведнъж.

Никой не беше сигурен какво точно значи това, но всички вече бяха така уморени, че за момента в буса се възцари пълна тишина. Гумите свистяха, бронята подрънкваше. Тримата мълчаха, мислите им се носеха над надеждите им за бъдещето на семействата, на децата им. Най-сетне Джоунс се обади:

— Батълс Роуд. Тук вляво, Кристи.

Тя зави, а старецът каза:

— Следващата отбивка е близо. Завий на Туин Бийч Роуд. — Пак мълчание. Кристи караше много по-бавно. Тръгнаха по Туин Бийч и видяха скупчени в страни от улицата къщи. Малко прозорци светеха, а неравномерно пръснатите крушки на уличното осветление разкриваха един доста западнал за стандартите на окръг Болдуин квартал, помизерен дори в сравнение с района на апартамента, в който живееше семейството на Бейкър и Сийли.

Леле! — помисли Бейкър. — Дори не знаех, че този квартал се намира тук, а е само на... Колко? Петнайсет минути от там, където

живеем ние? Повече няма да се оплаквам от нашите осемдесет квадрата.

Бейкър продължи да се взира напрегнато навън, докато подминаваха къща след къща с подронени основи, прогнил гредоред и лунни лъчи, светещи през разместените дъски. Дупки във външните стени... Как въобще се отопляват тук? Или пък се охлаждат през лятото?, мислеше бившият фермер. Може би не правят нито едното, нито другото. Майчице... Направо усещам как мисленето ми се променя. И тогава Бейкър се изпълни с решимост. А след това го прониза още една нова мисъл. *Надявам се Сийли също да гледа внимателно. Ние не сме прокълнати. Напротив, благословени сме... Щастливци сме. Ето я новата гледна точка: семейството ми всъщност живее в луксозен апартамент. Моля те, Господи, нека винаги да помня това...*

— Стигнахме, Кристи — тихо рече Джоунс. — Паркирай там, под големия дъб.

Бусът отби от пътя, слабите му фарове осветиха дъбовото дърво с клони, отпуснати почти до земята. Тъй като всички в колата бяха живели в района вече достатъчно дълго, веднага познаха звука на хрущящите под гумите на буса стридени черупки. Този тип „паваж“ вече не беше толкова популярен, колкото е бил преди десетилетия, но все още тук-там се срещаха стари улици или алеи, настлани с черупки.

Спирачките изскърцаха, бусът спря и в същия момент Кристи притисна длан към устата си. Сийли ахна, а Бейкър, втрещен навън, възкликна иззад Джоунс:

— Ама че... — и не довърши.

Старецът тихо се засмя и отвори вратата. Останалите не го последваха, очите и въображението им останаха приковани върху някога бялата дъсчена табела, увиснала накриво на един от дъбовите клони. Фаровете хвърляха чудновати сенки напред в тъмното, разкривайки под мъждивата си светлина повече, отколкото хората в колата искаха да видят.

Джоунс потропа по стъклото на буса и всички вътре подскочиха като ужилени.

— Хайде — рече старецът. — Да вървим.

— Не, благодаря — отговори Кристи. — Няма нужда.

Никой не помръдна. Но очите им не слизаха от табелата. Тя леко се полюшваше на нощния ветреца. *Гробище Туин Бийч*, пишеше на нея. *Създадено през 1817 г.*

ОСЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

Бейкър и Сийли с усилие на волята се измъкнаха от буса. Кристи остана вътре.

— Вие вървете — рече им. — Аз ще ви чакам *тук*.

След моментно колебание, Джоунс каза:

— Хубаво. Ще се върнем след два часа. — С мешката на рамо, с чувала за лук под едната мишница и пръчките под другата, старецът мина през портичката на ниската бяла дъсчена ограда. Бейкър и Сийли неохотно го последваха.

— А, никакви такива! — заяви Кристи и се измъкна от буса. — Няма да ме оставите тук *самичка* — с всичкото възмущение, на което беше способна, тя затръшна вратата, мърморейки под нос: „Това е лудост“. Подмина Ларсънови и с възмутено пошляпващи джапанки се запъти директно към стареца.

— Би ли ми дал един от прътите? — попита тя.

Без да каже и дума, Джоунс ѝ подаде прът. Кристи удари няколко пъти с него по земята, за да изпробва тежестта му, после мушна напред във въздуха към дъбовото дърво с вик: „Ха!“. Останалите от групата полагаха максимални усилия да не се смеят. Сийли все пак се изхили, когато Кристи рече на Джоунс:

— Готова съм. Води. — После размаха пръта заплашително и заяви: — Ако някой призрак посмее да ни приближи, ще го фрасна по главата. Най-добре се дръжте близо до мен.

Въпреки умората всички се запревиваха от смях. Но с помощта на фенерите, с Джоунс начело и пазени от млада жена с прът в ръка, четиримата преминаха безпроблемно през малкото гробище.

Стигнаха до противоположния му край. Събраха се отново около стареца, като продължаваха да хихикат. Кристи вече доста пъти беше мушкала из въздуха с викове „Ха!“. Всеки път придружаваше действието си с поток от окуражителни коментари:

— В пълна безопасност сте — казваше. — Всичко е наред. Просто вървете напред. *Върве-е-ете* напред. Справяме се отлично.

Почти преминахме, а ако ми позволите да отбележа, направо извадихте късмет, че дойдох с вас. Бейкър, кажи ми, ако се наложи да се справя с някое зомби. Не се бой, приятел. Пазя ти гърба.

Спряха при едно място, където оградата беше рухнала, а Джоунс даде по един прът и на Бейкър и Сийли. Фермерът предложи да носи още нещо от багажа — чувала или мешката — но старецът отказа. Сега, на светлината на фенерчето, Бейкър разгледа подробно пръта в ръката си. Беше от здрав, варен бамбук, не му беше по силите да го огъне. Жените пък се взираха в гъстата гора, която започваше след гробището.

Изведнъж Кристи забрави шегите.

— *Натам* ли отиваме? — попита.

— Да — отвърна Джоунс с усмивка. — Ще разбереш, че си заслужава. Последвайте ме — рече и пристъпи сред дърветата.

— Джоунс, чакай! — замоли се Кристи. После продължи още по-високо, защото старецът не я послуша и продължи напред. — За какво са ни прътите?

Джоунс отново не спря, само подхвърли през рамо:

— Ще видите. — После добави: — Само не ги губете! Засега просто потропвайте с тях пред краката си, преди да пристъпите. Да плашите змиите.

Последваха стареца в тъмното, а Кристи не пророни и дума повече. На Бейкър това се стори забавно. *Сега вече е наистина уплашена*, реши той.

Само след минути плътно скупчената им групичка започна да се поразпръсва. Джоунс поддържаше бързо темпо. Газеха из вода, кал и гъсти туфи остра трева. Паднали борове — повалени от урагани и тропически бури — бяха пръснати наоколо като грамадни клечки за микадо и блокираха пътя им, накъдето и да поемеха. Най-лошо беше, че няколко пъти наистина видяха змии. Отровните водни обитатели не им излизаха от ума, докато пристъпваха предпазливо през блатистия терен, напълно непривичен и за тримата.

По дърветата се виеха огромни диви лози, покрити с остри като бръсначи шипове. Бяха не само по високите клони, но и по близките храсти или просто пълзяха по земята. Вече всички бяха изподраскани, под лявото око на Сийли имаше дълбока резка. Краката на Кристи се разкървавиха, джапанките ѝ не ги предпазваха ни най-малко.

И тримата не успяваха да следват темпото на стареца, който обаче не обръщаше никакво внимание на трудностите им. Вече едва го виждаха сред дърветата. Мракът бе почти пълен, а той насочваше фенера си напред, далеч от групата.

— Нямаме много време! — чуха го как извика някъде пред тях. — Не спирайте.

И тримата се бяха усъмнили в цялото приключение още от самото начало. Сега вече бяха до един раздразнени и малко оставаше сериозно да се ядосат.

Кристи тъкмо се прехвърляше през едно паднало дърво, когато кракът на Бейкър изведнъж пропадна и той извика. Беше си изкълчил глезена. Дупката, в която бе стъпил, беше обрасла с трева и практически невидима. Само Кристи бе достатъчно близо, че да му се притече на помощ.

Когато успя да изправи Бейкър на крака, вече й се виеше и свят. Сега мъжът трябваше да се подпира на нея, за да може изобщо да пристъпва. *Къде е Сийли?*, помисли Кристи. Не виждаше светлината от фенера й. Нито светлината от фенера на Джоунс.

Бейкър прецени, че изобщо не може да направи и крачка и се отпусна отново на земята. Полагайки всички усилия да не заплаче, Кристи седна до него, но щом го стори, веднага избухна в сълзи. Беше кална, изподрана, кървяща и изтощена.

Бейкър започна да вика Сийли, която — ориентирайки се по гласа му — най-сетне се върна при тях и се подпря, дишайки тежко, на едно дърво наблизко. Ако в този момент някой им кажеше, че са излезли от гробището само преди двацет и три минути, нямаше да му повярват.

— Къде е Джоунс? — попита Сийли.

Съпругът й поклати глава. Нямаше представа къде е отишъл старецът, при това осъзна, че го е изгубил от очи преди доста време. Малко по-рано лакътят на Бейкър се беше оплел в шиповете на една лоза. Дълбоките драскотини, които останаха по кожата му, бяха първите, на които той обърна внимание. След онзи момент обаче не беше виждал повече Джоунс. Бейкър се опитваше да овладее надигания се гняв, но усещаше, че това едва ли ще му се удаде.

— Той да не би да ни заряза тук? — попита Сийли. — Каква глупачка съм. Въобще не трябваше да го слушаме.

— В коя посока да вървим, за да се върнем? — обади се Кристи.
— Така се обърках вече...

Бейкър посочи надясно.

— Насам. Преди два дни излезе източен вятър. Духаше в гърбовете ни, когато напуснахме гробището.

— Мислиш ли, че Джоунс се е изгубил? — попита Кристи.

— Не — отговори Бейкър. — Едва ли.

— Прав си — долетя глас от тъмното.

Всички вдигнаха глави. Старецът стоеше на два метра от тях. Сигурно беше прибрал фенерчето в джоба си, защото беше успял да се приближи, без изобщо да го забележат. Последваха разни общи коментари, но и тримата бяха навъсени. Испитаха облекчение от завръщането му, но не бяха сигурни дали се радват да го видят отново.

— Откога стоиш там? — попита Сийли.

— Бях тук през цялото време — призна Джоунс.

— Не е вярно — рече Кристи обвинително. — Остави ни сами.

— Нищо подобно — отговори старецът. — Бях наблизил — винаги съм наблизил.

— Същото каза и онази вечер — рече Кристи.

— Така е — отговори й Джоунс. — Точно същото.

Той зачака още някой да се обади. Но след като всички продължаваха да мълчат, разчисти с ръка местенце на земята, отпусна се на едно коляно и попита:

— Та... какво смятате да правите сега? — Никакъв отговор. — Може би е време да се откажете и да се върнете, откъдето сте дошли. Поне обратният път ви е познат. Не ви чака нищо по-лошо... От друга страна, не знаете какво има напред. — Старецът се усмихна тайнствено. — А и натам може да стане много по-зле. Не е ясно дали тоя бодлив пущинак ще свърши след пет минути, или след пет часа.

После се изправи и се обърна и към тримата:

— Както казах, никога не сте сами. Всъщност, не съм ви изпускал от очи. Преди трийсет минути, точно преди да започне тази последна част от пътешествието ви, бяхте толкова близо до мен, че — ако бяхте поискали — можех да ви водя за ръка или дори да ви нося. В началото ви помолих нещо. Когато се канехте да пристъпите към неизвестното, ви дадох едно-единствено, простичко напътствие. Колкото и обикновено и маловажно да ви е прозвучало то преди

половин час, в момента продължава да бъде жизненоважен фактор, който ще предопредели бъдещето ви, а то ще започне с успеха или провала на тазвечерното ни приключение.

Джоунс огледа внимателно тримата пред себе си. Бяха натъртени и мръсни, изтощени и ядосани, но той ги обичаше дори и тази вечер, когато не му обръщаха внимание или отхвърляха помощта му. С търпелива усмивка старецът просто ги върна на пътя, който бяха избрали да поемат, и последствията от това им решение.

— Като пренебрегнахте напътствието ми, съзнанието на всеки от вас естествено се отдалечи от сигурността, която дава мъдрият съвет. Разбира се, скоро последваха физическите ви действия, а след тях, също толкова бързо — Джоунс щракна с пръсти — загазихте. Един неподготвен и беззащитен човек, попаднал в тъмнина, напруга до краен предел вниманието си. Вниманието, насочено към тъмнината, поражда съмнение. Когато човек бива разконцентриран и отдаден на трудностите по пътя, съмнението веднага започва да му нашепва, че да се предаде, е най-логичната стъпка; скоро вниманието се прехвърля изцяло върху собствените му дискомфорт, страх, съжаление и гняв. Точно това се случи и с вас — подчерта Джоунс. — „Последвайте ме“, казах ви аз. Това беше единствената ми молба. Когато не го сторихте, се случи неизбежното и вие ме изгубихте от поглед. Струваше ви се, че мен изобщо ме няма. Но дори и тогава, само ако бяхте спрели и бяхте извикали името ми, аз веднага щях да ви подсказва, че съм наблизо и зрението ви — онова, което вижда и в мрака — щеше да се върне.

Без да поглежда повече тримата, Джоунс посочи към залива.

— Имам планове за вас — рече старецът. — Те предвиждат да напреднете — не да позволя да ви се случи нещо лошо, а напротив, планирам да ви дам надежда и прекрасно бъдеще.

Джоунс вдигна мешката от земята.

— Хайде да опитаме отново, а? Последвайте ме — каза и се обърна да върви.

Беше смайващо, но тримата на земята все така се споглеждаха нервно и се колебаеха.

— Къде отиваме? — попита Бейкър.

— Синко — отвърна Джоунс с въздишка, — ако тръгнем веднага, всичко ще се нареди. Но ако продължавате да поставяте под съмнение всяка моя дума, няма да постигнете нищо. Не ви ли е достатъчно да

знаете, че аз едва ли бих ви вдигнал посред нощ и бих ви прекарал пред тия пуцинаци, ако нямам някаква специална цел?

Кракът на Бейкър го болеше. По бузата на жена му течеше кръв. Кристи не беше по-добре.

— Джоунс... Наистина не разбирам.

Старецът им махна да се приближат. Когато се събраха отново в плътна групичка около него, посочи по посока на вятъра и каза:

— Заливът е натам. Сега се отказвате, но не знаете всъщност колко сме близо. Можем да успеем. Трябва обаче да повървим още по този труден терен. Да, преди да излезете от гората, ще се препъвате и ще падате още много пъти. Но послушайте ме... ще стигнете до този залив, дори и ако се наложи да лазите дотам на четири крака. Всяка следваща ваша крачка ще бъде водена от вярата. Ако не виждате нищо пред себе си, просто не спирайте, вървете и вярвайте. Не се отчайвайте. Шепнете си молитва. А когато стигнете... — Джоунс поклати глава и тихо се засмя. Прегърна и тримата, притисна ги леко към себе си и довърши: — Когато стигнете, обещавам, че чудото ще ви чака във водата.

С подновена решителност, преодолявайки някак по-лесно препятствията, групичката се измъкна от гората само след минути и се озова на открито. Спряха за миг, огледаха се един друг под светлината на фенерчетата и се учудиха, че изобщо са още на крака.

— Приличаме на избягали от болницата — отбеляза Сийли. После закуцукаха с всички сили към Джоунс, зърнали светлината на фенера му да подскача напред, през един терен, също обрасъл с дървета.

Когато най-сетне се добраха до залива, Джоунс коленичи и отвори мешката.

— Прътите, ако обичате — каза. — Насочете ги към мен.

Под светлината на фенерчето на Кристи, старецът привърза по едно острие към края на всеки прът и така ги превърна в своеобразни копия.

— Уха! С това вече със сигурност ще се справя с призраците — възкликна Кристи. — С кого ще се бием, Джоунс?

Старецът се усмихна и отвърна:

— Обърнете ги на обратно, моля. Подайте ми другия край.

После извади от мешката малки кръгли рамки от тел, на които беше опъната тънка бяла мрежа. Прикрепи всяка към другия край на копията.

— Мрежа? — рече Бейкър. — Мрежа и копие. Странен уред. За какво ни е посред нощ?

Джоунс затвори мешката и се изправи.

— Вече не е посред нощ, Бейкър — рече. — Четири и трийсет и девет рано сутринта е. — Бейкър натисна копчето на часовника си и светлината огря електронните цифри. Показваха 4:39. Джоунс изсипа на земята малките чувалчета за лук, изплетени от здрави пластмасови нишки. — Името на всеки от вас е написано на етикетче върху пет от чувалчетата. Вземете по едно и си го закачете на колана — инструктира ги старецът. — Останалите ще ви чакат тук. Когато се наложи, винаги взимайте само от чувалчетата с вашето име.

— За какво са ни? — попита Сийли, но не получи отговор.

— Джоунс — рече със страх Кристи, — трябва ли да влизаме във водата? Не мога да вляза в океана, Джоунс, просто не мога.

Отговорът му беше насочен към всички:

— Да, искам да влезете във водата и да се пръснете. Помежду ви да има по десет-петнайсет метра. Нагазете до коленете, не повече, вземете си пръчките и фенерчетата.

После дръпна Кристи настрана и сложи ръце на раменете ѝ. Младата жена цялата трепереше.

— Погледни ме, Кристи. — Тя вдигна очи към стареца, но почти не го виждаше от сълзите, които щяха да бликнат всеки момент. — Чуй ме, всичко ще е наред — каза Джоунс. — Водата няма да стига повисоко от бедрата ти. Но за да не те е страх, ще вляза с вас и ще направя така, че ти да стоиш между мен и брега — после махна към Ларсънови, които вече газеха във водата и каза: — Хайде.

Кристи направи няколко несигурни крачки и се обърна да го погледне за още малко кураж.

— Нали ще влезеш с мен? — попита. — Ще стоиш наблизо, нали?

Старецът се усмихна и кимна.

— Винаги съм наблизо — отговори.

Тримата влязоха във водата, запристъпваха насам-натам и няколко минути се взираха в малките рибки и раците пустинници, но бяха толкова уморени, че скоро и малкото удоволствие от начинанието се изпари. Джоунс беше по-навътре от тях, нагазил чак до гърдите. Не носеше фенер, но този път никой от тримата не го изпускаше от очи.

Водата беше топла — почти гореща — а източният вятър беше стихнал напълно. Повърхността на залива изглеждаше стъклена.

— Джоунс?

— Да, Кристи?

— Краката ме болят.

— Всичко ще е наред, спокойно.

— Джоунс? — обади се друг глас.

— И с теб всичко ще е наред, Сийли.

— Какво правим въобще? — попита Кристи. — Брейди ще ме убие. Влязох в клуба на смахнатите. И аз съм си луда като... — Тя не довърши и изпищя. Поне приличаше на писък...

Странният звук, излязъл от гърлото на красивата млада жена, се изтръгна внезапно. Всъщност, викът щеше да разсмее останалите, ако и те вече не бяха напълно изнервени. Не беше толкова класически женски писък, колкото странен, задавен вик от изненада. Изпуснат на средата на изречението, неподкрепен с допълнително поет дъх, който да го подсили, чудноватият вик просто изразяваше искрен ужас.

— Какво става? Добре ли си? — долетя гласът на Сийли.

Кристи вече беше избягала на няколко метра встрани от мястото, на което беше надала писъка, вдигайки вълни край себе си. Щеше да е смешно, ако останалите не се бяха усъмнили, че я е нападнала акула. Кристи стоеше като истукана, стиснала копието си в готовност, осветена от две треперливи фенерчета и от газовия фенер в ръката си. Бейкър и Сийли също бяха замръзнали, без да знаят дали да се притекат на помощ, или сами да се спасяват.

— Нещо се удари в крака ми! — рече Кристи, без да помръдва.

Внезапно Сийли също извика и се завъртя в кръг.

— На дъното има някакви неща! — каза и приближи светлината до водата. — Виждам ги. Бяха на крака ми. Господи! Очите им светят! Какви са тези неща?

Вниманието на Бейкър се раздвои между двете жени, когато внезапно и той самият подскочи.

— Ох, това беше нещо голямо. Джоунс? Какво става тук?

От тъмното долетя тихият смях на стареца.

Сийли продължаваше да се взира в краката си.

— Кристи! Ела! Донеси големия фенер. Виждам ги тия нещица, но не мога да разбера какви са. — Фотографката се поколеба, после закрачи към Сийли, която побутваше с мрежата си нещото, което беше видяла. — Мисля, че е... — Преди обаче да си довърши изречението, едно от „нещата“ подскочи над водата и попадна право в мрежата ѝ. — Това е скарида! — извика Сийли. — Бейкър! Улових скарида. Огромна е.

Кристи стигна до нея и освети мрежата с фенера си, който светеше много по-силно от малките фенерчета с батерии.

— Яко! — възкликна. — О, да, *наистина* е огромна.

— Кристи, не мърдай... О... виж! — Сийли хвана ръката ѝ, стиснала фенера и бавно премести светлината настрани над водата. Фотографката ахна. — Това са очи на скариди — рече Сийли. — *Всичко* това са скариди! — Вдигна очи към съпруга си и го зърна да пляска във водата.

— Хора! — провикна се Бейкър. — Вижте!

Той се изправи над водата и вдигна високо острието на копието си, от което висеше една камбала, голяма като чиния.

— Що за риба е това? — викна му Кристи. — Край мене е пълно със същите. Как се наричат?

— Камбала — отвърна Бейкър. — Набождай ги!

— Какво? — Кристи не беше сигурна дали е ужасена от предложението, или не.

— Набождай ги, момиче! — рече ѝ Сийли, размахала копието си. — За това е острият край. Пръчката е харпун. Господи, виж само тия риби!

— Това е юбилей! — провикна се изведнъж Бейкър. — Гледайте! Всичките са поели към брега!

Вярно беше. Успоредно на около петдесет метра от брега, точно на мястото, където тримата бяха застанали, спокойната вода буквално започваше да ври. Забелязаха сини и бели раци, но най-много бяха скаридите и камбалата. След пет минути морските създания се

струпаха така плътно около краката на хората, че стана почти невъзможно да се ходи.

Камбалите се плъзгаха едни върху други и Бейкър набождаше по четири-пет наведнъж, после ги слагаше в чувалчето на кръста си. Жените също имаха добър улов и всъщност Кристи първа изнесе на брега пълното си чувалче. Бързо завърза ново, надписано с името ѝ, на колана си и хукна обратно към водата.

Сийли си изработи технология за ловене на скариди. Спускаше мрежата до краката си, като държеше здраво пръта с две ръце — едната високо горе, а другата — ниско, до мрежата. После пристъпваше бавно, така че мрежата да се влачи по дъното и така само за два-три метра разходка, я напълваше със скариди. Прибираше наведнъж повече от два килограма скариди. След двацет минути първото ѝ чувалче беше така претъпкано, че тя не можа да го изнесе сама на брега.

Когато Бейкър разбра, че присъстват на юбилей, каза на съпругата си и на Кристи:

— Дами, подобно нещо се случва веднъж в живота. Помнете какво виждате, но действайте, без да се бавите. На рибния пазар ще купят целия ни улов.

Тази мотивация им беше достатъчна. Видяха и скатове, твърде мудни, за да наранят някого, раци с щипки, големи като пилешки бутчета, легнали в плитчината, сякаш потънали в сън. Цели ята барбуни, хиляди риби, които плуваха съвсем бавно в кръг, докосваха повърхността в търсене на кислород. Най-силно ги удивляваха обаче скаридите, покрили като с дебел килим дъното, и камбалите, натрупани като палачинки една върху друга.

Когато зората изгря, тримата започнаха да действат още по-бързо. Дори им стана горещо и от време на време подхвърляха закачки към Джоунс, задето стои на хладно в дълбокото. Бяха твърдо решени да извлекат максималното от ситуацията, която щеше да приключи всеки момент. На брега вече имаше дванайсет чувалчета, пълни със скариди и камбали, когато Джоунс се обади:

— Приливът сменя посоката си. Постарайте се, юбилеят скоро ще отmine.

С всяка минута ставаше по-светло и Кристи никога през живота си не се беше чувствала толкова уморена. Когато Бейкър се запрепъва навън, за да изнесе поредното си чувалче, предложи да вземе и фенера от ръката ѝ. Тя отначало не го разбра и той посочи с харпуна към камбалите наоколо и рече:

— Виж. Фенерът не ти трябва вече. Дай ми го да го изнеса на брега.

Бейкър и Сийли също се отърваха от фенерчетата. С две свободни ръце се движеха значително по-спокойно и бързо. Мисълта, че търговците ще купят всичко, което уловят, им даваше сили.

Кристи и Сийли събираха скариди и камбала. Всяка мислеше за бизнеса си и за възможния старт, който щеше да им даде това ненадейно случило се чудо. Не бяха сигурни колко пари щяха да получат, но нито една от двете не искаше да спира, за да пита Бейкър.

Но той също знаеше. Беше рибар през целия си живот, но никога не бе продавал улова си. Изяждаха го у дома, прибираха го във фризера, или го даваха на приятели. Бейкър знаеше, че по ресторантите рибните деликатеси са скъпи, но нямаше ни най-малка представа колко плащат търговците за килограм пресни скариди или камбала. Докато прибираше даровете на океана в чувалчето обаче, той мислеше само за гриловете и за това колко добре щяха да изглеждат в походната му кухня.

Кристи беше решила да спре за малко със скаридите и в момента набождаше трескаво камбали на харпуна си. Мислеше за фотоапарата и за онова, което щеше да постигне с него. Фотографи имаше под път и над път, но талантът на Кристи беше уникален. Нейните снимки и сега печелеха награди, но младата жена знаеше, че само онзи апарат ще ѝ позволи да стават такива, каквито ги вижда в съзнанието си... Колко ли риби струваше един фотоапарат?

— Кристи? — тихо я повика Джоунс. — Премести се малко към брега. Стой само на плиткото, особено сега. С отлива течението навътре се засилва, нали не искаш да попаднеш в него. — После извика към другите: — Морските обитатели се пробуждат вече. Имате още около десетина минути. Постарайте се, малко остана!

Кристи закрачи към брега. Слънцето още не беше изгряло, но вече бе съвсем светло и всички се заеха да изпълнят заръката на

Джоунс: да свършат максимално количество работа, докато още имат възможност.

Тримата се въртяха из водата, мъчейки се да уловят каквото още могат. Гледаха развълнувано как морските животни сякаш се събуждат пред очите им, отърсват се от апатията си и тръгват към дълбокото. С още по-голямо удивление тримата хвърляха поглед към натрупаните на брега чувалчета и си казваха, че този улов е нищо на фона на милионите риби и скариди, край които бяха газили през последния час и половина.

Сийли и Кристи приключиха с лова. Забили прътовете в пясъка, те стояха във водата, на крачка от сухия бряг и гледаха как Бейкър продължава да се върти, търсейки някоя заблудена последна камбала.

— Бейкър! — повика го Сийли. — Тук гласувахме и се разбрахме ти да отидеш да докараш буса на Кристи.

— Добре! — отвърна Бейкър, без да вдига очи от водата. — Но ще заобиколя, няма да минавам напъряко... Няма начин втори път да прекося тая джунгла.

Жените се засмяха, а Бейкър мощно замахна с харпуна. После вдигна глава, широко усмихнат:

— Изтървах я. Ха! Тази е първата, която изпускам, но тя плува със сто километра в час. Е, май това е всичко. Вече са будни и са твърде бързи за мен.

Бейкър направи няколко широки пляскащи крачки към жените и посочи чувалчетата.

— Майко мила! — възкликна. — Определено трябва да докарам буса. Трябва да ги сложим в лед или да ги закараме някъде. Майко мила! — повтори. — Къде можем да замразим всичко това? В целия Феърхоуп няма достатъчно хладилници.

Изправен на брега, той смушка Сийли и рече:

— Мила? Сигурна ли си, че ще ме оставиш да вървя чак до колата? Глезенът ми...

— Глезенът ти си беше съвсем наред, докато гонеше рибите из залива — отвърна Сийли.

— Хора?

Съпрузите се обърнаха към Кристи.

— Какво? — попита Бейкър.

— Джоунс го няма — рече младата жена и се огледа. — Поне аз не го... Не, няма го. Когато излезе от водата, го видях да сяда там. — Кристи посочи към пясъка. — Беше точно ей там.

Тримата отидоха до мястото, посочено от Кристи, огледаха малкия плаж, но от Джоунс нямаше и следа.

— Може би е отишъл да докара буса — предположи Бейкър.

Кристи извади ключовете от колата от джоба си.

— Не — рече. — Щеше да ми ги поиска.

— Да е тръгнал пеш за града? — обади се Сийли. — Може би е отишъл за подкрепление?

— Все едно — отговори Бейкър. — Веднага ни трябва лед, така че да тръгваме. — После изведнъж се закова на място и се загледа някъде надолу по брега.

— Виждаш ли го? — попита Сийли развълнувано.

— Не, мила — отговори той, докато продължаваше да се взира. — Но сега, на светло, вече знам къде сме. — После посочи. — Онова там е къщата на Джак Бейли. Вие двете стойте тук. Ако можете, поливайте чувалчетата с вода. Аз ще изтичам да извикам Джак. Или поне ще използвам телефона му.

Бейкър закричи по пясъка към дома на семейство Бейли. Беше се отдалечил на трийсетина метра, когато се обърна и извика:

— Ей! И не се тревожете за Джоунс! Той скоро ще се върне!

ДЕВЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

Обикновено се будя рано, доста преди съмнало, но в понеделник сутринта, когато мобилният ми иззвъня, още спях. Почти винаги оставям телефона на стол в другия край на стаята, но сега не бях съвсем сигурен дали е точно там. В полусън не можех да преценя откога звъни и дали въобще съм склонен да се обадя. Обърнах се на другата страна и зачаках звънът да спре. Когато това стана, си погледнах часовника. Беше почти осем и половина.

Телефонът отново зазвъня. Защо още бях в леглото? Насилих се да дойда в съзнание. Мислите ми още блуждаеха, но скоро се концентрираха върху онова, което се случи вчера вечерта. Не можах да излетя от Атланта, наех кола, карах шест часа до Ориндж Бийч и заспах към пет тази сутрин.

Бях сам. Явно Поли беше закарала момчетата на училище и ме беше оставила да се наспя. Мина ми през ум, че ако си бях изключил телефона, щях още да спя. Вече звънеше за трети път. Най-сетне, слава богу, спря... и веднага започна пак.

Изритах одеялото малко по-настървено от обикновено и се хвърлих към апарата. Не познах изписания на дисплея номер и се обадох с кисел тон.

— Господин Андрюс? — попита женски глас.

Съжалявам. Няма да стане, помислих.

— Извинете, кой се обажда?

— Асистентка съм на Джак Бейли. С господин Андрюс ли разговарям?

Асистентката на Джак Бейли? За какво може да става дума?

— Аз съм — отговорих.

Жената междувременно явно беше дала слушалката на Джак, защото веднага чух неговия глас:

— Анди?

— Да, Джак... Как си?

— Екстра, ама на нашите приятели им трябва малко помощ. Дано нямаш нищо против, че взех номера ти от Санди Стимпсън.

Странно. Бях се виждал с Джак два-три пъти и го познавах слабо.

— Няма проблем — рекох. — Какво е станало? Кои наши приятели и от каква помощ имат нужда?

Когато той ми обясни накратко положението, навлякох първите дрехи, които ми попаднаха, написах бележка на Поли и изхвърчах от къщи.

След по-малко от час седях на един изхвърлен от океана дънер и чаках. Бях сигурен, че съм на точното място на срещата ни, но къде беше Джак?

В далечния край на плажа се бяха скупчили трима души. Бяха твърде далеч, за да ги разпозная ясно, но бях почти сто процента сигурен, че са двамата Ларсънови и Кристи Хейнс.

Чух глас зад гърба си, станах и видях Джак Бейли да приближава, говорейки по мобилния си телефон. Приключи разговора, точно когато стигна до мен, усмихна ми се и протегна ръка.

— Извинявай, че те накарах да чакаш.

Стиснахме си ръцете.

— Няма проблем. — Видях как погледът му се премести към тримата надолу по плажа. — Нищо особено не става, доколкото виждам — рекох и той кимна.

— Къщата ми е ей там — посочи. — Седем-осем парцела по-нататък... Ако предпочиташ, можем да тръгнем към нас. Ще ги наблюдаваме от кея ми.

— Не, тук е добре — казах. — Благодаря ти все пак. Може би по-късно.

— Както решиш.

— Та, Джак, сериозно ми кажи сега... — Заслоних очи с ръка и се вгледах внимателно в трите фигури, които вече полека вървяха към нас. — Те наистина ли смятат, че може да му се е случило нещо лошо?

Той се ухили.

— Помниш ли първия път, когато Джоунс ти изчезна?

— Разбира се, той непрекъснато изчезва — разперих ръце аз. — До ден-днешен не го знам къде е, в града ли е въобще, или не.

Джак се усмихна и кимна.

— Трябва да ги успокоим, когато дойдат. — Махна към къщата си и продължи. — Сигурен ли си, че не искаш и ние да вървим полека към къщи?

— Благодаря ти, но не, добре ми е тук — отвърнах, все едно се намирахме в някой от луксозните апартаменти на грандхотела. Сякаш за да докажа колко ми е приятно, седнах отново на дънера. След миг Джак последва примера ми. Загледахме отново триото в далечината. Приближаваха бавно. — Кой от тях мисли, че Джоунс може да се е удавил?

— Кристи — отвърна Джак. — Двете със Сийли позвънили на 911 от дома на един от съседите ми. Хос Мак, нали го знаеш... — Кимнах, за да покажа, че познавам известния щатски шериф. — Ами — продължи Джак, — аз веднага се обадох на Хос. Слава богу, хванах го, преди да е пуснал флотилията да претърсва залива.

Двамата се засмяхме.

— Божичко — рекох. — Нали знаеш, че ако бяха почнали да издирват трупа му, старецът със сигурност щеше да се появи. Няма да може да се въздържи.

Джак ме улови за лакътя.

— Сигурно щеше да доплува до някоя от лодките, да се престори на удавен и когато го извадят и обърнат по гръб, да отвори очи и да им каже: „Какво правите момчета?“. — Двамата направо се превивахме от смях. Не се познавахме добре, но приятелството ни с Джоунс сякаш създаваше някаква особена връзка между нас. Мисля, че в онзи момент и двамата се забавлявахме заедно повече, отколкото в чиято и да било друга компания.

— Скоро ще дойдат — каза Джак, гледайки как приятелите ни все повече приближават. — Само почакай да ги видиш. Все едно са били на война.

Сбърчих чело.

— Как така?

— О... извинявай. Забравих, че ти не знаеш — обърна се и махна с ръка назад към горите. — Посред нощ старецът ги е превел през тия пущинаци. Дошли откъм старото гробище и минали през *оная* гора в

най-голямата тъмница — замълча, сякаш да улови мисъл, която прърхаше някъде близо до съзнанието му, но не му даваше да я достигне. — Минавал съм по същия маршрут денем и така се бях объркал, че мислех, че никога няма да се измъкна. Целите са изподрани.

Не разбрах.

— Защо са вървели през нощта из гората?

Джак ме погледна със странно изражение.

— Заради юбилея — рече.

Съвсем се обърках. Не виждах смисъл.

— Джак, ти някога виждал ли си юбилей? — Той поклати отрицателно глава. — Не, нали? — рекох. — Аз също не съм, нито пък жена ми, нито някой от приятелите ни. Ти не си виждал, при положение че живееш на единственото място, където се случват! Как тогава тия тримата идват тук посред нощ и *случайно* се натъкват на юбилей? — Хвърлих поглед наоколо. — Сигурно са намерили отнякъде малко камбала. Да миришат на риба. Ето там по пясъка има скариди, може да са ги донесли в кофа и да са ги пръснали наоколо. Не разбирам. Как е възможно човек случайно да попадне на юбилей? Какви са шансовете за това?

Замълчах, а Джак ме изгледа с присвити очи.

— Те не са попаднали на юбилея случайно.

— Какво?

— Джоунс ги е пратил да влязат във водата, разпръснал ги е на десетина метра един от друг...

— О, я стига! — изпугтах аз. Дълбоко в мен се промъкна раздразнение. — Разпръснал ги? И после какво?

— Те това ми разказаха — спокойно отвърна Джак. — Очевидно старецът им е рекъл да влязат във водата, те го послушали и пет минути по-късно юбилеят започнал.

Джак бръкна в задния си джоб и извади от там голям кафяв плик. Измъкна от него сгънати листа хартия, а очите му блестяха като тези на Джоунс. Усмяхнах се, защото човек не среща често подобно изражение на лицето на възрастен. Но аз го разпознах: изражението на шестокласник, когото някой току-що е нарекъл „лъжец“. Съответно, хлапето на секундата се втурва да събере всички съученици от

училищния двор, за да докаже, че думите, за които го обвиняват, не са лъжа, а истина.

Джак вдигна листовите пред очите ми и ги приплъзна между палеца и показалеца си. Те се разпериха като карти за игра. След това ги скри зад гърба си и отново заговори, привидно сменил темата:

— Носели си чувалчета за лук — рече и отвори широко очи да подчертае думите си. — Нямали са кофа, Анди. Когато старецът ги пратил във водата, всеки от тях бил снабден с чувалче за лук и името му, написано отгоре. Както и с фенер, харпун и мрежа. Влезли във водата преди началото на юбилея. Били са подготвени.

Джак ми направи знак да го последвам до местенце, обрасло с ниска, измачкана трева.

— Дотук влязоха пикапите, които изнесоха чувалчетата с улова им. Тия скариди, ей там на пясъка, изпаднаха през дупчиците на оплетката — продължаваше да се взира в мен с наглия поглед на шестокласника, доказал правотата си.

— Виж, просто... Малко е прекалено, не мислиш ли? Дори за нас двамата с теб. А ние си го познаваме какъв е... Просто е смайващо и в същото време типично за Джоунс — продължавах да се мъча да осмисля доказателствата пред очите си.

— Нали познаваш Карсън Кимбъро, търговеца на риба? — попита Джак.

Кимнах.

— Много добре даже. Готин човек. В интерес на истината, Карсън и Синди са ни съседи.

— Е, аз точно на Карсън се обадох сутринта. Той прати хладилен камион и един тип с кантар и чекова книжка. Натовариха всичките четиринайсет чувалчета.

— Продад си целия им улов? — ахнах аз.

— Да — засмя се Джак. — Ти какво смяташе, че щях да правя с него? Да си го почистим и да си го приберем във фризера? Че то имаше повече от 270 килограма скариди и над 400 килограма камбала.

Вече бях тотално удивен, но съзнанието ми постепенно приемаше това, което бе станало.

— Да-а — проточи Джак, като видя реакцията ми. — Така си беше. Никога през живота си не съм виждал толкова риба и скариди на едно място! Ето... виж.

Измъкна иззад гърба си трите листа хартия и ми ги подаде. Оказа се, че са чекове.

— Чувалчетата имаха имена върху тях — обясни. — Накарах човека на Карсън да претегли улова на всеки поотделно и да пише чековете на съответното име. Виж... Попълнени са само първите имена, но ще ги осребрява местната банка, така че не е проблем, а ако се наложи, Карсън ще допише и фамилиите.

Бях окончателно изумен.

— Колко получихте за всичко?

— Казах на Карсън да даде най-добрата цена съобразно пазара, разбира се — рече Джак. — Камбалата беше нечистена, така че той плати по 5 долара на кило, а скаридите бяха огромни. За тях даде по 12,50. Реших, че сделката си струва...

— Ще припаднат — рекох. — Направил си едно добро дело, Джак. И тримата имат нужда от парите. — Отново прегледах чековете, прибрах ги обратно в плика и му ги върнах. Бях почнал да пресмятам печалбата на ум, още когато Джак ми каза количеството и единичната цена — просто за да придобия обща представа — но осъзнах същинските суми едва когато ги видях надлежно написани на листовите в ръката си.

Чекът на Кристи беше за 1824,50 долара. Този на Бейкър — за 2512,50, докато жена му Сийли беше изкарала 1505 долара. Сигурен бях, че и тримата страшно ще се зарадват.

Мислите ми се насочиха отново към Джоунс. За пореден път бях смаян от това как се развиваха нещата всеки път, когато той започнеше да споделя алтернативната си гледна точка.

— Знаеш ли, Джак, старецът веднъж ми каза, че мъдростта не може да бъде унищожена. Каза така: „Мъдростта може да бъде накарана да замълчи, може да бъде пренебрегвана, но не и унищожена. Мъдростта само расте“, рече, „докато я търсиш и я приемаш в собствения си живот; ако обаче искаш да видиш как разцъфтява истински... ако искаш да видиш как връзва плод... трябва да посееш семенцето ѝ в живота на някого другиги“.

Джак помисли, после бавно кимна.

— Още една асоциация със семенцето — отбеляза. — Веднъж, много отдавна, го чух да казва, че сее семена щедро и често, но от тях израстват само онези, които падат на плодовита почва, за която са

полагани грижи. — Възрастният мъж вдигна глава и се обърна към мен. — Има толкова неща, които бих желал да знам за него. Къде ходи? Защо не остава при нас? — Погледна ме в очите и попита предпазливо: — А къде ли е сега?

— Според него — отвърнах, — е някъде наблизо.

— Убеден съм, че е така — рече Джак.

— И аз — отговорих. — Всъщност, *разчитам* на това.

После се обърнахме да поздравим Бейкър, Сийли и Кристи, които най-сетне бяха пристигнали. Предвид преживяното, не ми се сториха чак толкова уморени. Бейкър особено — той буквално преливаше от радост. Джак също го забеляза и ме стрелна с очи, сякаш питайки „Какво става с този човек?“.

Заприказвахме се и настроението на Бейкър ми ставаше все по-любопитно. Сийли и Кристи също изглеждаха донякъде объркани от поведението му. Той ни най-малко не се държеше като уморен човек. Точно обратното. Беше в нещо като еуфория и аз се чудех как да тълкувам това.

Джак им раздаде чековете и гледката при това събитие беше рядко удоволствие. Кристи заплака от радост. Тримата ни разказаха отново случилото се през тази нощ, точно преди зазоряване, поправяха се един друг, смееха се и се забавляваха с отделни моменти, които сега си спомняха внезапно, но щяха да останат запечатани в паметта им завинаги.

— Вярвайте ми — рече Джак. — Може и десет години да минат, преди да видите Джоунс отново. Най-неочаквано един следобед ще се качите в колата и ще го заварите да подремва на задната седалка. Кога ще се върне ли? Къде ще изникне? Никой не знае? Но бъдете сигурни в едно — ще го видите отново.

Беше дошъл моментът да си стиснем ръцете и да си кажем довиждане. Тъкмо се канехме да го сторим, когато Бейкър се намеси.

— О, да! — рече с широка усмивка. — Джоунс е съвсем добре. С него всичко е наред. Не е за вярване и аз съм толкова радостен. Никога преди не съм бил така... Е, просто съм щастлив, че Джоунс е толкова добре. Даже страхотно.

После се разсмя.

Беше странно, почти налудничаво изказване. Докато Бейкър се смееше, с Джак отново се спогледахме. Кристи беше зяпнала от

изненада, а Сийли не сваляше очи от съпруга си. Изглеждаше така, сякаш ѝ се иска да го попита дали не е пушил нещо. Явно беше, че тя е също толкова озадачена от поведението на мъжа си, колкото и всички ние.

Настроението на Бейкър беше някак отвъдно, екстазно, повъзторжено отколкото предполагаше дори настоящият щастлив момент.

Аз така и не разбрах на какво се дължеше то.

Беше се случило, беше отминало и, макар да не беше продължило повече от две минути, то си оставаше несъмнен факт. На Бейкър така и не му беше хрумнало да го снима с телефона си, но впоследствие помисли и реши, че дори и да беше подсигурил доказателство, бездруго той беше единственият човек на света, за когото случката изобщо би означавала нещо.

Когато същата сутрин се върна с Джак Бейли обратно при пълните със скариди и камбала чувалчета, Бейкър установи, че Сийли и Кристи ги няма. Намерението му беше да се погрижи веднага за улова, а Джак му беше предложил помощта си. Вместо това обаче се наложи да потърсят изчезналите жени.

Джак остана да се оправя с камбалата и скаридите, а Бейкър тръгна да търси съпругата си и Кристи. Намери ги точно след пет минути и с изненада узна, че са решили да звъннат на 911 от дома на някакъв непознат, който се намираше само на стотина метра от брега. Двете бяха сигурни, че Джоунс не е изчезнал току-така, а му се е случило нещо.

Отначало Бейкър изобщо не беше съгласен с жените, но колкото повече ги слушаше, толкова по-убедителни му се виждаха доводите им, че със стареца може да е станало някакво нещастие. После обаче се обади на Джак по мобилния и той го успокои. Каза му, че дори е отзовал изпратения спасителен отряд.

След това Бейкър се върна при Сийли и Кристи, послуша ги още известно време, и отново се притесни. Уловът беше откаран и нямаше причина младият мъж да не се присъедини към жените и заедно да потърсят стареца. Колкото по-дълго кръстосваха плажа, толкова по-силно вътрешно противоречие чувстваше Бейкър. Да, историите с

Джоунс предполагаша внезапното му изчезване като част от класическия му алгоритъм на поведение, което старецът е демонстрирал и с други хора. Но Бейкър не искаше да рискува. Джоунс му беше помогнал. Младият мъж беше един от последните, видели стареца и се чувстваше в някакъв смисъл отговорен.

Вървяха на север, чак до края на залива и след час и половина без следа от стареца, жените бяха заявили, че са жадни. Кристи не беше от свенливите и каза, че просто ще почука на нечия врата и ще помоли за малко вода.

Докато двете със Сийли вървяха към верандата на една къща, където стоеше непозната жена, Бейкър слезе до поредния кей и направи няколко крачки по него. Не беше отишъл кой знае колко напред, когато спря и погледна в посоката, от която бяха дошли. Беше стъпил стабилно, широко разкراчен върху дъските. Подпря се на перилата и направи няколко упражнения, за да разтегне уморените си мускули. Беше схванат и всичко го болеше след снощното приключение.

Хвърли поглед през рамо и видя Сийли и Кристи все още на чуждата веранда. Непознатата я нямаше и той реши, че е отишла да им донесе вода. Когато се обърна отново към океана, за да продължи с разтягането, младият мъж подскочи от изненада. На перилото пред него, само на сантиметри от дясната му ръка, беше кацнала птичка.

Бейкър се засмя нервно и пак погледна към къщата. Усети леко облекчение, че жените не бяха разбрали колко се беше стреснал. Бейкър задиша дълбоко, за да се поуспокои и поклати глава, донякъде сконфузен от поведението си, което би подходило повече, ако беше видял до крака си крокодил. Но птичката все пак беше кацнала съвсем близо до ръката му, а и не беше литнала дори и след рязката му реакция.

Бейкър се обърна към нея.

— Добре, птичке — рече, — време е вече да си ходиш — махна с ръка срещу й, каза й „Марш. Марш! Къш!“ . Птичето наклони глава и подскокна няколко пъти. Бейкър сложи ръце на кръста си и се смръщи.

Беше риболовствал из залива почти през целия си живот и знаеше, че е обичайно някоя уморена птичка да кацне на перилото на кея или на палубата на лодката, за да си почине. Но тази изобщо не му се виждаше уморена. Изведнъж му хрумна, че на кейовете птиците по

принцип не кацат толкова близо до хората. Ако лодката е единственото място за отдих, те се държаха другояче — често позволяваха дори да ги вземеш в ръка и да ги подържиш на дланта си. Кеят обаче беше много по-безопасна алтернатива за почивка, защото е пряко свързан със сушата.

Птичката литна и кацна на отсрещното перило, като изпърха буквално пред лицето на Бейкър, сякаш ѝ беше застанал на пътя и ѝ пречеше. Той инстинктивно се наведе и отстъпи крачка, напълно сащисан, като се чудеше дали вече да не се махне от кея.

После създаването започна да чурулика — поток от звуци, потраквания, чирикание и писукане — и именно в този момент Бейкър установи, че това всъщност е скорец. Разбира се, сърцето му се сви — нали тъкмо скорци го бяха опропастили, но изведнъж със смайване установи, че някогашната му омраза към целия им вид се беше стопила и се беше превърнала в някаква чудата благодарност.

Двамата със Сийли, момичетата... всички вече бяха по-щастливи сега, в апартамента, с новите планове за бъдещето. По-щастливи от когато и да било в предишната им голяма къща. Самият той беше разбрал, че лодките, риболовът и готвенето на вкусни обеда на открито в походен ресторант го привличат много по-силно от фермерството. Не беше виждал Сийли толкова развълнувана от години. Идеята за градинарския бизнес вече се беше доказала като страхотна: за самата Сийли, за семейния им бюджет и за брака им.

Птичката се приведе напред от перилото към Бейкър и изписка остро, сякаш разказваше собствената си история лично на него. *Типичен скорец*, помисли Бейкър. Беше тъмна на цвят с метален блясък, на шарена с куп петънца. На предобедното слънце катраненочерните ѝ лъскави перца сякаш бяха полирани и хвърляха зелени отблясъци.

Идеята да бъде благодарен дори и за най-тежките преживявания се въртеше из главата на Бейкър вече от седмица. Беше сигурен, че ако не бяха скорците, нямаше да срещне Джоунс.

Сийли се беше чудила дали при други обстоятелства Бейкър би бил толкова открит към човек като Джоунс — с други думи, беше попитала тя, би ли останал с него, би ли го слушал, ако точно в онзи момент не се беше оказал в такова ужасно положение? Сигурно не,

беше си отговорил сам Бейкър, а това само даваше допълнителни точки на скорците.

Подмина птичката и седна на перилата. Скорецът не спираше да чурулика. В този момент Бейкър се замисли за Джоунс и усети как очите му се наливат със сълзи. Почувства се отново объркан. Гневен ли беше? Не, никак даже. А и Джоунс не беше пострадал, нали? Нито пък си беше отишъл завинаги. А беше ли възможно да е извадил жестокия късмет най-сетне да срещне човек като стареца — единственият в живота му, който го беше наричал „синко“ — само за да го изгуби отново? Спомни си думите на Джоунс: _ Ще бъда наблизо. Винаги съм наблизо._

Скорецът зачирика и заподсвирква още по-високо. Жълтата му човка рязко се открояваше на тъмния фон на водата в залива. Бейкър вдигна очи към къщата и установи, че Сийли и Кристи явно са влезли вътре, защото на верандата нямаше жива душа. Погледна отново птичката. Тя изглеждаше така възбудена, че му стана смешно.

— Какво? — попита на шега неканения си гост и поклати глава във весело учудване. Скръсти ръце на гърдите си и пак вдигна очи към къщата. Прииска му се Сийли да излезе, за да види смешната птичка.

Тogaва скорецът млъкна. В един миг от него се лееха звуци, в следващия — пълна тишина. Стана толкова рязко, че младият мъж помисли, че нещо му се е случило. С едно-единствено припляскване на крилцата, птичето подхвъркна и кацна на лявото коляно на Бейкър.

Той замръзна, неспособен да помръдне, за миг неподвижен остана и скорецът. После изписка веднъж, нададе тих гърлен звук и бавно разпери криле. От вътрешната страна перцата му бяха катраненочерни, но под едното имаше блестящо бяло петънце! Бейкър гледаше като хипнотизиран; отнякъде подухна вятър, поривът изсвистя по дължината на кея. Скорецът се отпусна на ветреца, перцата му се разрошиха за момент. После бавно и полека сгъна и нагласи крилцата си, внимателно погледна човека в очите, отръска се и отлетя.

Бейкър се изправи и заслони очи с длан, за да проследи движението на птичката, видя я как се извива и се носи по въздушните течения, как заобикаля препятствията, въображаеми и истински. Полетът ѝ така прилича на собствения ми живот, помисли младият мъж. Сам той толкова пъти беше завивал и заобикалял. Някои от завоите водеха към добро, други — не.

В живота си Бейкър беше изпитвал гняв, страх, скръб, любов, копнеж, омраза, радост, загуба и още хиляди други чувства. Познаваше надеждата, познаваше и терзанията на тревогата. Но никога досега не беше познавал пълния покой на абсолютната увереност.

Чувството го заля, но в съзнанието и сърцето му не остана и капка съмнение, че животът има смисъл. Бейкър имаше цел и тя беше отвъд него, отвъд днешния ден и отвъд утрешния... Сякаш му беше дадено да зърне за миг пълната истина за нещата.

Тогава през съзнанието му се понесе мелодия... *Какво?*, помисли младият мъж. *Коя е тази стара песен?* Стихът дойде при него за миг и той го изпя на глас:

*Врабчетата от поглед не изпуска Бог
и знам, че винаги ме пази...*

Усмихна се и вдигна очи към небето.

— Не само врабчетата — промълви тихо. — Той пази и другите птички.

Това беше прозрение, което никога не забрави. За Бейкър Ларсън истината беше и завинаги остана блестящо бяло петно под крилцето на един скорец.

ЕПИЛОГ

След разговора ни с Кристи и Ларсънови, аз си тръгнах, като отклоних поканата на Джак да остана да обядвам с него. Първо ми беше минало през ума да ида да потърся Джоунс сам, но знаех, че в момента не съм добра компания. Честно казано, въпреки бодрото ми настроение, демонстрирано пред новите ни приятели, чувствах тъга.

Като си припомнех какво разказах на Кристи и Ларсънови за Джоунс, бях доволен — тримата вече бяха убедени, че на стареца не му се е случило нищо лошо. От друга страна бях почувствал копнежа им, странното усещане за недовършена работа, за думи, останали недоизказани. Никой от тримата така и не беше успял да притисне Джоунс в прегръдките си и да му изкаже благодарността си. Никой от тях не беше успял да му каже: „Обичам те“. Не им беше дадена възможност да му прошепнат дори „Довиждане“.

Разбрах ги. Чувството ми беше познато. То беше просто поредния урок, научен от стареца... „Съжалението трудно заздравява“, беше ми казал той една вечер, докато се разхождахме по плажа. Тогава бях много млад, живеех под кея и още носех раните, нанесени от смъртта на родителите ми. „Лесно е човек да избягва съжалението“, беше допълнил Джоунс, „но е наистина много трудно да го накара да заздравее“.

— Как човек избягва съжалението? — бях попитал тогава и днес вече бях сигурен, че онази вечер Джоунс е целял да му задам точно този въпрос. — Сериозно, Джоунс... Как е възможно човек да избегне съжалението?

— Като не оставя недовършени неща — простичко беше отвърнал старецът. — Да не оставя не казани хубавите думи. Прегръщай хората. Винаги изразявай благодарността си. Винаги, когато изпитваш любов, казвай „Обичам те“. — После беше свил рамене. — Така избягваш съжалението.

— Наистина ли? — настоях аз. — И това е всичко?

Никога няма да забравя какво стана после... Старецът спря на плажа, обърна се и ме погледна.

— Да, синко — рече. — Всичко. Мислех, че го знаеш. Може би просто в момента не искаш да мислиш за това. Но един ден ще започнеш. За да избегнеш съжалението, винаги прави и казвай всяко хубаво нещо, което можеш и искаш да сториш и кажеш на хората, които обичаш. Защото рано или късно ще разбереш, че понякога в този живот дори не ти остава време да прошепнеш „Довиждане“.

Карах покрай океана и си мислех за всичко, случило се през последните седмици. Когато се появи кеят на Феърхоуп, завих надясно и поех по височината. На върха на хълма паркирах и се вгледах внимателно в старата къща, където само няколко дни по-рано бях научил толкова много, когато Джоунс беше обяснил красотата на „първия дъх“. Слязох от колата, влязох в двора и заставах под големия дъб. Спомних си емоциите, които се опитвах да подредя в себе си последния път, когато бях тук. Сега се опитвах да се справя с едно съвсем различно чувство.

Докато прехвърлях в съзнанието си хората, които бях срещнал напоследък — хора, също като мен вдъхновени дълбоко от връзката си със стареца — започна да ми се струва, че всички техни проблеми вече са решени. Аз ли бях единственият в групата, не получил отговор на тревогата си?

Кристи беше изпискала от радост, когато Джак ѝ подаде чека с печалбата от улова. Парите точно ѝ стигали, повтори тя сто пъти, да си купи фотоапарата, за който мечтае. Бейкър и Сийли също бяха извън себе си от щастие от неочаквания приход и твърдо решени да започнат новите си бизнес начинания, без да дължат никому и стотинка.

Джак Бейли и Мери Чандлър намираха нови и нови начини да добавят стойност в живота на хората. Стана ясно, че животът на Барт и Кели също беше поел в нова посока. Преди да се разделя с останалите на плажа, им бях пуснал да чуят едно съобщение на гласовата ми поща, което получих от Барт. Той съвсем сериозно питаше дали бих имал интерес да започна да посещавам общия курс по родителство, който двамата с Кели организират? Щял да се провежда в Обществения център на Източния бряг и в групата им вече се били

записали трийсет и един човека. Бях звъннал на Поли и двамата бяхме решили да се присъединим.

Нима аз бях единственият от групичката, не получил отговор? Явно да, но веднага, щом помислих за това, се засмях тихо, защото се сетих какво щеше да ми каже Джоунс за моментите, в които не получаваме отговорите, които искаме. Трябваше ми друг поглед върху нещата.

И, разбира се, точно тогава новата гледна точка ме връхлетя. Вдигнах отново очи към старата къща и се усмихнах широко, защото парченцата от пъзела в главата ми започнаха да се подреждат. Джоунс беше успял да обясни смъртта с помощта на историята за раждането и така беше отстранил всеки страх от мисълта за последния ден.

Джак пък ми беше споменал новата гледна точка, която Джоунс беше дал на Мери Чандлър по отношение на болестта на Алцхаймер. Прозрях възможностите, които откриваше пред хората различният начин на мислене. С нова гледна точка човек можеше да постигне финансов успех, да стане най-добрия родител, или лидер, който да промени човешката култура.

Поклатих глава и си помислих за Джоунс, който сега беше някъде там, вървеше сам напред и ми се смееше. Сигурно е бил изумен, че след толкова уроци не съм могъл да видя онова, което е точно пред очите ми. Истината е, осъзнах, че ежедневието живот, от който всички ние сме част, е нещо достатъчно вълнуващо.

Ако съумявах да си държа очите отворени, щях да видя, че един средностатистически ден е наситен с разтърсваща драма, със смайващи възможности и с увереността, че човек може да промени живота на другите към по-добро.

Спомних си една забележка, която беше направил Джоунс веднъж, когато се бях оплакал от положението на нашата нация и на света като цяло. Беше ми припомнил, че или ние ще създаваме културата, в която ще живеем, или ще се предадем пред вече съществуващата култура. После беше добавил: „Виж... Какво е първото нещо, което правиш, когато влизаш в тъмна стая? Щракваш ключа на лампата, разбира се, и стаята вече не е тъмна. Светлината прогонва мрака. Винаги е било така, така и ще бъде. Следователно — и сините очи на Джоунс се бяха втренчили в моите, — ако виждаш, че над твоя свят се спуска мрак, ако смяташ, че културата на нацията ти

се размива все повече от година на година, не хвърляй вината върху мрака! Той прави единственото, което умее. Ако мракът печели битките, приятелю, то е само защото светлината не си върши работата. Ти си светлината. Така че, събуди се. Събуди се!“. И после беше потретил: „Събуди се!“.

Докато крачех, звъннах на Мат и му казах, че ръкописът ще е готов след седмица. Предупредих го, че този път в него няма да има измислена история. Никакви шпиони, войни и интриги. Тази книга ще е хроника на ежедневния живот и герой в нея ще е един старец.

Време е да се събудя, помислих.

Изправих се до колата и си представих как Джоунс слиза по хълма към залива. В съзнанието ми той пое на изток и след няколко минути се скри от очите ми. Всъщност, представих си го толкова ясно, че за момент не бях сигурен дали не го виждам наистина.

Както обикновено, нямаше време да му прошепна „довиждане“, но в ума си аз прегърнах приятеля си силно-силно. Задържах го по-дълго, отколкото му се искаше, но така успях да изразя благодарността си, да му покажа колко го обичам и ценя. За мен това беше много важен момент. Връзка, от която се нуждаех и която чувствах дълбоко.

И, разбира се, го сторих, защото не знаех кога ще видя стареца отново. Но това не ме тревожеше. Знаех, че Джоунс ще е наблизо, когато имам нужда от него.

Той винаги е наблизо.

Издание:

Автор: Анди Андрюс

Заглавие: Проницателят се завръща

Преводач: Златка Паскалева

Година на превод: 2014

Език, от който е преведено: английски (не е указано)

Издание: първо (не е указано)

Издател: SKYPRINT

Година на издаване: 2014

Тип: роман (не е указано)

Националност: американска (не е указано)

Излязла от печат: 24.03.2014

ISBN: 978.954-390-105-0

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/12368>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.